

Siddharta Gautama

Budda iš Šakjų giminės

Gyvenimo aprašymas

Turiny

Tapimas Bodhisattva ir Tušita dangaus pasiekimas.....	4
Nusileidimas į žmonių pasaulį.....	5
Iėjimas į motinos kūną.....	7
Bodhisattvos gimimas.....	8
Jėgos ir proto veikimas.....	12
Gyvenimas rūmuose.....	14
Iėjimas iš namų.....	19
Asketizmo praktika.....	24
Maros įveikimas.....	26
Aukščiausiojo prabudimo pasiekimas.....	29
Mokymo rato pasukimas.....	33
Tarnystė žmonėms ir išėjimas į didingąją nirvaną.....	47

Prieš du su puse tūkstančių metų turtingoje Šakjų karalystėje gyveno princas vardu Siddharta. Jis turėjo daugybę dorybių, todėl karališka šeima matė jame būsimą valdovą. Tačiau jaunas princas nenorėjo nei sosto, nei turtų, nei laimingo šeimos gyvenimo. Kankinamas amžinų būties klausimų, Siddharta paliko rūmus, kad rastų priemonės nuo senatvės, ligų ir mirties.

© Autorius: Serafim Sidorov 2005
© Vertimas: Rimantas Genys 2025
© Iliustracija: klubas OUM.RU

Tapimas Bodhisattva ir Tušita dangaus pasiekimas

„Aš vienas iš daugybės Buddų. Daugelis buvo gimę prieš ir Daugelis gims ateityje. Kai neišmanymas ir prievarta valdo žemėje, Tuomet ir gimsta Buddos. Pakylėtas Buddha atsiranda pasaulyje tam, kad įtvirtintų žemėje Teisingumo Mokymą. Kad išgelbėtų daugelį žmonių, iš atjautos pasauliui ir daugelio džiaugsmui. Jis pasireiškia, kaip palaima ir išlaisvinimas, dievų ir žmonių džiaugsmui.” Anguttara-Nikaja sutra

Pirminis įžadas ir Bodhičittos atsiradimas

Senais laikais Indijoje, prieš daugybę kalpų gyveno karalius vardu Prasannakirti, kuris vieną iš savo tarnų, kuris gerai mokėjo elgtis su drambliais, paskyrė karališkų dramblių saugotoju ir prižiūrėtoju. Kartą šis tarnas atvedė savo valdovui naują prijaukintą gyvūną ir karalius atsisėdo ant jo, ruošdamasis pasivaikščioti, tačiau jau po keleto žingsnių dramblys pajautė patelės kvapą, įaudrinusį jame troškimą, pradėjo bėgti nesustodamas per miškus ir laukus. Karalius siaubingai išsigandęs meldė tarną jam padėti, tas atsakė: „Griebkitės už medžių šakų!” Karalius pagriebė, nukrito ir prarado sąmonę. Po to, kai tarnas atgaivino jį, karalius supykęs pasakė, kad jis, prižiūrėtojas, bus nubaustas kalėjimu už tai, kad puikavosi mokantis prijaukinti dramblius, o pats nieko nemoka. Tarnas atsakė: „Aš prijaukinau gyvūno kūną, tačiau su jo protu man nesusitvarkyti.” „Kaip įrodysi, kad prijaukinai jo kūną?” – vėl paklausė karalius. „Savaitė po to, kai dramblys grįš, – atsakė prižiūrėtojas, – jūs pamatysite.”

Iš tiesų, praėjo septynios dienos ir dramblys grįžo. Prižiūrėtojas pridėjo prie gyvūno kūno įkaitintą geležį ir liepė jam nejudėti. Dramblys suriaumojo, tačiau nei nekrustelėjo iš vietos. „Tačiau aš negebu įvaldyti dramblio proto”, – prižiūrėtojas pasakė karaliui. Tai ką karalius pamatė jį apstulbino ir jis praregėjo suvokdamas, kad tai būtent jis turi įvaldyti sau savo protą! Tuomet jis priėmė pradinį įžadą ir ištarė: „Tegul aš, dėka paaukojimo, įgausiu gimimą Šakjų klane ir pasieksiu Buddos būseną, kuri atitiks mano būsimus nuopelnus, šeimą ir giminę. Aš papasakosiu apie Didingą Pasaulį, laisvą nuo baimės ir siaubo ir išgelbėsiu visas gyvas būtybes, netgi Brahmą, juk visi apimti kančių!” Tokiu būdu karalius tapo Bodhisattva, būsimuoju Siddharta Gautama.

Nuopelnų sukaupimas

Nuo to laiko ir iki Buddos Raštrapalos laikų, šis bodhisattva garbino 75 000 buddų ir sukaupė nesuskaičiuojamus nuopelnus. Tuomet pradėdant nuo Buddos Sadhukarji ir iki Indradhvardži, bodhisattva garbino dar 76 000 buddų. Tai buvo antras sukaupimo periodas. Po to, nuo Dipankaros ir iki Kašjapos laikų, jis garbino 77 000 kitų buddų ir užbaigė trečią gerovinių poelgių sukaupimo periodą.

100 didelių kalpų bėgyje bodhisattva atliko viską kas būtina, kad pasiektų tobulą būseną ir nuo to laiko nepertraukiamai toks buvo.

Tuomet jis 100 kalpų bėgyje sukaupė gerovinius nuopelnus, įprastai pasiekiamus per 9 dideles kalpas, privesdamas prie užbaigimo viską kas būtina, kad realizuotųsi Buddos būseną.

Kai praėjo likusios 91 kalpa į pasaulį atėjo Buddha Kašjapa (Antrasis). Gerovinis bodhisattva gimė kaip Švetaketu, kaip mokytojas ir brahmano sūnus. Jis pasiekė arhato lygį prie šio Buddos ir išėjo į Tušitos dangų ir pasiliko ten iki vieno gyvenimo trukmės pabaigos.

Nusileidimas į žmonių pasaulį

„Kriauklės garsas skiriasi nuo kitų garsų, saulės šviesa ryškesnė už bet kokią kitą, Buddos Dharma nenusileidžia iki pasaulietiško mokymo ir tik Jis nurodo jį netobulumą.“ Lalitavistara sutra

Buvimas Tušitos pasaulyje ir gimimo vietos pasirinkimas

Tušitoje, kas reiškia „Pilni Džiaugsmo“, dangaus gyventojų arba devo trukmė lygi 576 milijonams metų jų išmatavime. Žmonėms tai atrodo amžinybė. Kadangi dievų sritis taip pat sąlygota karma, tai jų būtis, kokie jie bebūtų ilgalaikiai ir džiaugsmingi, anksčiau ar vėliau pasibaigia. Atsiranda ypatingi ženklai, būdingi šioms sferoms, nurodantys gyvenimo pabaigą.

Dangiškos muzikos garsai atnešė iki Bodhisattvos Švetaketu būsimų darbų prasmę. Jis suvokė save begalinėje visų buddų giminėje. Atėjo laikas įeiti į kitų būtybių pasaulį, išreikšti neišnykstantį ir amžinai atsinaujinantį mokymą – Dharma, gražinančią pasimetusių į Šaltinį.

Kai žmonės žemėje gyveno 10 000 metų, Švetaketu iš pradžių nusprendė, kad atėjo laikas, tačiau po to pagalvojo, kad per tokią gyvenimo trukmę gyvos būtybės nepasieks visų reiškinų laikinumo ir iliuziškumo.

Kai gyvos būtybės pradėjo gyventi ne mažiau ir ne daugiau šimto metų, Bodhisattva nusprendė, kad atėjo laikas. Laukti amžiaus, kai jis bus apribotas penkiomis dešimtėmis metų nebuvo prasmės – gyvos būtybės negalėtų suvokti sudėtingų Mokymo esmių per tokį trumpą laiką.

Iš visų kosminių sistemų Bodhisattva pasirinko Džambudvipą – žmonių pasaulį. Iš visų kontinentų ir šalių Jis pasirinko Indiją, kaip labiausiai pasiruošusią dvasiniame lygyje žemę, kur ir anksčiau atėdavo buddos. Ji tiko kaip kontinentas, o Žemės paviršius nuo neatmenamų laikų pasikeitė keletą kartų. Ten gimdavo Rišiai ir šramanai, kurie stengėsi pasiekti visatos paslaptis ir palaikydavo senovinį tikėjimą ir galimybę galutinai Išsilaisvinti nuo kančių pančių. Kai atėjo laikas Švetaketui į žemę, būtent Arjavartoje, Indijoje, atsirado būtinos sąlygos, padedančios suvokti mokymą, kuris išveda žmogų už bet kokių apribojimų ribų. Todėl savo pasirinkimą Bodhisattva sustabdė šioje gerovinėje šalyje.

Priimti žemišką atvaizdą jis nusprendė kšatrijų aplinkoje, karių varnoje, radžos Šuddhodanos giminėje, kurio šeima gyveno ant Rohini upės kranto, tarp Varanasi ir Himalajų kalnų papėdės. Ji valdė Šakjus arba sakus – indoskifus mieste Kapilavastu. Kaiminystėje su Šakjais gyveno Kolianų giminė. Dvi Kolianų valdovo dukros tapo Šuddhodanos žmonomis. Abi neturėjo vaikų, Bodhisattva išsirinko sau į motinas vyriausią Šuddhodanos žmoną – nuostabią Mahamają, kuriai tuo laiku jau buvo keturiasdešimt keturi metai.

Tokiu būdu stebėdamas savo būsimą gyvenimo pasaulį, Jis kreipėsi į visų sferų dievus su kvietimu: „Aš įeisiu į Mahamajos iščias, Džambudvipoje ir pasieksiu Nirvaną. Kas taip pat nori pasiekti Išsilaisvinimą, atgimkite kartu su manimi šioje šalyje!“

Švetaketu mokymas griaustinio aidu pasklido po visus dieviškuosius pasaulius. Paėmęs spindinčią diademą, Jis padėjo ją ant Šventojo Maitrėjos galvos. „O dangaus gyventojai, – kreipėsi jis į juos, – aš dabar išeinu į Džambudvipą tam, kad tapčiau Buddha. Nuo šio laiko Mokymą jums dėstys Maitrėja.“ Daugelis dievybių apsidžiaugė iš džiaugsmo, kad pasaulyje atsiras Buddha, kiti nuliūdo.

„Dangus be tavęs ištuštės, – sakė jie, – pasaulyje, aptemusiame troškimais, gyvos būtybės yra užkerėtos melagingų–išminčių ir šramanų, vedančių į akligatvį. Dievai išvardino 18 pagrindinių tirtikų (6 brahmaniškas, 6 įprastas ir 6 ypatingų šramanų), įvedančius į aptemimą ieškančiuosius, tačiau tai nesustabdė Bodhisattvos.” „Kaip kriauklės garso nesumaišyti su kitu garsu, taip ir mano Mokymas nesusimaišys su pasaulietiškais mokymais” – pasakė jis.

Pagal vieno iš dievų patarimą, priėmęs sniego baltumo dangišką dramblį, Palaimintasis Bodhisattva pasitraukė iš Tušitos dangaus, pamatęs savyje paskutinius nuostabių saulių atspindžius ir būdamas apsuptas vaivorykščių debesimis, pradėjo leistis į vis grubesnius ir sunkesnius jutimų pasaulio sluoksnius.

Pratjekabuddų protų būseną ir išėjimas

12 metų iki Mahamajos motinystės pradėjo plisti visi įmanomi gandai ir pranašystės. Buvo reikalingas išminčius, kuris išspręstų dvasines problemas, kurios kildavo esmės trokštantiems mąstytojams ir asketams.

Devai ir dievų vaikai, priėmę klajojančių brahmanų atvaizdus, pradėjo skelbti pranašystes, jog greitai pasaulyje atsiras Buddha. Daugelis iš asketų, tokie kaip Asita, girdėjo tai, prisipildę lūkesčio, ir aiškinosi pagal senovinius išpranašavimus atėjimo laiką ir vietą, stengėsi atrasti požymius ir ženklus. Šios kalbos pasiekė pratjekabuddų ausis, kurie nemoko ir apie kuriuos nežino. „Po 12 metų Bodhisattva bus pradėtas motinos iščiose, todėl jūs turite palikti šią žemę, – pasakė dievai pranašai, – dabar jums čia nėra ką daryti.” Pratjekabudda Matanga, esantis slėnyje Golangu-laparivartana, netoli nuo Radžagrihos, išėjo į nirvaną, palikęs savo pėdos antspaudą akmenyje. 500 pratjekabuddų išėjo į nirvaną per ugnies elementą. Jie pakilo į dangų ir įėjo per kontempliaciją į ugnies lygmenį. Nuo jų kūnų pelenai nukrito ant žemės. Tą vietą taip ir pavadino: „Rišipatana” – „Vieta, kur nukrito rišiai–išminčiai.”

Įėjimas į motinos kūną

„Aiškiai ir pilname suvokime Siekiantis Prabudęs iš Giminingų dievybių Buveinės ir Nusileidžia į pasirinktos Motinos kūną...” Maddžhima-Nikaja

Radžos Šuddhodanos karalystėje atsirado 18 stebuklingų ženklų. Prasidėjo Vasaros Vidurio šventė, kai pilnas mėnulis buvo 16–mėnulio žvaigždyne ir žvaigždės skelbė gerovinį likimą. Kapilavastu tauta džiaugėsi.

Septynias dienas iki pilnaties karalienė Mahamaja dalyvavo šventėse, spindinčiose nuo vainikų, girliandų ir aromatų gausos. Septintą dieną ji prabudo anksti ryte, atliko apsiplovimą kvepiančiame vandenyje ir dosniai išdalino vargšams 400 000 monetų. Įsisupusi į pačią brangiausią aprangą, ji paragavo švaraus maisto ir davusi įžadą laikytis 5 įsakymų, įėjo į savo didingus kambarius, atsigulė ant savo karališkos ložės, užmigo ir pamatė sapną: Keturi Lokapalos-Maharadžai, pasaulio saugotojai, pakėlė jos ložę, nunešė į Himalajų kalnus ir nuleido ją su gulinčia Maja po didingu, 7 judžanų ilgio, sandalo medžiu tamsiai raudonoje lygumoje, kuri siekė 60 judžanų, pagarbiai nueidami po to į šoną. Tuomet prie Majos priartėjo jų žmonos – Maharani ir nunešė ją prie Anotattva ežero, nuplovė ją, kad išvalytų nuo visų žmogiškų trūkumų, aprengė dangiškais rūbais ir apipylė dangiškomis gėlėmis.

Netoli nuo tos vietos buvo Sidabro Kalnas, jame buvo aukso paviljonas: jame jie ir pastatė dangišką ložę, galvūgaliu į rytus ir padėjo Mają ant jos. Tuomet būsimas Buddha, Bodhisattva Švetaketu įgavo nuostabaus balto dramblio atvaizdą su šešiomis iltimis, klajojantis arti per auksinę lygumą, nusileido iš jos ir pakilęs į šiaurinę kalną, priartėjo prie jos iš šiaurinės pusės. Laikydamas savo sidabriniam straublyje balto lotoso gėlę ir išleidęs toli sklindantį šūksnį, jis įėjo į auksinį paviljoną ir tris kartus nusilenkęs motinos ložei, švelniai įėjo į jos iščias. Taip įvyko Švetaketu pastojimas Vasaros Vidurio šventės pabaigoje.

O kitą dieną Mahamaja prabudusi papasakojo savo sapną radžai Šuddhodanai: „Dramblis, baltas kaip sniegas, baltas kaip kriauklė, sniegas arba sidabras, su šešiomis iltimis, su nuostabiomis kojomis, stebuklingu straubliu ir raudona galva, įėjo į mano iščias – pats gražiausias iš dramblių, su nuostabia eiseną, didingas (neįveikiamas), kaip almazas. Aš niekada nejaučiau, nemačiau ir negirdėjau didesnės laimės, kūno malonumo ir dvasinės palaimos, aš buvau pilnai panirusi į stebėjimą.”

Paklausė brahmanų apie šio sapno reikšmę ir jie išpranašavo, kad turi gimti išskirtinių savybių vaikas. Jeigu jis pasiliks gyventi rūmuose, tai taps Čakravartinu – visatos valdovu. Jeigu taps atsiskyrėlis, tai taps Buddha. Džiaugsmas apėmė Šuddhodanos širdį, tačiau ir nerimas plazdėjo joje dėl paskutinės pranašystės.

Ženkli ir buvimas motinos kūne

Bodhisattva buvo motinos iščiose 10 mėnesių. Per šį laiką Bodhisattva nukreipė į galutinę Tiesą (Esmę, Истину) 3 600 000 000 gyvų būtybių, įskaitant dievus ir žmones. Sezonai šiais metais susimaišė. Šaltu žiemos laiku pradėjo žydėti augalai, kvepėdami savo gėlėmis, o musonų periodu tik žaibai tamsiame horizonte priminė apie lietų. Kas turėjo nuspėjantį protą, tie suskaičiavo iki 32 ženklų, kuriais gamta skelbė apie didingos būtybės buvimą.

Bodhisattvos gimimas

„O bhikšu, šiame pasaulyje kai kurie ateina į gyvenimą, į savo motinos įsčias nežinodami, pasilieka ten nežinodami ir išeina (gimsta) iš jų nežinodami. Tai pirmas būdas.

Bhikšu, kai kurie ateina į gyvenimą, savo motinų įsčias sąmoningai, pasilieka ten nežinodami ir išeina iš jų nežinodami. Tai antras.

Bhikšu, kai kurie ateina į gyvenimą, į savo motinos įsčias sąmoningai, pasilieka ten sąmoningi, tačiau išeina nežinodami. Tai trečias.

Bhikšu, kai kurie šiame pasaulyje ateina į gyvenimą, į savo motinos įsčias sąmoningai, pasilieka ten sąmoningi ir išeina iš jų sąmoningi. Ir tai yra ketvirtas būdas.” Samgita sutra

Gimimas

Pajautusi artėjančius sąrėmius, Maja paprašė vyro paleisti ją į Lumbini giraitę, esančią pusiaukelėje tarp jos gimtojo Devadha miesto ir Šakjų sostinės – Kapilavastu. Vaikščiodama tarp medžių, Maja paėmė vieną iš pasilenkusių šakų ir nukreipė savo žvilgsnį į dangišką tolių, akimirkai nušvietusį ryškia vaivorykšte. Ir šią akimirką gimė Bodhisattva.

Jis gimė nesuteikęs jokio skausmo, išeidamas stebuklingu būdu iš dešinio šono. Aukščiausioji būtybė gimsta su daugybe gebėjimų, kurių nėra pas įprastus žmones. Vaikas gebėjo vaikščioti ir kalbėti nuo pirmo savo gimimo momento: Jis padarė 56 žingsnius – 7 pirmyn, 7 atgal ir taip toliau – visų pasaulio pusių kryptimis – ir ištarė dieviškų pranašysčių frazes po 14 žingsnių. „Aš lydėsiu visokeriopą gerovę” – ištarė Jis pasauliui rytų kryptimi. „Aš įgausiu aukščiausią dovaną – dievų ir žmonių pripažinimą”, – pietų kryptimi. „Aš tapsiu visiškai tobula būtybe. Tai mano paskutinis gimimas. Aš padėsiu pabaigą gimimo kančioms, senatvei” – vakarų kryptimi. Pasisukęs į šiaurę: „Aš tapsiu Aukščiausiu iš visų, nes įveiksiu karma.”

Žiūrėdamas žemyn „Aš įveiksiu Marą, suteiksiu palaimą žemutinių pasaulių būtybėms, išliesiu ant jų gerovinę lietu iš Mokymo debesies.” Ir žiūrėdamas į viršų: „Visos gyvos būtybės pastebės mane aiškiaame dangaus skaidrumė.” Jis vaikščiojo ir po vaiko kojomis neįtikėtinu greitumu pražysdavo lotosai. Po šių, įprastam žmogui neįmanomų reginių, veiksmų, Jis pradėjo elgtis kaip įprastas kūdikis, kuris negali vaikščioti arba kalbėti iki normalaus amžiaus. Jis atsisėdo į lotosą ir rėkė, kol Mahamaja paėmė jį ant rankų.

Tuo metu karalystėje ir pas Kapilavastu žmones išsipildė visi norai ir buvo įgyvendinti anksčiau sugalvoti planai. Todėl tėvas Šuddhodana pavadino kūdikį Sarvarthasiddhi – „Išpildantis visus norus”, sutrumpintai Siddharta.

Po vardo suteikimo, Bodhisattvą atnešė į šventyklą, kad pagerbti vietinę dievybę-saugotoją ir ten Jis savo išvaizda ir kūdikiškomis kalbomis užkariavo ir nuramino Šakjus, kurie ką tik čia grubiai barėsi tarpusavyje. Apie tai tapo žinoma ir žmonės pavadino Jį Šakjamuni „Pats Galingiausias iš Šakjų.”

Ant jo nusileido dievų palaiminimas ir jį pradėjo vadinti Devatideva – „Dievų dievas” arba „Tas, Kuris aukščiau, nei dievai.”

Praėjus 7 dienoms po Jo gimimo Mahamaja numirė ir atgimė švariame 33-jų dievybių-danguje.

Aranjos pranašystė

Įvairios kalbos ir pranašystės ateidavo iki Šuddhodanos ausų. Jis džiaugėsi ir tikėjo tomis iš jų, kur buvo numatoma, kad sūnus taps Čakravartinu ir valdys pasaulį. Dar iki Siddhartos gimimo jis patikėjo šiomis pranašystėmis ir glostė savo širdį tokiomis svajonėmis. Mahapradžpati, antra radžos žmona ir Majos sesuo, su motinos meile pradėjo auginti vaiką, apsupusi jį visokeriopu rūpesčiu.

Tačiau kartą į rūmus atėjo išminčius Aranja, asketas, gyvenantis kalnų viršūnėje. „Mane pritraukė šviesa, atsiradusi įvairiuose Visatos galuose. Ji kyla iš tavo rūmų. Parodyk man berniuką”, – pasakė jis. Sužinojęs, kad Šuddhodana laukia sūnuje būsimo Čakravartino, jis išreiškė nesupratimą:

„Kaip galėjo nutikti, kad pranašautojai numatė sūnui tapti visų valdovu?! O, valdove, pranašų protai aptemę, kalijugoje Čakravartinai neatsiranda, tavo sūnus – tai kitų pasaulių brangenybė ir jis taps Buddha, laisvas nuo aptemimų!”

Asitos pranašystė

Apie vaiką išgirdo ir senas atsiskyrėlis Asita, kuris gyveno kažkur pietų Indijoje. Sužinojęs apie Siddhartos gimimą, jis paskubėjo pas Šakjus. Paėmęs kūdikį ant rankų, išminčius sušuko: „Nėra nieko aukštesnio aukščiau šio, geriausio iš žmonių”, – ir tuomet stipriai pradėjo verksti. Sujaudinti tokio netikėtumo, Šakjai klausė: „Ar vaikui grėsia liūdnas likimas?”

„Nusiraminkite, – ištarė išminčius, – jokios bėdos, jokios kliūtys jam negresia, jis pasieks Prabudimo aukštumas, jis pasuks senovės Dharmos ratą, jis pamatys Švariausią (Nirvaną) ir didingos daugybės žmonių gerovei jo Mokymas plačiai pasklis po pasaulį. Mano gyvenimas greitai prisiartins prie pabaigos ir man jau neteks girdėti senosios Dharmos iš Pergalingojo lūpų šiame gyvenime: štai todėl aš, nelaimingas, sielvartauju, štai todėl aš kankinuosi!”

Ir grįžo Asita į savo džiungles, pabaigti gyventi savo amžių poelgiuose ieškodamas išminties ir laukdamas gerovinės dalios. Savo mokiniui ir mylimam sūnėnui Naradai jis nurodė eiti prie Bhagavano pėdų, kai tik jis pašauks pas save. Vėliau išminčius numirė, tačiau gimęs vėl atėjo pas Buddha 20 metų amžiaus ir gavo iš jo pašventinimą.

Šuddhodanos abejonės

Šuddhodana buvo apstulbęs. Jis nenorėjo tikėti, kad sūnus išeis pas atsiskyrėlius, asketus, ieškodamas Mokymo, kurį primena tamsiaodžiai jogai. Jau daug tūkstančių metų įveikti dasju garbina brahmanų arijų dievus, o brahmanai gerbia asketus ir šramanus ir praktikuoja tapasą. Ir visa tai gerai už rūmų ribų, tačiau kad sūnų atiduoti jogams – to Šuddhodana negalėjo sau įsivaizduoti. Jis toliau tikėjosi, kad jo sūnus taps Čakravartinu, tačiau prisimindavo Asitos žodžius, kuris išpranašavo: „Aš tikiu, Siddharta pasieks aukščiausią tobulumą, galutinę Buddos išmintį... Jis pajudins niekieno neįveiktą Mokymo Ratą, kurio šiame pasaulyje nepavykdavo pasukti nei šramanui, nei dievui, nei Marai, nei dar kažkam.”

„Žinoma, tai didinga, – galvojo Šuddhodana, – tačiau ir labai liūdna. Kodėl būtent jo, Šakjų radžos sūnus, vienintelis palikuonis, turi paaukoti viską?” Vėl ir vėl jis kvietė rūmų astrologus ir uždavinėjo vieną ir tą patį klausimą: koku būdu visa tai gali įvykti? Kokių priežasčių arba įvykių įtakojamas jo sūnus bus privestas prie sprendimo atsisakyti nuo spindinčio pasaulietiško gyvenimo?

Galų gale astrologai, ilgai nenorėję žeisti tėvo širdies, tačiau ir jau būdami negalintys nuslėpti likimo, pranešė jam, kad tai gali įvykti dėl keturių susitikimų įspūdžio: pamatys senuką ir supras, pamatys sergantį ir supras, pamatys mirusį, pamatys asketą ir viską supras ir nasisuks nuo turtingo rūmų gyvenimo.

Tuomet Šuddhodana pagalvojo: „Nuo dabar tegul nepriartėja tai, kas buvo išvardinta, prie mano sūnaus! Kokia jam nauda tapti Buddha? Noriu matyti jį keturių didingų kontinentų Valdovu ir dviejų tūkstančių salų, kurie juos supa, noriu pamatyti jį pakylantį iki dangaus.”

Taip pagalvojęs, jis visomis keturiomis kryptimis, per dvi mylias aplinkui rūmus, pastatė sargybą, kad prie vaiko neišdrįstų priartėti niekas, kas galėtų jam sukelti mintį apie senatvę, ligas ir mirtį ir sukeltų jam pasibjaurėjimą pasaulietišku gyvenimu ir sudomintų atsiskyrėlišku gyvenimu.

Nurodymą stengėsi atlikti. Laimingas valdantis tėvas liepė atidaryti požemius ir išleisti į laisvę visus teisiamuosius ir nuteistuosius, dosniai apdovanojo brahmanus, pranašus ir artimuosius.

Vaikystė

Kai Siddharta paaugo, Jį atidavė auginti mokytojui Višvamitrai, kartu su kitais Šakjų giminės berniukais. Višvamitra mokė rašto meno. Bodhisattva paklausė: „O, mokytojau, kokią iš 64 raštų rūšių aš turėsiu išmokti?” Mokytojas buvo labai nustebęs ir pasakė: „Stebėtina, tačiau jis žino visus mokslus. Pagal žmonių papročius, Jis atėjo į mano mokyklą mokytis rašto. Iš tų rašto rūšių, kuriuos jis paminėjo, kurių aš netgi pavadinimo nežinau, jam visi žinomi. O jis atėjo pas mane...”

Kartą radža Šuddhodana susiruošė su savo mažamečiu sūnumi į šventę, kai pradeda arti laukus. Lydimi religinių ritualų, jie turėjo gerovinį ir džiaugsmingą pobūdį. Tą dieną miestas buvo panašus į dievų buveinę. Plačiose laukų platybėse oras prisipildė džiaugsmingais moterų ir vaikų balsais, susirinkusiais pažiūrėti į reginį: artojai geriausiais rūbais eina pas valdovą ir veda jį į lauką, kur jau paruošti šimtai plūgų su pakinktais juose ir gėlėmis pagražintais volais. Radža pirmas ima savo paausnotą plūgą ir lauke išaria pirmą lysvę, paskui jį žinomi šeimnininkai ir paprasti valstiečiai.

Šios pirmos varžytinės greitime ir vikrome, didingas visos šalies metų pradžios nušvitimas – visi laimingi ir linksmi... Tik vienas mažasis princas susimąstęs: pusiaudienos darbų pertraukos metu Jis įsižiūrėjo į pavargusius žmones ir gyvūnus, kuriuos kanda musės ir vabzdžiai, kuriuos savo ruožtu čia pat prarydavo paukščiai. Štai išvertė vikšrą, kuris nesusėjęs užsikasti, patenka į sparnuotos būtybės snapą. „Štai koks šis pasaulis”, – galvoja Siddharta. Ir gailėstis pripildo jauną širdį. Pasislėpęs nuo visų kaimyninėje giraitėje, jis nusileidžia ant žemės po medžio džambu pavėsiu ir įkrenta į gilią vidinę būseną.

Jie jo pasiilgo, ieško ir, galų gale, randa – sušalusį pozoje, kuri įprasta atsiskyrėliams, panirusį į susitelkimą (meditaciją) ir maldą, tačiau keistą vaikui. Net tėvas, nesitikėdamas pamatyti sūnų užsiimant panašiais dalykais, negalėjo neišreikšti savo nuostabos: per šiuos metus jis ne kartą pastebėdavo sūnaus rimtumą, minčių ir vertinimų švarą, kuri nebūdinga vaikui.

Kartą perkasinėjo sodą ir Siddharta pamatė gyvatę ir varlę, išmestas iš savo urvų, iš kurių tyčiojosi vaikai. Prasismelkęs gailėstingumu kankinamiems gyvūnams, Jis atmušė juos nuo vaikų ir išgelbėjo. O kai jie su savo pusbroliu Devadatta bėgiojo po sodą, tas iš lanko pašovė laukinę antį, kuri sužeistu sparnu nukrito ir bejėgiškai blaškėsi vietoje. Siddharta aplenkė pusbrolių, pribėgo ir apkabino antį abiem rankom, neatiduodamas jos Devadattai. Teko eiti pagalbos pas rūmų išminčių, kuris išteisino Siddhartos naudai.

Berniukas perrišo paukščiui sparną, išgydė jį ir kai pasveiko paleido į laisvę, nusprendęs neleisti niekam skriausti nei vienos gyvos būtybės. Tokių atvejų buvo daugybė ir Šuddhodana pamiršęs senovės pranašų išminčius, išreiškė susitelkime (meditacijoje) sėdinčiam sūnui nuostabą jausdamas, kad prieš jį daugiau, nei sūnus: „O, brangus, tavo gimimo metu ir dabar, o didingasis, kai tu susitelkime, aš išreiškiu tau visus savo šlovinimus ir nusilenkimus!”

Ir vėl jis prisiminė išminčiaus Asitos pranašystę: „Žmonių ir dievų pasaulių gerovei ir laimei Jis mokys Dharmą, tobulą pradžioje, viduryje ir pabaigoje, giliausią pagal prasmę, aiškiai išreikštą, su nepriekaištinga švara ir pilnumu, privestu iki aukščiausių pasiekiamų žinių ribos – išlaisvinimo Dharmos! Jis duos išsilaisvinimą tiems, kieno akys aptemusios gilia neišmanymo tamsa. Jis atvers jiems išminties akį. Įvaldęs pilnus ir tobulus Buddos pasiekimus, šis jaunas radža perkels į tą pusę per gimimų ir mirčių srautą tūkstančius būtybių ir įtvirtins juos Nirvanos palaimoje.”

Jėgos ir proto veikimas

Kokią nuodėmę aš atlikau, kad tu niekini mane? Aš neniekinu tavęs, – atsakė jaunuolis, – tačiau tu atėjai per vėlai. – Pasakęs tai, Jis padovanojo jai žiedą, kainuojantį daug šimtų ir tūkstančių. Tuomet ji išėjo ir tie, kurie matė visą tai, paslapčia pasakė Šuddhodanai: „Jaunuolis sustabdė savo pasirinkimą ant Jašodharos ir jie trumpą laiką bendravo.” Lalitavistara sutra

Išsilavinimo įgavimas

Bodhisattva pradėjo mokytis 8 metų. Vėliau jaunas Gautama gavo išsilavinimą, kuris įprastas visiems tų laikų kšatrijams. Tai buvo arijų papročių žinios, gebėjimas valdyti ginklą, valdyti arklį ir kolesnicą (vežimą) ir kitus kario įgūdžius. Jo mokytojai kariniame dalyke buvo Višvamitra ir Kšantadeva. Jo dėdė Sullabha išmokė Siddharta valdyti karinį dramblių, o Sanhadeva – šaudyti iš lanko. Palaipsniui jis tobulai įvaldė ir visus mokslus.

Žmonos pasirinkimas

Atėjo laikas ir Siddharta subrendo. Vyresnieji atėjo pas Šuddhodaną ir kalbėjo, jog jeigu pranašai sakė, kad jaunuolis bus Čakravartinu, tai atėjo laikas jam rasti deramą žmoną. Radža liepė rasti tokią merginą. Tuomet kiekvienas iš patarėjų pradėjo siūlyti savo dukrą karalaičiui į žmonas, tikindami, kad jų dukra yra labiausiai to verta. Nespręsdamas reikalo tokiais būdais, Šuddhodana nusprendė pats paklausti jaunuolio. Tas pasiūlė atsakyti po septynių dienų. Kai laikas atėjo, Siddharta pasakė, kad neturi jokio ketinimo susieti savo gyvenimo. Pas jį kita paskirtis. Pas jį šiame gyvenime nėra vietos šeimai, tai kitiems... Tačiau kai jis pažiūrėjo į tėvą, kurio veidas išreiškė neviltį, jis nusprendė dar pagalvoti. Jo atjauta ir išmintis atėjo jam į pagalbą: jis pakeitė savo skubotą sprendimą ir atsakė tėvui, kad Jo nedomina žmonos giminė, kad tik ji būtų dorybinga. Jis išvardino visas moters dorybes ir pasakė, kad tik tokią žmoną jis sau paims. Šuddhodana nusprendė išsiųsti pasiuntinius paieškai. Pagrindiniam patarėjui, kuris vadovavo paieškai, jis pasakė: „Ji gali būti iš kšatrijų arba brahmanų, vaišu arba šudra – visa tai nesvarbu. Atvesk tik tą, pas kurią yra visos dorybės. Mano sūnaus neturi stebinti kilmė: dorybėje, teisingume ir sąžiningume – juose jo protas randa pasitenkinimą.”

Greitai Siddhartos laiškas, kur buvo išvardintos, nurodytos doros moters savybės, buvo įteiktas Jašodharai. Ji perskaitė ir atsakė su šypsena: „Visos šios savybės yra pas mane. Todėl gerovinis princas gali tapti mano vyru. Pasakyk jaunuoliui, kad jeigu Jis nori vesti mane, tai tegul nelaukia.” Viskas buvo perduota ir Šuddhodana pasiuntė pasiuntinius pas jaunosios tėvus. Tačiau jos tėvas, griežtas kšatrijus, nors ir gerbė radžą, tačiau išdrįso išreikšti abejonę: „Jaunuolis išaugo gausoje rūmuose ir vargu ar gabus varžantis ir moksluose. Kaip aš galiu išleisti savo dukrą už tokio? Tai prieštarauja mūsų papročiams ir tradicijoms!”

Šuddhodana buvo įskaudintas, jeigu ne įžeistas, tačiau Bodhisattva sužinojęs kame reikalas, pasiūlė tėvui paruošti viską, kas būtina varžyboms. Radža buvo apstulbęs ir paskelbė dieną kada įvyks renginys.

Varžybos

Po septynių dienų 500 šakjų jaunuolių susirinko kartu, kad pasivaržytų vieni su kitais jėga ir drąsa. Buvo paskelbta, kad Jašodhara taps žmona nugalėjusio visose varžybų rūšyse – kovoje su kardais, kautynėse, šaudyme iš lanko ir kitose.

Atėjo Devadatta. Kelyje, iš pavydo ir puikybės, jis kumščiu užmušė dramblių, kurių vedė į miestą Bodhisattvai. Jaunas Sundarananda, pamatęs mirusį gyvūno kūną, išmetė jį už miesto vartų, be ypatingų jėgos pastangų. Paskutinis atėjo Bodhisattva. Didžiuoju kojos pirštu Jis pakėlė mirusį dramblių ir permetė jį už septynių vartų ir septynių griovių. Toje vietoje, kur nukrito kūnas, atsirado milžiniška duobė, kurią buvo pradėta vadinti „dramblio duobė.“

Mokytojas Višvamitra paskelbė varžybų pradžia rašto moksle, Siddharta nugalėjo. Mokytojas Ardžuna paskelbė apie varžybas matematikos moksle ir Siddharta nugalėjo. Ardžuna pats nežinojo didesnio skaičiaus nei tas, kuris vadinamas „Akšobhja“, tuo tarpu Bodhisattva žinojo juos visus iki skaičiaus, vadinamo „agrasara.“ Tuomet buvo šuoliai, plaukimas ir bėgimas. Nanda ir Ananda, abu atėjo pasivaržyti jėga su Siddharta, tačiau tas tik palietė juos ranka ir jie akimirksniu nukrito. Sekantis atėjo Devadatta, Bodhisattva pagavo jį dešine ranka, susuko ir trenkė į žemę, nepadaręs tam jokios žalos. Čia visi Šakjų jaunuoliai metėsi ant jo, tačiau Bodhisattva tik palietė juos ir jie nukrito ant nugaros.

Tuomet tęsėsi varžybos šaudyme iš lanko. Bodhisattva atnešė iš namų savo senelio Simhahano lanką ir pataikė iš jo į visus taikinius, kurie buvo pastatyti tolimame atstume. Po to strėlė nuėjo į žemę, padarė tam tikrą šulinį, vėliau pavadinta „strėlės šuliniu.“ Bodhisattva taip pat pasirodė nugalėtojas chiromantijoje, jodinėjime ant dramblių ir kituose moksluose, net ir smilkalų gaminime.

Ir Jašodharos tėvas išleido savo dukrą už Siddhartos...

Gyvenimas rūmuose

„Aš neniekinu gyvenimo: tačiau jeigu gyvenimas ir viskas, kas pasaulyje kinta – kaip tuo mėgautis? O jeigu senatvė ir ligos, ir mirtis gyvenantiems negrėstų, tuomet aš galėčiau dar grįžti prie jutimų ir grožio apgaulių...” Buddhačarita

Gyvenimo džiaugsmas

Siddharta pradėjo gyventi rūmuose su Jašodhara apsupti keleto tūkstančių dorų moterų. Būdami tarp jų, jie gyveno gyvenimą pilną palaimos ir malonumų. Tarp švenčių ir malonumų Bodhisattva sulaukė 29 metų.

Kartą Šuddhodana pamatė sapną, kad Siddharta išeina iš namų. Prabudęs jis paklausė rūmų tarno ar jo sūnus būna rūmuose. Atsakymas buvo „Taip.” Šuddhodana susimąstė: „Matyt tai ženklas, kad vis tik jis išeis pagal Asitos pranašystę.” Kad tai neįvyktų, jis nusprendė dar labiau pagražinti Siddhartos gyvenimą. Jis pradėjo statyti sūnui tris rūmus: vėsus vasaros sezonui, kitą tinkamą lietaus sezonui, o trečią šiltą, žiemai. Kiekvienuose rūmuose buvo iki 500 tarnų. Kad ir kur jis eitų, net leisdamasis arba kildamas laiptais, visur šie žmonės, pagal radžos paliepiamą turėjo jį saugoti. „Karalaitis neturi išeiti nepastebėtas!” – tarnams sakė karalius. Pats Siddharta Gautama prisimindavo vėliau: „Aš buvau žinomas, bhikšu, aš buvau labai žinomas, itin turtingas: dėl manęs mano tėvo rūmuose buvo padaryti prūdai, kur gausiai žydėjo vandens lelijos ir lotosai, rožės ir utpalos, aš nešiojau maloniai kvepiančius rūbus iš plono audinio.” Iš plono audinio buvo mano galvos apdaras, viršutinis ir apatinis apdaras, dieną ir naktį mane dengdavo balta vėduoklė iš susirūpinimo, kad vėsa, karštis, dulkelė arba rasos lašas nepaliestų manęs. Ir pas mane buvo trys rūmai: vienas žiemai, kitas vasarai, o trečias lietingam metų laikui. Ir paskutiniame aš būdavau keturis lietingus mėnesius neišeidamas, apsuptas moterų, dainininkų ir muzikantų. Kai kituose namuose vergus ir tarnus maitindavo grubia duona ir maistu, mano tėvo namuose jiems paduodavo ryžių, mėsos ir karšto maisto.

Atminties blyksnis

Kai kurie dievai, nagai ir kitos būtybės susirūpino: jeigu Bodhisattva užsilaikys šių malonumų pančiuose, tai gyvos būtybės, kurios turi pasiekti Prabudimą nuo naujo Buddos mokymo, greičiau numirs, nei sulauks savo dalios. Jis turėjo palikti rūmus ir išeiti, tapti Buddha...

Ir vėl, kaip kažkada labai seniai, iš nepasiekiamos gilumos atsklido dangiškos muzikos garsai. Melodija staiga įgavo žodinę prasmę: Dešimties krypčių ir trijų laikų Buddos kreipėsi į jį: „Seniai, suvokęs gyvų būtybių kančias, tu ištarei šį įžadą: te tapsiu aš Prieglobstis, Apsauga ir Išsigelbėjimas visiems, kas gyvena. O, Herojau, prisimink praėjusius gyvenimus ir prieš tai buvusį dangų, savo įžadą padėti gyvoms būtybėms. Laikas ir valanda tau atėjo, išeik, o didingas Muni, iš namų...” – žodžius nunešė vėjas, tačiau kvietimas pasiliko Siddhartos širdyje. Jam kilo seniai traukiantis jausmas, vėl kaip vaikystėje. Paslapties pojūtis grįžo pas jį. „Iš kur aš atėjau? – galvojo Siddharta. – Kaip atsidūriau šiame pasaulyje, tarp garsų ir spalvų spindesio, tarp žodžių ir sapnų sumaišties? Ar yra kažkokia prasmė tame, kad aš patekau į šį gyvenimą, ar viskas be tikslo nešasi neaišku kur, kaip debesys danguje? Keistas šis jausmas, tačiau jeigu jis prabudo, tai nuo jo nelengva atsikratyti. Siddharta staiga pajautė, kad jis nelaimingas, o ta realybė, kuri jį supo, iš tiesų slegia, o kartais ir giliai nepakenčiama. Pasaulyje, galbūt, yra „laimingi” žmonės, tačiau tai todėl, kad jie pakankamai nepažino realybės, kurioje yra. Laimė galutiniame rezultate, ne daugiau, nei vaiduoklis...”

Čia vėl pasigirdo muzika, nuostabi melodija, šį kartą dainininkė nusprendė išblaškyti Bodhisattvą nuo ant jo užėjusio neaiškaus susimąstymo. Ir čia, jau žemiškuose garsuose Jis išgirdo tą patį širdį drąskantį motyvą, neseniai sukėlusį skausmą:

„Trys pasaulio sferos pažeidžiamos nuvytimo ir neturint Prieglobsčio, naikinamos mirties ugnimi, gyvieji nežino išsilaisvinimo būdų nuo o jos supančios realybės. Jie kaip bitės, patekusios į indą su vandeniu. Trys pasaulio sferos trumpalaikės, kaip rudens debesys. Gyvenimas trumpas, kaip žaibo blyksnis danguje, gyvenimas greitai tirpsta, kaip išsausėjusi vaga... Skambėjo kita melodija, tačiau Bodhisattva girdėjo joje buddų ir dievų kvietimus.”

Klausydamas visą tai, Bodhisattva atsikratė savo užmaršties ir nukreipė savo protą į aukščiausią nušvitimą. Ir čia 32 000 devaputrų kreipėsi į jį, per lapų šnarėjimą: „O tu, didingiausias iš gimusiųjų, atėjo laikas žygdarbiui. Prisimink Dipankaros pranašystę... Ir leisk Buddos balsui būti išgirstu!..”

Bodhisattva, nuo jį užplūdusių jausmų ir minčių, nusprendė prasiblaškyti, sukaupti drąsą ir padaryti galutinį sprendimą. Jis pasakė savo važnyčiotojui Čandakai: „Paruošk man kolesnyčą (vežimą), mes pasivaikščiосime po sodus.”

Pirmas susitikimas

Prie radžos priėjo Čandaka ir išdėstė karalaičio prašymą. „Nuostabu, – tas apsidžiaugė, – tai turi išblaškyti jį nuo apmąstymų.” Jis liepė saugoti prinčą nuo nemalonių vaizdų, liepė papuošti kelius, kuriais jie turėjo važiuoti. Viskas buvo paruošta ir Bodhisattva išėjo per rytinius vartus. Vežimas pajudėjo ir papuoštų kelių grožis plaukė kartu su neskubančia linksma procesija. Tuo laiku viena dieviška būtybė, atsiliepusi į dvasinį Siddhartos nusiteikimą, žaibu prasinešė per visas dieviškąsias sferas ir pavirtęs į nuskurusį atsiskyrėlį, akimirksniu atsirado prieš patį princo vežimą. Siddharta buvo apstulbęs jo išvaizda ir kreipėsi į Čandaką: „Kas tai ten, priekyje, šalia kelio, išsausėjusiu kūnu, sulinkęs, driahlas, žilas ir su užgesusiu žvilgsniu? Kas su juo, pasakyk man, nejaugi karštis išdžiovino jį, ar jis toks gimė nuo pat pradžių?”

„Jis buvo kitoks, – atsakė važnyčiotojas, – jis kažkada buvo nuostabus kūdikis, kurį maitino mylinti ir švelni motina. Jis buvo jaunas, viskuo mėgavosi. Visa tai buvo. Tačiau ėjo metai, ėjo jaunystė, jėga, linksmybės... Štai jis, pažiūrėk: jo gyvenimas atėjo į pabaigą.”

„Ar jis vienas pasikeitė su metais ar mes visi ir aš pats tokiu tapsime?”

„Tu teisus, karalaiti, mūsų visų laukia senatvė: tai bendra visų gyvųjų dalis...”

Prinčą apėmė baimė: taip, kaip žaibo blyksniai gąsdina kalnų bandą ir priverčia bėgti, taip ir karalaičio širdis akimirksniu suvirpėjo baimėje. Įkvėpęs giliai, nusiminė Jis, Jo žvilgsnis sustingo. Nykimo sielvartą ir senatvės liūdesį suprato Siddharta ir pasakė: „Šalin malonumus! Ar galimos linksmybės ten, kur taip greitai, kur viskas, be išimties miršta prieš negailestingų metų likimą? Namo! Pasuk vežimą! Kokias linksmybes aš galiu čia rasti, jeigu ant mūsų artinasi senatvė, jeigu trumpos mano gyvenimo dienos lekia kaip nukritusių lapų sūkurys?..”

Nuo pasimetimo, prislėgta princo keistenybių, procesija grįžo atgal į miestą. Siddharta pergyveno tai, ką pamatė. Jis pradėjo suvokti, kad iš tiesų nežino jį supančio gyvenimo. Iki tol jam stengėsi parodyti jį iš vienos pusės, iš rūmų, trukdant matyti gyvenimą atmerktomis akimis.

Antras susitikimas

Po kurio laiko jis vėl pajautė būtinybę išeiti už rūmų ribų ir pakvietė Čandaką. Keliais nuskubėjo tėvo tarnai, valydami juos nuo senų žmonių, ligonių, luošų, keistuolių ir skurdžių. Kai viskas buvo paruošta, Siddharta išėjo per pietinius vartus ir vežimai pajudėjo, lydimi dainų, šokių ir didelės linksmos palydos priekyje, gale, iš visų pusių. Baldakimai gelbėjo nuo karščio, šimtai ryškių spalvų paukščių skraidė tarp žydinčių gigantiškų irisų ir maloniai kvepiančių medžių. Širdis džiaugėsi atsiveriančia gamta, su permatomu aiškiu mėlynu dangumi, saulės šviesos gausa ir lengvu vėjo šuoru, taikiai judinančiu aukščiausias palmes, tačiau devaputro žaibas atsirado prieš princo akis, kuris buvo pavirtęs į sergantį paralyžuotą žmogų.

„Kas tai? – Siddharta negalėjo atitraukti nuo jo nustebusio žvilgsnio, – Čandaka, kas tai su nelanksčiu kūnu, neturintis visų jutimų, sunkiai kvėpuojantis, visas išsekęs, su išpūstu pilvu ir sėdintis nešvarumuose, savo išvaizda sukeliantis pasibjaurėjimą?“

Čandaka pažiūrėjo ir atsakė „Tai, prince, prieš tave sergantis, jis visas kratosi nuo sunkios ligos. Sveikata išnyko, jis išeina, pagalbą, globą ir apsaugą iššvaistė, nėra jų dėl jo ir mirtis jam arti...“

Siddharta buvo apstulbęs jo atsakymo, siaube atitraukė žvilgsnį nuo sergančiojo ir sušnabždėjo: „Kokie nepatikimi sveikata ir jėga, koks siaubingas ligos buvimas, kaip išminčius, matydamas visą tai, gali abejingai linksmintis ir neieškoti būdo atsikratyti nuo to?“

Jis liepė Čandakai grįžti į miestą. Žmonės išėjo. Siddharta vėl apstulbęs susimąstė apie tai, ką matė. Atsirado noras sužinoti dar kaip galima daugiau apie tai, kas vyksta už rūmų sienų, pažinti gyvenimą jo pilnumoje...

Trečias susitikimas

Praėjus kažkiek laiko vėl buvo paruoštas vežimas, vėl visas apylinkes išvalė nuo to, kas nedžiugina akių ir gali prislėgti prinčą. Paskirtą nuostabią dieną Siddharta išėjo pro vakarinius vartus ir procesija pajudėjo kaip ir anksčiau su nuostabių melodijų garsais, su aktorių pasirodymais, juokais ir begaliniu dvarininkų juoku. Kelias iš pradžių ėjo šalia lotoso prūdų, kur buvo pagražintos pavėsinės, tilteliai, gražios salos su vaikstančiais nuostabiais žmonėmis. Tuomet nuostabioje sandalmedžio giraitėje pasuko į dešinę. Kaip šimtas begarsių žaibų keletas dievų atsirado prieš patį Kumaros vežimą, pavirtę į keturis nešikus, nešančius sunkią naštą ir į minią raudančių žmonių. Siddharta staigiai pažiūrėjo iš baldakimo, ranka nurodė Čandakai sustoti.

„Kas šie keturi su sunkia našta, papuošta gausiomis gėlėmis, vainikais? Kas likę, einantys su juo, tie, kurie rauda sielvarte dejuoja, rauda?“ – paklausė Jis virpančiu balsu.

„Tai numiręs žmogus, – atsakė Čandaka, – tai, o prince, numirėlis prieš tave: jėga ir gyvenimas nuo jo nuėjo, daugiau nėra minčių šaltoje širdyje, protas išsiblaškė, dvasia paliko, kūnas išdžiuvo ir suiro. Visi kam jis buvo brangus, pasmerkti juodam gedului, lydi jį į sudeginimo vietą. Tai neišvengiama kančia: kiekvienas iš tų, kuris pažino gimimo valandą, turi pažinti ir savo gyvenimo pabaigą...“

Nutilo juokas ir muzika, įsiviešpatavo slegianti tyla. Rūmų palyda buvo nesupratime, iš kur čia galėjo atsirasti ši gedulo eiseną? Juk visur stovi apsauga, kuriai griežtai liepta nepraleisti nieko panašaus? Nešikus su mirusiuoju pranešė šalia ir Siddharta sušuko: „Štai jis, visų gyvųjų galas, o pasaulis to nesuprato ir pamiršo!“

Žiaurios žmonių širdys, jeigu jie gali ramiai eiti keliu vedančiu į mirtį! Atgal vežimą! Čia nėra laiko, vietos linksmybėms! Ar gali akimirka būti nerūpestinga tam, kuriam suprantama visų pražūtis?..”

Vėl vežimą pasuko į rūmus. Du raiteliai šiek tiek sulėtino žingsnį, prilaikydami arklius ir pasuko atgal, link nutolusios laidotuvių procesijos. Tačiau kiek jie jojo – jie nesutiko nieko, lyg niekieno ir nebūtų buvę...

Apmąstymai

Siddharta grįžo į rūmus su liūdnais apmąstymais. Šuddhodana skelbė vis didesnę reikšmę kurti naujas pagundas jaunuoliui. Rūmai buvo pastatyti su pavydėtinu greitumu ir nors pas Šakjus turtai buvo ne ypatingai garbinami, vis tik nebuvo galima ir žingsnio praeiti, kad nesusidurti su jų gausa. Viskas, kas tik buvo stebuklingo žemėje Kapilavastu ir aplinkui, – visa tai atsirasdavo rūmuose. Radža turtus leisdavo brangiems pirkiniams kitose žemėse. Išskirtiniais daiktais, meno kūriniais, skaniais patiekalais ir brangenybėmis, čilbant retiems paukščiams buvo gražinamas Siddhartos ir Jašodharos gyvenimas, kuriai tai buvo tikras malonumas, juk ji nebuvo tokia susimąstanti ir abejojanti, kaip vyras.

Sukaustantis, sukeliantis artėjančios mirties siaubą, gyvenimo likimų pelkę, ilgais skustuvo ašmenimis, į medų panirusi, gyvatės galva, iš nešvaraus indo lendanti, taip išminčiai pažįsta norus. Jų savybės kaip žvaigždžių, mėnulio atspindys judančiame vandenyje, aido garsui, apmirštančiame kalnuose... Akimirka – štai visas jų gyvenimas, iliuzija, tvankios dykumos migla... Jaunystė praaina. Bus sunaikintas kūnas, kaip medis, įveiktas žaibo, kaip apgriuvęs namas... Kaip ištrūkti iš senatvės pančių, kuri paverčia grožį į grožio nebuvimą, spindesį, jėgą, galią ir pasitenkinimą – į negalėjimą, pelenus ir užmarštį? Kaip išvengti senatvės, sunykimo, mirties – koks išminčius papasakos apie tai?..

O nepabaigiama mirties ir gimimų grandinė, būties pokyti! Išsiskyrimas su jau pasiektomis gerovėmis, su mylimomis būtybėmis!.. Ir nėra grįžimo, nėra susijungimo su jais, kaip nukritę lapai nesusijungia su gimtomis šakomis, kaip neišeina apsukti greitai tekančios upės!..

Bandymai išblaškyti

Kai Jašodhara pabandė eilinį kartą išblaškyti jį nuo niūrių apmąstymų, kurie, kaip ji pastebėjo, vis dažniau pradėjo lankyti vyrą, tai sėkmės ji nepasiekė. Moterys sumanė kažkokį grandiozinį pasirodymą ir Jašodhara pasiūlė Siddhartai dalyvauti linksname žaidime. Jis neišreiškė susidomėjimo ir atsisakė. Tuomet ji pradėjo reikalauti pasakiusi, kad jis visus niekina, ją ir aplinkinius, už jų siūlomas dovanas, pagarbą ir švelnumą. Nederama kšatrijui, – sakė ji, – pasiduoti nevilčiai. Kas iš viso su juo vyksta? Siddharta paprieštaravo jai, jog kaip tik atvirkščiai, jis ne tik nieko neniekina, tačiau yra susirūpinęs kiekvienos gyvos būtybės likimu, lygiai kaip ir jos... Ir reikia kažką daryti, o ne atsiduoti tuščioms pramogoms, beprasmiškiems žaidimams tuo metu, kai visiems mums gresia mirtis: „Prieš mane – siaubingos mintys apie mirtį! Ramybės, susivaldymo aš negaliu rasti, o tu kvieti mane į apgailėtinas pramogas!”

Čia pranešė, kad pabaigti darbai žiemos rūmuose. Ten viskas spindi ir kvėpuoja mylinčio tėvo rūpesčiu ir gal patiktų sutuoktiniams pažiūrėti ir įvertinti kaip rūmai atrodo? Jašodhara apsidžiaugė nauja pramoga ir įkalbėjo vyrą važiuoti.

Ketvirtas susitikimas

Atitinkamą dieną Siddharta išeidamas per šiaurinius vartus, su abejingu žvilgsniu sėdo ant jam paruoštos vietos, kuri skleidė subtiliausius gėlių girliandų aromatus ir vežimas (kolesnyca) išvyko į Žiemos rūmus. Ten viskas buvo padaryta šlovingai, visi tai įvertino. Tik Siddharta žiūrėjo į šį susižavėjimą, kaip sergantis nežinoma liga. Atrodo, jo niekas nedžiugino. Kelyje atgal, kaip žaibas nepastebimai be garso prieš juos atsirado vienas iš devaputrų, pavirtęs į skurstantį klajojantį asketą su dubeniu rankose. Siddharta akimirksniu jį pastebėjo ir davęs ženklą sustoti paklausė Čandakos: „Pažiūrėk, Čandaka, kas šis sutiktasis – su aiškiu protu ir pasitikinčiu žvilgsniu, jis akis nuleido žemyn ir neskubančiai raudonai apsirengęs su dubeniu eina, pilnas ramybės ir neturintis puikybės?“

„Tai atsiskyrėlis, šramanas, – atsakė Čandaka, – elgeta klajoklis, jogas, palikęs pasaulį vardan Esmės paieškos (Истинны). Jis atsiskyrė nuo egzistuojančių gerovių ir norų, kūną įvedė į atšiaurias askezes, jo protas ir kalba disciplinuoti, jis šiame susitelkime ieško esmės, klajoja, maitindamasis vien paaukojimais, visiškai neturintis troškimų ir pykčio...“

Pirmą kartą pas Siddharta atsirado lūkestis gauti atsakymus į jį kankinančius klausimus. Čandakos žodžiai padarė jam teigiamą įspūdį: „Man patinka tavo atsakymas, Čandaka, tokį gyvenimą visi išminčiai šlovina, jame ramybę įgauna šventieji, jame atsakymą dėl savęs aš matau“ – ištarė Siddharta ir pakvietė pas save skurstantį elgetą asketą. „Papasakok man kas tu ir ko ieškai?“ – kreipėsi Jis į jį.

„Aš žmogus, bijantis gimimo ir mirties, – ištarė elgeta, – tapau asketu tam, kad atsikratyčiau nuo sansaros. Norėdamas atsikratyti nuo pasaulio, kuris veikiamas atgimimų, aš ieškau palaimintos ir nesunaikinamos buveinės, vienumoje nuo žmonių, gyvendamas kur papuola, medžių papėdėje, apleistoje trobelėje, kalnuose arba miške, be šeimos, be lūkesčių, aš klajoju po pasaulį, pasiruošęs viskam, išsižadėjau visų troškimų, niekinantis visus išorinius daiktus, ieškodamas tik aukščiausios gerovės: į ją nukreiptos visos mano mintys...“

Kartu su maistu, kurį Jis padėjo į tuščią šramano indą, karalaičio širdyje atsirado ramybė. Jis galų gale pasiryžo tam, kam ruošėsi dar iki gimimo ir kas su įtikinama būtinybe dabar atsirado prieš jį kaip vienintelis sprendimas po kankinančių apmąstymų. Visas šis gyvenimas pasibaigė, Jis iki galo jį suprato.

Sūnaus gimimas

Grįžęs, Jis metėsi pas tėvą, prašydamas jį paleisti į džiungles pas šramanus, tačiau tas siaube uždraudė net galvoti apie tai ir dar labiau sustiprino sargybą visuose postuose. Dabar šokėjų ir muzikantų minios vaikščiojo paskui prinčą, o jis, matydamas aplinkinius murmėjo: „Kokia beprotystė, kokia beprotystė! Svajonės apie grožį, jausmingumas... Viskas po kardu, kabančiu virš galvos, prieš trijų siaubūnų veidą: senatvę, ligas ir mirtį – jie nuodija bet kokį malonumą!“

Atsklido žinia apie sūnaus gimimą. Vaiką pavadino Rahula. Po šventės apie tai Siddharta su sielvartu pagalvojo: „Štai dar vienas kankinantis prisirišimas, nuo kurio teks išsilaisvinti...“

Šuddhodanos nepaliko nerimas: pranašai išpranašavo, jog Siddharta turės eiti per pagrindinius karališkus vartus. Tuomet buvo pastatytos labai didelės, gražios durys, kurias be garso atidarinėjo ir uždarinėjo virš pusanro šimto žmonių, įspėdami kiekvieną jo žingsnį, tačiau neužmirštantys griežto Šuddhodanos nurodymo: „Princas neturi išeiti nepastebėtas.“

Išėjimas iš namų

„Man buvo dvidešimt devyni metai, Subhadra, kai aš atsižadėjau pasaulio siekdamas rasti Amžiną.” Mahaparinirvana sutra

Prašymas atsižadėti

Radža Šuddhodana sėdėjo giliai susimąstęs. Išvakarėse jis vėl pamatė sapnus, kurie matomai pateisino senus pranašavimus apie liūdną sūnaus likimą. Jis nenorėjo jais tikėti, tačiau pati realybė reišė jam piktybinius ženklus, lemiančius Bodhisattvos išėjimą.

Jau buvo praktiškai negirdėti paukščių giedojimo, ko niekada nenutikdavo, gėlės nuvyto, nežiūrint į priežiūrą, nuo medžių gėlės nuskrido ir užmezgė vaisius, gyvūnai išreiškė nesuprantamą nerimą ir jaudulį. Jašodhara pamatė sapne, kad žemė po jos kojomis pradėjo judėti.

Tuo laiku, Siddharta prabudo nuo ryškaus ir aiškaus sapno: visa žemė buvo jo lože, Sumeru kalnas – pagalvė, stipri šviesa išskleidė visą tamsą, o virš jo išsiskleidė milžiniškas skėtis, atsiradęs iš žemės ir pasklidęs virš visų trijų pasaulių. Atsirado įvairiaspalviai gyvūnai ir paukščiai, kurie įgavo vieną spalvą. Pats jis nesuteptas pakilo ant kalno, sudaryto iš nešvarumų, išgelbėjo daugybę būtybių, nešamų vandens srautais ir, galų gale, Sumeru šlaite pakilo ant sosto, kurį laikė liūtai, dievai nusilenkė jam.

Daugiau negalvodamas, Siddharta nuėjo pas tėvą ir pakartojo savo prašymą: „Aš tau duosiu viską, – ištara Radža, maldaudamas, – viską, ką tu tik galėsi panorėti, tik pasilik, neišeik ir neprašyk manęs to!”

Siddharta paklausė: „Tu gali man dovanoti amžiną jaunystę, sveikatą ir nemirtingumą?”

„Ne, – atsakė Šuddhodana, – tačiau tegul tavo norai išsipildo. Grįžk į Save.”

Siddharta išėjo, o radža pakvietė pas save visus šakjus ir viską jiems papasakojo. Nusprendė pastatyti apsauginius būrius po 500 žmonių karių su vežimais ir tiek pat pėščiųjų, kaip karinėje padėtyje. „Princas neturi išeiti nepastebėtas” – kartojo vienas kitam kariai.

Išėjimas

Naktį, kai pakilo žvaigždė Pušja, Bodhisattva prabudo su tvirtu ketinimu atlikti paskirtį, jo buvimo rūmuose laikas Jam praėjo. Jis atsistojo ir niekieno nepastebėtas pradėjo eiti prie išėjimo tarp miegančių moterų. Jis pažiūrėjo į jas, nerūpestingai miegančias pačiose įvairiausiose pozose ir pagalvojo: „Kokios nelaimingos būtybės, vertos gailės ir nemąstančios: norėti su jomis malonumų – kas per beprotystė! Greičiau, šiandieną, dabar – į mišką!”

Miestas miegojo, dievai užleido ant visų tvirčiausių miegą. Bodhisattva nuėjo pas tėvą. Pamatęs miegantį karalių, Siddharta pakuždėjo: „Tėve mano, myliu tave! Tačiau nežmogiškas ilgesys mane apėmė ir aš negaliu čia daugiau pasilikti, aš turiu išsilaisvinti nuo šios baimės.” Užeidamas pas žmoną, prisiminė apie metus, pragyventus kartu malonumuose ir turtuose. „Štai, – atsiduso jis, – visa tai praėjo, pasibaigė, išnyko...” Užėjo į viršų, į galeriją, pažiūrėjo iš rūmų lango į žvaigždes, į dangų, begalybę, žiūrinčią į jį iš pasaulių bedugnės. Jis pakvietė į pagalbą visus savo prieš tai buvusius, visus Nugalėtojus, visus praeities Buddas ir sušuko: „laikas atėjo!”

Paskui jis nusileido ir vėl pažiūrėjo į nerūpestingai miegančius žmoną ir sūnų, pastovėjo ir išėjo... Tyliai pakvietė ištikimą Čandaką ir paprašė atvesti jam arklį.

„Kur jūs keliaujate?“ – paklausė Čandaka.

„Aš išeinu iš pasaulietiško gyvenimo. Žvaigždė Pušja danguje ir tai geras ženklas, kad visi mano tikslai bus įgyvendinti. Šią naktį viskas turi įvykti, todėl paskubėk!“

Čandaka pabandė jį atkalbėti, tačiau Bodhisattva atsakydamas priminė jam apie blogį, kuris kyla nuo jo norų, Jo buvo neįmanoma perkalbėti.

„Dabar ne laikas išeiti“ – primygtinai sakė Čandaka.

„Ne, – prieštaravo jam Siddharta, būtent linkėdamas gerovės visiems gyvenantiems, aš, pasiekęs prabudusią būseną, kur neegzistuoja senatvė, ligos ir mirtis, atnešiu žmonėms išsigelbėjimą. Tokį įžadą aš daviau seniai ir dabar atėjo laikas jį išpildyti!“

Čandaka atvedė žirgą vardu Kantaka, papuošė jį, Bodhisattva atsisėdo ant jo. Keturi Maharadžos, pakėlę ir pasodinę jį į balną, iškeliavo į dangų. Suskambo dangiška muzika ir, su didele pagarba, atsiradusia iš dievų, jie praėjo pro apsaugą, kur suvirtę miegojo kariai ir sargybiniai. Praėjo artimiausią mišką, įėjo į tolimą, kur baigėsi Šakjū valdymo ribos.

Atsisveikinimas su Čandaka

Galų gale, radę tinkamą vietą, sustojo. Siddharta grąžino Čandakai žirgą, kuris vis dar prašė jo pasilikti.

„Mano valdove, – sakė jis, – dar nevēlu sugrįžti.“

„Aš einu į atsiskyrimo mišką, – atsakė Bodhisattva, – ne norėdamas kažkokių gerovių. Suprask, Čandaka! Aš nenoriu nei meilės jausmo, nei pykčio jausmo, aš nenoriu ir pačio dangaus. Noriu sunaikinti senatvę ir mirtį, kreipdamasis į senovinį kelią... Jo aš ir ieškau. Viso gero!..“ Neverk dėl mūsų išsiskyrimo: visiems prisirišimams ir ryšiams yra pabaiga, kam liūdėti dėl išsiskyrimo? Grįžk pas mano giminaičius, pas tėvą ir įtikink jį net neprisiminti apie mane, suteik jam sąmonę apie neišvengiamumą to, kas vyksta: tokioje sąmonėje sudega prisirišimai, o ten, kur jie sunaikinti – nėra vietos sielvartui ir apgailėstajimams. Negrįžtamas kintamumo dėsnis ir jeigu aš pats nepalikčiau savo artimųjų – mirtis vis tiek išskirtų mus. Kur mano motina, nešiojusi mane po širdimi su džiaugsmu ir skausmu? Kas aš jai, seniai mirusiai? Ir kur ji dėl manęs šiandieną? Kaip paukščiai susitinka ant šakos, nuskrenda į skirtingas puses, kaip debesys, priartėję akimirksniu vienas prie kito, išplaukia vėl tolyn – visi tokie gyvų būtybių susitikimai. Mes tik iliuzinė apgaulė vienas kitam. Visas pasaulis, viskas kas jame, ateina, o paskui – viso gero ir neliūdėk!..“

Jie apsikabino ir išsiskyrė. Vėliau šioje vietoje pastatys stupą, kuri taps žinoma, kaip „Stupa Čandakos sugrįžimo atminčiai.“

Jau visiškoje vienuomoje Siddharta kardu nupjovė plaukus ir pagalvojo apie savo brangią Benareso aprangą, kad elgetai asketui netiktų vaikščioti miške su tokia apranga. Dievai išgirdo jo mintį ir greitai kelyje atsirado medžiotojas, kuris paklausė jo, kas Jis, padavė jam raudonos spalvos rūbus. Kai Siddharta apsirengė į asketo aprangą, dievai apimti susižavėjimo sušuko: „Siddharta pradėjo eiti Dharmos keliu!“ Ir šis džiūgaujantis šūksnis pasiekė Akaništhos dangų.

Tuo metu Čandaka, slaptai stebintis prinčą, po to ką pamatė, nusprendė, kad jau nieko nepakeisti. Jis grįžo atgal ir papasakojo Šuddhodanai ir princo šeimai apie viską, kas įvyko ir tuo pačiu palengvino jų sielvartą.

Mokymasis pas šramaną Aradą

Palikęs pasaulį, Gautama iš pradžių atėjo ten, kur gyveno šramanas iš brahmanų Rašvata. Čia buvo daug trobelių, kur gyveno atsiskyrėliai užsiiminėdami stipriomis askezėmis.

Tuomet Jis pasiekė Vaišali, vietą, kur asketas Arada Kalaba mokė savo mokinius panirti į sferą, kurioje nėra požymių. Bodhisattva išreiškė norą tapti jo mokiniu. Visų pirma Jis paklausė Aradą Kalamą, kaip atsikratyti nuo senatvės, ligų ir mirties.

Arada Kalama atsakė Gautamai taip: „Tai pasiekama mūsų mirtingos būties pažinimu ir grįžimu į Šaltinį. Tai, kas gimsta ir sensta, tai, kas pavaldū nevaliai ir mirčiai, yra atrasta arba išreikšta, tuomet kai neatrasta, neišreikšta – priešinga tam. Neišmanymas, praėjusių poelgių pasiekimai ir ydos ir norai – štai būties priežastys. Esantis šios triados srityje nepasiekia dalykų esmės. Penkios kliūtys stovi prieš jį kelyje į išsilaisvinimą: egoizmas, klaidingi požiūriai, klaidingi išsilaisvinimo metodai, prisirišimas prie išorinių daiktų ir būties trauka, kas sukuria tik naują gimimą – toks penkių didingos apgaulės, pagundos, dualumo šaltinis. Pažink, kad mirtis ir gimimas – saviapgaulė, aiškiai suvok, kad noras yra didinga apgaulė. Gyvenantis kaip kūdikis apsuptas penkiagubo neišmanymo sauskelnėmis: aptemimo, troškimo, neapykantos, puikybės ir pavydo. Jis pereina iš vieno gimimą į kitą. Žmogus klajoja pasireiškusiuose būties pasauliuose – pasauliuose, kuriuose gausu sielvarto, apžavėjimo svajone. Apie tai, lyg jis valdovas, jis – klausytojas, jis – mąstytojas, jis – priežastis ir pasekmė. Vardan išsilaisvinimo nuo šio apkvailinančio aptemimo prisimink, kad priežasties nebuvime įdėtas ir pasekmės nebuvimas. Pažink, išminčiau, trokštantis atsikratyti, keturis dalykus: tai, kas nušvitę ir nenušvitę, išreikšta ir neišreikšta ir reikiamu būdu pažink juos. Atmesk visus klaidingus požiūrius, atsiduok apmąstymams apie aukščiausią Absoliutą, Brahmaną, atlik griežtą šventą pažinimų tvarką, kad pasiekti nemirtingumo sritį...”

„Kaip ir kur, tokiu atveju, reikia gyventi šį švento pažinimo gyvenimą ir iki kokių ribų jį vesti?“ – vėl paklausė Gautama. Arada atsakė:

„Visų pirma, kilnūs, palikęs savo namus ir tapęs klajojančiu elgeta, nepralenkiamai palaikyk tam tikras elgesio taisykles viso gyvenimo metu, tenkinkis paaukojimu, gyvenk atsiskyrimu. Būk abejingas visiems jutimams, apmąstyk šventus tekstus, būk pakankamas, patenkintas savimi. Tas, kuris žino, jog baimė kyla iš troškimo ir kad aukščiausioji palaima – bebaimiškume, stengiasi visų jutimų nuslopinimu įgauti dvasios ramybę. Taip ateina pirmas stebėjimo lygmuo ir įvaldymas naujo, nepažįstamo patyrimams samadhi Brahmano pasaulyje, kuriam dar būdinga mėgautis. Išminčius žino, kad ši būseną apkvailina dvasią, eina iki antro susitelkimo laipto, svetimo šiai būsenai, tačiau turintis savo asmeninę palaimą, ypatingą gerovės pergyvenimą – Abhasur. Tas, kuris išlaisvins savo dvasią nuo šio susižavėjimo, pasieks trečią stebėjimo laiptą, palaimintą, tačiau be malonumų priemaišų. Čia sustoja daugelis šramanų mokytojų, manydami, jog atėjo esminis išsilaisvinimas, nes džiaugsmas ir sielvartas pasiliko gale ir nera minčių veikimo. Pasiekęs tokią būseną ir taip pat nenorintis jos ir ne vengiantis jos, gauna ketvirtą susitelkimo (dhyanos) stadiją, nepasiekiamą jau jokiam malonumui ir sielvartui. Pakylant ir už šių ribų, išminčius pakils į dar aukštesnę išmintį su tikslu supaprastinti bet koki kūniškumą, jam svetima jau bet kokia forma, bet koks pasireiškimas išorėje. Ir štai tuomet Atmanas, siela, ištrūkdama iš kūno, kaip paukštis iš narvelio, išsilaisvina. Tai yra aukščiausiojo Brahmano būseną, amžino, neturinčio bet kokių požymių, nenustatytų savybių.

Tokios išsilaisvinimo priemonės, kurias aš nurodžiau tau, jeigu tu pasieki jas ir patvirtinai, veik atitinkamai.”

Bodhisattva pradėjo praktikuoti ir pasiekė pasinėrimo lygmenį, apie kurį kalbėjo šis šramanas. Arada pasiūlė jam kartu mokytis mokinius. Tačiau Gautama suprato, kad Arados mokymas, subtilus ir išskirtinis, nėra galutinis, nes nemoko, kaip galima išsilaisvinti iš Atmano.

„Man atėjo mintis – vėliau prisiminė Gautama, – kad šis mokymas neveda prie atsižadėjimo nuo sansaros, neveda į valios ir norų pabaigą, į suvokimų pašalinimą ir kančių sustabdymą, praregėjimą ir pilną Prabudimą, prie aptemimo išnykimo. Jis tik veda prie atsiradimo nebūties būsenoje, o prie pačios nebūties neveda.”

Jis kreipėsi į Aradą: „Juk aš, Arada, ieškau pilno išsilaisvinimo, kuris nedaleidžia jokio grįžimo į sansarą ir jos šurmulį, tuo tarpu kai tu, nedaleisdamas jokio grįžimo į sansaros pasaulį, žadi pasiekimą tam tikros paskutinės būties būsenos, didingo Brahmano būsenos, pilnos ramybės, be pradžios ir pabaigos, be kraštų ir ribų, be pirmo ir paskutinio. Net visame šiame nebuvime ir formos nebuvime ši nebūtis yra vis dar „būtis” ir yra – sansara. Aš ieškau To, kur negali būti nei kalbos apie mirtį nei apie gimimą, nei apie būti, nei apie nebūtį, nei apie amžinybę ir neamžinybę. Atmanas, nors ir išlaisvintas iš vystymosi principo ir nuo jo sąlygojimų, vis tik pažeidžiamas gimimų, sielai tenka būti sėklos nešiotaju, jai būdingas gimimas. Gimimo dharma arba sąmonės elementas slepia savyje, kaip gimimas kitą dharma. Tu, Arada, sakai, kad mūsų „Aš” tapęs švarus, gauna tikrąjį išsilaisvinimą. Tačiau jeigu mes, nors ir po mūsų laikinos kūniškos asmenybės suirimo, ateityje vėl susitiksime su priežasties ir pasekmės deriniu, vykstančiu nuo praėjusių egzistavimų (gyvenimų), tuomet vėl atsiras grįžimas prie gimimo pančių: lygiai kaip gimimas arba sėkla, kurioje žemės, ugnies, vandens ir vėjo elementai – keturios stichijos, atrodytų, sunaikino gyvybinę pradžią. Tačiau susitinkant su gerovinėmis aplinkybėmis, be matomų priežasčių, tai atgyja – dėl jam būdingo gebėjimo gyventi jėgos, dėl būties troškimo jėgos! Tavo siūlomo išsilaisvinimo pasiekimas, kuriame yra asmenybės ir gyvos būtybės idėja, neneša galutinio išsilaisvinimo nuo galimybės grįžti prie išreikštos būties. Dauguma žmonių dar nepašalina įsivaizdavimo apie Atmaną, tegul ir išvalę jį. Negali būti pilno išsilaisvinimo, kol yra įsivaizdavimas apie Atmaną. Jame nėra tikrojo atsisakymo nuo savęs mylėjimo, egoizmo. Kol protas neišsilaisvina nuo bet kokių charakteristikų, savybių ir apibrėžimų, laisvės nebus. Štai kodėl aš tvirtinu, kad pilnas mano tikslo pasiekimas – išsilaisvinimas nuo būties pančių – gali būti rastas tik pašalinant viską.”

Arada Kalama išklaušė ir neprieštaravo. Bodhisattva iškeliavo toliau.

Mokymasis pas šramaną Udraki

Jo keliasėjo per šalį Magadą. Jis pasiekė kalnus Pandava ir pasiliko ten. Po buvimo šiose vietose nuėjo toliau. Per vartus Tapoda jis įėjo į Radžagrihą, Magadhi sostinę. Miestiečiai ir jų radža Bimbisara juo pasitikėjo. Numanydami, kas prieš juos, jie pasiūlė jam dalį karalystės, tačiau jis atsisakė.

Greitai Jis sutiko Udraką Ramaputrą, kitą didingą asketą-šramaną, kuris mokė savo 500 mokinių panirti į sferą, kurioje nėra nei sąmonės nei sąmonės nebuvimo, vadinamo Bhavagra ir tapęs mokiniu nusprendė pas jį pasilikti. Kai ieškomas samadhi buvo pasiektas, Gautama išreiškė abejones dėl šios būsenos negrįžtamumo.

„Išmintingas Udraka, – pagalvojo Bodhisattva, – pažino netobulumą, būdingą vardui ir įvardinamajam, rado sau prieglobstį praktinėje teorijoje, nuvedantį už neigimo ribų to, kas dar laiko vardą ir vardo nebuvimą. Supratęs, kad vardas ir vardo nebuvimas vis dar yra kažko egzistuojančio pagrindas, nors ir labai subtilus, jis išėjo dar toliau ir nusiramino įsitikinime, kad nėra nei įvardinto, nei įvardinto nebuvime, juk protas, nusiraminęs tuo, tampa ypač subtilus ir jau nėra būsenoje eiti toliau, nes čia atkrenta ir neturi panaudojimo jokie mąstymo ir nemąstymo suvokimai.”

Udraka negalėjo duoti Gautamai aiškaus suvokimo apie savo Atmano teoriją, tačiau Gautama suprato, kad prie visų savo protinių gudrybių ir šis mistikas pasidavė iliuzijos apgauliui, nes pasiekus aukščiau aprašytą šeštą susitelkimo (dhyanos) būseną, dvasia, nors ir neturinti galimybės mąstyti suprantamai, vis tik, neturinti savo prigimtinės galimybės vėl grįžti į pasaulį, virš kurio ji ką tik pakilo ir nuo kurio ji laikinai buvo išlaisvinta, tuomet kai Gautama ieškojo būdo visiškai išsilaisvinti nuo grįžimo į sansarą.

Tokiu būdu ir šis mokymas pasirodė „nepakankamas”, nevedantis prie atsižadėjimo, į valios pabaigą, į suvokimų išnykimą ir kančių užbaigimą, praregėjimą ir pilną prabudimą, tuščių pagundų pašalinimą. Jis privesdavo tik iki proto galimybių suvokimo ribų. Išėjimo iš šių ribų ir buvimo už ribų jis nenurodydavo. „Aš radau šį mokymą nepatenkinančiu ir nuėjau nuo šio mokymo, – vėliau prisimindavo Gautama, – o taip pat ir nuo jį mokančio.”

Uruvela ir penkių šramanų grupė

Penki Udrakos Ramaputros mokiniai, kurie mokėsi pas jį, taip pat išėjo iš šios vietos ir ėjo kartu su Gautama, nusprendė sulaukti, kai Jis pasieks Nirvaną, kad paskui išmokti to patiems.

Jie praėjo per vietovę Gają ir pasiekė upės Nairandžanos krantą. Nusprendė sustoti čia, vietovėje vadinamoje Uruvela. Čia tapasą darė daugybė asketų. Sėdintys daugelį savaičių vienoje ir toje pačioje pozoje arba kenčiantys laužų karštį, uždegtą aplinkui, įbedę į savo kūną tūkstančius medinių vinių ir kankinantys save kitais sudėtingais būdais, kad prislopintų juslingumą ir prislopintų išorinio pasaulio suvokimą dėl ieškomo vidinio, jie keldavo baimę ir įgaudavo sekėjų palankumą. Bodhisattva pagalvojo: „Čia aš ir praktikuosiu tikrąją askezę, kad pašalinčiau visus klaidingus suvokimus apie pasaulį.”

Asketizmo praktika

„Yra du kraštutinumai, o bhikšu, kurių neturi sekti atsižadėję nuo sansaros. Iš vienos pusės – įprastas pasauliui poelgis... Tai žemas kelias, aptemusiujų kelias.

Iš kitos pusės – asketizmo-tapaso kelias, kankinantis beprasmiškas, nevertas ieškančios esmės.”
Dharmačakrapravartana sutra

Tapas

Uruveloje Gautama buvo 6 metus samadhi būsenoje, vadinamoje „Viską apimanti.” Visus šiuos metus jis praktikavo patį griežčiausią tapasą, privesdamas savo mitybą iki vieno jojobos grūdo, vieno sezamo grūdo ir vieno ryžiaus grūdo, praktikuojant ilgus kvėpavimo užlaikymus. Taip jis sėdėjo nejudėdamas ilgą laiką. Jis siaubingai sulysio, oda patamsėjo, plaukai iškrito iš galvos, akys įkrito taip giliai, kad buvo matomos vien tuščios tamsios akiduobės. Kaimo gyventojai netgi palaikydavo jį sėdinčiu lavonu ir kaip užmerkdamo akis mirusiems, taip jie uždarė jam nosį ir ausis, užkišę jas medvilne. Jis ištraukė ją ir šios pastangos pasirodė pakankamos iškankintam kūnui – įvyko sąmonės praradimas. Jis nukrito.

Motinos rūpestis

Tai pamatė viena dievybė ir perdavė šventai motinai Majadevi: „Tavo sūnus numirė.” Ji nusileido iš dievų lygmens, pamatė, kad Siddharta panašus į lavoną ir pradėjo sakyti: „O, mano sūnau, kai tik tu gimei, Tu pasakei, kad šis gimimas paskutinis. Dabar tavo įžadas neišpildytas. Ir Asitos pranašystė, kad tapsi Buddha, atrodo, neišsipildė...”

Čia nepakildamas, Gautama atsakė motinai: „Saulė, mėnulis ir miriadai žvaigždžių gali nukristi ant žemės, išnykti. Tačiau aš toks nenumirsiu, kaip dabar, būdamas dar įprasta būtybe. Todėl tu nesielvartauk, laikas jau arti ir tu tapsi mano prabudimo liudytoja...”

Majadevi apsidžiaugė ir apsupta dievybių grįžo į dangų.

Asketizmo palikimas

Mara, visų kliūčių įsikūnijimas, blogio ir prieštaravimo dvasia, prisiartinio prie šakų atsiskyrėlio ir Bodhisattvos sąmonėje suskambėjo: „Sieki gyvenimo?! Nelaimėlis” – tačiau šis garsas nepadarė Gautamai įtakos. Surinkęs visas jėgas, jis priėjo prie išvados, kad tokia askezės praktika neveda į aukščiausiąjį. Jis nusprendė nueiti į kaimą normalaus ir tinkamo maisto, o paskui keliauti prie Bodhi medžio, toje vietoje, kur pasak padavimų visi Buddos įgaudavo galutinį nušvitimą. Kiekvienam Buddai paskirtas savas medis...

Ir kai Jis pasakė apie tai savo mokiniams, tie iš karto prarado tikėjimą juo ir išėjo į Benaresą.

Bodhisattva paėmė savo skudurus ir išplovė juos prūde. Pavargęs, jis pradėjo išlipinėti iš vandens. Tuomet Mara magijos jėga pastatė aukščiausias uolas aplink prūdą, kad Bodhisattva negalėtų ištrūkti. Tačiau pakrantės medžio deivė palenkė jo šakas žemyn, Bodhisattva pagavo jas ir ištraukė save. Po medžių Kakubha jis pasiuvo sau aprangą iš šių skudurų ir uždėjęs ant viršaus oranžinės-raudonos spalvos aprangą, nuėjo į kaimą, kad gautų šiek tiek maisto.

Gero linkinti ir atjaučianti mergina Sudžata pagamino jam ryžių košę. Jos paviršiuje atsirado aštuonios laimingos emblemos: begalinio mazgo ženklas, lotosas, dubuo, dvi žuvytės, kriauklė, skėtis, pergalės vėliava ir dharmadžakra ir tai ją labai pradžiugino. Pranašautojai išpranašavo jai, kad ji įgaus nemirtingumo dovaną.

Pripildžiusi indą medumi ir virta pienine koše, ji pateikė visą tai Bodhisattvai. Jis paėmė maistą ir grįžo į Nairandžanos krantą. Tuomet atliko apsiplovimą ir nupjovė plaukus ir barzdą, kuriuos nunešė Sudžatai kaip relikvijas. Mergina-naga iš šios upės paruošė jam atsisėdimą. Nusileidęs ant jo, Gautama pirmą kartą per šį laiką valgė sveiką maistą. Pavalgęs, išmetė indą į upę.

Nagų karalius Sagara pagavo ją ir nunešė į savo karalystę, iš kur jis paskui pateko į dangų, sukėlęs visų dievų susižavėjimą ir džiaugsmą.

Maros įveikimas

„Mara suprato Bodhisattvos tikslą ir, apsimetęs jo pasekėju, atsirado prieš jį ir pasakė: „Miestas Kapilavastu užgrobtas Devadattos. Rūmai apvogti, o Šakjai nužudyti! Kodėl tu čia sėdi, ko lauki?“ Troškimų mintys, pyktis ir neapykanta kilo pas Bodhisattvą, tačiau Jis, pažinęs jų priežastį, sukūrė tris mintis-priešnuodžius ir pašalino jais apsėdimą.” Goi-loczava Šonnupal, „Mėlyni Raštai”

Bodhi medis

Atgavęs jėgas, Gautama nuėjo prie Bodhi medžio. Jausdamas viršžmogišką energiją, Jis nusprendė atmesti ir įveikti paskutines abejones. Užėjo lietus, kuris prispaudė dulkes ant kelio, o pakilęs vėjas rovė gėles nuo medžių ir mėtė jas po kojomis einančiam Bodhisattvai. Kalnų viršūnės pasviro ir naujai gimę kūdikiai, kiekvienas iš savo vietos, nurodė jam kelią savo rankytėmis. Dangaus dievai ir nagai pagerbė jį, Bodhisattvos kūnas pradėjo skleisti subtilią šviesą, paverčiant mirusias dvasias, kurios valėsi nuo bet kokios kančios ir nerimo. Kelyje Gautama surinko Svastika žolės (arba Kusa) – žalios, švelnios ir malonios prisilietimui.

Pasiekęs Bodhi medį, Jis tris kartus jį apėjo, tuomet pasiklojo žolę šaknimis žemyn ir atsisėdo, nukreipęs žvilgsnį į rytus, ištiesino nugarą ir sutelkė protą. Tuomet ištarė įžadą: „Tegul būnant čia, išdžius kūnas, oda, kaulai ir išnyks mėsa, tačiau kol aš nepasieksiu Bodhi, sunkiai pasiekiamo net per kalbas, iš vietos nepajudėsiu...”

Išbandymai baime ir troškimais

Dievai išsidėstė dešimtyje pasaulio pusių, kad apsaugotų Bodhisattvą ir Jis, sėdėdamas po medžiu, iš savo kūno skleidė šviesą, vadinamą „Šviesa, kviečianti sūnūs.” Jis prasismelkė į begalinę erdvę ir jų gyventojai pagerbė Bodhisattvą.

Nusprendė galutinai įveikti visas kliūtis. Jis išleido iš savo taško tarp antakių šviesą, vadinamą „Šviesa, sunaikinanti visas Maros sritis.” Ir visatoje pasigirdo balsas: „Tas, kuris ruošėsi daugybę kalpų, Šuddhodanos Sūnus, išėjęs iš karalystės, kad išgelbėtų visus iškankintus Pasaulio kančiomis, išėjo iš namų, Kad po medžiu tapti Prabudusiu...”

Mara, visų demonų, kliūčių ir prieštaravimų valdovas išsigando, kad jo valdomiems žmonių protams ateis galas ir paleido ant Gautamos siaubingus regėjimus: tai siaubingi jakšai su išverstomis į išorę iltimis ir išsitęsusiais iki žemės liežuviais išaugdavo iš po žemių prieš jo sutelktą žvilgsnį ir mesdavo į jį visus įmanomus kankinančius ginklus, tai kapinių vampyrai-pišačiai, su lavonais dantyse, besisunkiančiu krauju, bandė įsmeigti į jį savo ilgus nagus, tai staiga užeidavo siaubingai dvokiantis uraganas, šluojantis viską kelyje: medžius išraudavo su šaknimis ir nešė tiesiai ant sėdinčiojo, nedaskrisdami jie krito prie Bodhisattvos kojų, o nuo jų apdraskytų šakų išlysdavo milžiniškos gyvatės, apsvyniodavo jį, atveriant savo siaubingus nasrus. Kažkuriam laikui viskas išnyko, tačiau vėl viskas atsirado su nauja jėga, kaip demonų žmogiavalgių ir dvasių minia ir jų siaubingos rožos ir siaubingas lojimas prasismelkdavo iki pačios širdies...

Vieną regėjimą keitė kitas, štai jau atsirado negailestingų banditų būrys, mosuojančių kuokomis, rėkiančių: „O, štai pas ką daug visokių turtų, imam!” – dubinos skrieja, juokas ir... regėjimas pranyksta, atsiranda naujas: horizontas prisipildo dūmais ir karščiu, aplinkui ugnis, jie vis arčiau, nulenkę galvas bėga laukiniai gyvūnai, kažkokie žmonės, siaubingas vaitojimas, ugnies traškėjimas ir karštis tampa nepakeliamas, bėk atsiskyrėli, gelbėkis!..

Liepsna staiga prapuola taip pat netikėtai, kaip ir atsirado. Šalia praėjo keletas karių, tekantys krauju. Už jų atsirado kiti, visas būrys, pamatė atsiskyrėlį, pakėlė kardus, prieina vis arčiau, jau matoma jų neapykanta iškreipti veidai, o ten toliau, lyg vabzdžių spiečius, daugybė karių juda su neįtikėtinu greičiu, štai jau pripildė visą žemę, švilpia kiaurai lekiančios strėlės, įsiliejant į medžio kamieną, krenta prie kojų į žemę, karo drambliai trimituoja, eina, drebinga žemę, matomos jų kraujuotos, iš neapykantos išsipūtusios akys, iš lekiančių kolesnyčių leidžia žaibo ginklus, čakryoni, siaubingai sukdamiesi su vaitojimu ir švilpimu prasineša tarp eilių, akimirksniu nupjauna kariams galvas ir rankas su pakeltais ginklais. Aplinkui kraujas ir lavonų kalnai, o virš šių kraujuotų masių iškyla įkaitintas iki baltumo pragariškas dievų ginklas – brahmavidja, kuris viską naikina kaskadine balta ugnimi, paliekant po savęs tik išlydytus buvusių pastatų akmenis...

Galingas pastūmėjimas, smūgis, kaip tūkstančiai žaibų ir vėl viskas išnyksta, dingsta ilgame protą temdinančiame garse, pereinančiame į ištisą gaudimą... Atsirado be gyvybės ženklų akmenuota lyguma, aplinkui mirusios dulkės, nei žolelės, nei lašo rasos, keletas mėnulių apšviečia ledinę sausos tamsos dykumą ir staiga balsas nežinia iš kur šnabžda: „Ar žinai, atsiskyrėli, kiek tu jau sėdi? Kiek kalpų praėjo? Viskas kas gyva, seniai išnyko nuo žemės, be pėdsako... Kam stengiesi, eik, stokis, išgelbėk bent jau save...”

Šakjū sūnus sėdėjo, nei nepakrutėjo. Daug kitų siaubingų, nepakeliamų regėjimų Jis pamatė tą vakarą, tačiau žinodamas tai, kad visi elementai sąlygoti ir jų esmę nereali, jis savo stabilium ir ramiu protu pažino jų stebuklingą prigimtį ir nepasidavė Maros apsėdimams.

Tuomet prieštaravimo ir abejonių dvasia leidosi į pokalbį su Bodhisattva, jo žodžiai atsirasdavo, kaip garsas tuščiaje ąsotyje: „Ar tu gali pasiekti išsigelbėjimą vien tik su savo nuopelnų pagalba?” Bodhisattva paprieštaravo: „Tu atlikai vieną netrukdomą veiksmą ir rezultate tapai norų pasaulio Valdovu, o aš tokių poelgių atlikau daugybę.”

Mara atsakė: „Apie mano, kad ir vienintelį, žino visi, net tu. O kas žino apie tave? Kas patvirtins tai, kas?”

„Ši žemė taps mano liudytoja, – atsakė Bodhisattva ir palietė žemę dešine ranka, – Ši žemė yra visų būtybių atrama, ji neturi troškimų ir nešališka, tegul ji liudija tau, kad mano žodžiai yra tiesa!”

Po šių žodžių žemė šešis kartus sudrebėjo ir žemės deivė Sthavara, pusiau pasirodžiusi paviršiuje, sudėjo pagarbiai delnus ir ištarė: „O, aukščiausias iš būtybių, Kaip Tu pasakei, taip ir yra. Tai akivaizdu, tačiau Valdove, Tu pats aukščiausias Esmės liudytojas, aukščiausias dievas!”

Mara išgirdęs žemės balsą, išnyko su savo kariauna, kaip šakalai nuo liūto riaumojimo, kaip varnos nuo šūvio garso. Siaubingi ir niekingi apsėdimai, išmušantys atmintį ir sukeltantys šaltą prakaitą, visi žiaurūs ir nepakenčiami pojūčiai išnyko, atėjo laikas kitų matymų, glostančių, dieviškų garsų, apžavinčių bet kurį, kas juos išgirs, kerintys ir gundantys nuostabių devų judesiai, viena gražesnė už kitas, traukiančiomis kalbomis jos bandė sugundyti atsiskyrėlį: atsirado netikėtai, šypsojosi gundančiai, nuo juoko ir širdis salo...

Tačiau šaltas Šakjū sūnaus protas, nepajudės, nesudrebės rankos, gulinčios viena ant kitos. Regėjimas pranyksta, kad duoti vietą kitam, jau ne keletas, o daugybė jų atsiranda, rūpestingų pagundose, jos apsupa atsiskyrėlį, gundo, kviečia...

Vėl viskas išnyko, tačiau iš visų pusių pasigirdo muzika, viskas pakilo suptis į pašėlusį ir nežabotą šokį, jaunas devas keitė apvalių šlaunų ir krūtinės dangaus gyventojos, neįtikėtino grožio, dieviškos apšviesto, lotoso akių, su spindinčiu protu – niekas iš mirtingųjų neišlaikytų jų gundančios išvaizdos, aptemtų jo protas, mestų viską ir būtų įtrauktas gundančių fėjų ir vaiduoklių šokio...

Tačiau ramus atsiskyrėlio protas, nejuda jo tiesus ir gerovinis kūnas po Bodhi medžiu...

Aptemimo įveikimas

Bodhisattva nepasidavė. Ramaus ir aiškaus proto, kaip dangus, Jis pasiekė norų pasaulio apgaulingumą ir nepasidavė Maros išbandymams. Visos sansaros dvasių pastangos pasirodė beprasmiškos.

Trisdešimt penkerių metų amžiaus, penkioliktos dienos vaišakhi prieblandoje (gegužė–birželis), kai buvo pilnatis, Jis įveikė Marą keturiuose jo aspektuose: išorinį Marą dangaus sūnaus gyventoją ir tris vidinius: mirties Marą, skandhų (ligų) Marą ir klešų marą. Dievybės, nagai ir apšviesto pagerbė išminčių 16 įvairių būdų ir 16 būdų peikė Marą.

Dangaus gyventojai bandė nukreipti Maros dėmesį nuo bevaisių pastangų, tačiau jis dar kurį laiką gundė Gautamą, tačiau nieko nepasiekęs atsitraukė kartu su visa savo kariauna, išsiblaškę, kaip rūkas, kaip vanagų banda išsilakstė. Ir daugelis demonų tuo metu sukūrė prielaidas Išsilaisvinimui.

Aukščiausiojo prabudimo pasiekimas

Pirmi pasiekimai

Gautama, siekiantis kitos būties karalystės, sustiprėjo įveikęs neseną kliūtį ir iš karto priartėjo prie to giluminio pažinimo lygmens, kuriame galėjo lengvai sudegti išminties ugnis, kur dega visos jutimų pagundos, norai, valia ir, galų gale, pati sąmonė, o su jais ir pats suvokimas apie atskirą nuo pasaulio individualumą, pats individualaus „Aš“ arba Atmano suvokimas – paskutinė dualumo atrama, o paskui ir paskutinė kliūtis į Išsilaisvinimą nuo sansaros pančių.

Nakties viduryje buvo pusiausvyros laikas. Jis išreiškė antrą Praktikos kelią (sansk. prajoga marga), trečią nušvitimo kelią (sansk. daršana marga) ir ketvirtą pagilinto vidinio stebėjimo kelią (sansk. bhavana marga).

Nakties viduryje jis paniro į keturis susitelkimo (dhyanos) lygius ir įgavo trijų rūšių aukščiausiąjį Žinojimą.

Jis priėjo prie viso nepastovumo žinojimo.

Jis priėjo prie žinojimo to, kad visa pasireiškusi būtis yra nepasitenkinimas arba kančia.

Jis priėjo prie žinojimo to, kad neegzistuoja atskiras nuo aplinkinio pasaulio individualus „Aš.“

Jis pasiekė šiuos tris požymius jų pilnumoje ir įvairume.

Tuomet jis priėjo prie 12 grandžių Bendro sąlygotumo Kilmės.

Jis pasiekė visoje pilnumoje, kas yra aptemdantis neišmanymas, kas yra atlikta, kas kyla iš neišmanymo, kas yra šešios jutimo organų bazės, kas yra sąmonės susilietimas su jutimo organais ir objektais, kas yra jausmas arba emocijos, kas yra geismas, kas yra sansaros siekis, kas yra gyvenimas, sąlygotas neišmanymo, kas yra gimimas šiame pasaulyje, kas yra senatvė ir mirtis.

Po pasiekimo visoje gilumoje 12-dalių Pratitja Samutpada Jis priėjo prie keturių gerovinių tiesų pasiekimo:

1. Gyvenimo liga yra kančios arba nepasitenkinimas.
2. Šių kančių priežastis noruose.
3. Yra būsena už kančių ribų – nirvana.
4. Yra aštuonypis gerovinis kelias, vedantis į nirvaną.

Pirmo aušros blyksnio metu Jis paskelbė „Kelias už praktikos“ (sansk. aśaikṣa-marga) ir iki saulės pakilimo, vienu momentu, paskelbė tobulai visas šešias paramitas. Dėka savo paaukojimų jis realizavo Veikimo paramitą. Išsilaisvinęs nuo sąlygotos kilmės dalių, susijusių su troškimais, realizavo Kantrybės ir švarios Dorovės paramitą, dėka praeities buddų šlovinimo – Uolumo paramitą ir tuomet realizavo Dhyanos ir Pradžnios (Išminties) paramitas.

To pasekoje, dėka Pradžnios jėgos, jis tapo esminis tobulas Buddha (abhisambuddha), pasiekė pilną prabudimą, aiškų ir gilų, niekuo nepralenkiamą. Išaugo iki septynių palmių medžių aukščio ir ištare: „Iš tiesų užbaigtas mokymo kelias ir užbaigtas senovinio kelio ciklas!“

Pilnas Prabudimas

Atsiskyrėlis iš Šakjų giminės, pasaulyje Siddharta Gautama, pavadintas Šakjamuni, pasiekė aukščiausią Žinojimą ir Palaimą, tapo iš tiesų realizuota būtybe – Tathagata. Jis tapo „Prabudęs” – Budda, valdantis neturintį formų (dharmakaya) ir turintį formą (rupakaya) kūną.

Jis išreiškė nirvaną, kai išnyksta viskas maštoma ir įsivaizduojama, kur nėra nieko ir tuo pačiu metu – neišreikšta pilnuma. Ten nėra nei vienos iš pasaulio, gamtos ir dvasios savybių, ten nėra nei gerumo, nei blogio, nei šviesos, nei tamsos, nei judėjimo, nei ramybės. Ten karaliauja niekas, viršijantis pačią giliausią žmogaus mintį, viršijantis pačią būtį.

Vėliau jis pasakė apie tai, kaip apie sunkiausią ir rečiausią reiškinį: „Šiame pasaulyje, šiame žiauriame gyvenime, kur valdo penki blogiai – laiko iliuzijos blogis, savęs lyginimo su kitais blogis, viską apimančio troškimo blogis, atgimimų blogis ir kitus naikinantis blogis dėl savęs išsaugojimo – tokiam gyvenime aš sugebėjau pasiekti prabudimą!”

Neaprašyta atsivėrusios būsenos laisvė. Įprasta būtybė neturi jėgų suvokti ir pasiekti šią viską apimančią veidrodžio ramybę.

Ką apie tai gali pasakyti aptemęs ir nepatenkintas protas?

Mokymosi kelias buvo užbaigtas ir ta sfera, į kurią Jis įėjo, nirvanos sfera, yra pati savyje, savo būtyje ir prigimtyje. Šakjamuni tapo Prabudęs ir Arhatas, tapo būtybe, kieno kelias nepasiekiamas. Jis tapo Tathagata, einantis nirvanoje, nesuvaržytas jokios nelaisvės.

„Kokiu keliu jūs vesite Šį, neturintį kelio?” Žmogų, kuris turi bent vieną iš tokių būsenų, kaip troškimai, prisirišimas, jūs galite vesti pirmyn, tačiau pas Prabudusį nėra nei vienos sąlygos kitam egzistavimui. Kokiu keliu jūs vesite tą, kuris nėra apribotas?

Gautama tapo aukščiausiuoju Budda, dievai barstė ant jo gėles ir garbino jį, nusilenkė jam. Pasaulis prisipildė šviesa, žemė drebėjo ir gaudė, nuo šio gaudimo dešimties pasaulio pusių Buddos prisipildė begaliniu džiaugsmu. Pasigirdo jų sveikinimai naujam Buddai, kuris įėjo į nemirtingumą, ribų neturinčią brolybę: „Taip pat, kaip mes, Tu pasiekei prabudimą, Tu atėjai prie Buddos būsenos tokiu pat keliu. Tu švarus, kaip almazas, kuris atspindi esmės šviesa.”

Budda sušuko atsakydamas „Kelio rezultatas – palaima ir laisvė nuo slegiančio sansaros požemio. Septyni Buddos kiekvienoje būtybėje. Jeigu jie įveiks Marą, tai pasieks nirvaną per trumpą laiką.”

Dievai užgiedojo iš džiaugsmo, o Prabudęs, dievų Dievas, Devatideva pasiliko dar savaitę po Bodhi medžiu, stebėdamas Prabudimo medį.

Po to medis, po kuriuo įvyko Buddos Prabudimas, tapo viena iš svarbiausių buddistų piligriminių vietų, kai kurie iš jų nunešdavo su savimi šakeles, nupjautas nuo šventojo medžio, kad pasodintų jas savo tolimoje gimtinėje.

Praėjusių gyvenimų atmintis

Visa praeitis tapo aiški. Niekuo nesunaikinama prašvitusi sąmonė suvokė praėjusių gyvenimų grandinę. Aš sužinojau visus savo gyvenimus. „Aš prisiminiau, – paskui sakė Buddha, – iš pradžių tik dalį savo praėjusių gyvenimų, paskui pilnai tokiu būdu: iš pradžių vieną, praėjusį gyvenimą, tuomet du gyvenimus, tuomet tris, keturis, penkis, dešimt, dvidešimt, paskui 50 gyvenimų, tuomet 100, 1000, 100 000 gyvenimų ir taip iki begalybės...”

Po to Buddha aiškiu matymu suvokė būtybes, išnykstančias iš vienos egzistavimo būsenos ir atsirandančias kitame gyvenime. Jis matė paprastus ir gerovinius, gražius ir negražius, laimingus ir nelaimingus, brendančius per gyvenimą pagal savo atliekamus veiksmus...

Prabudimo džiaugsmas apėmė niekuo nesąlygotą būtybę, laisvą nuo slegiančių gimimų: „Per daugelį gimimų aš klajojau ieškodamas namo statytojo. Gimimas vėl ir vėl yra keliantis sielvartą. Dabar, namo statytojau, žiūrėk: namas (kūnas) sunaikintas, gegnės (norai), paremiantys jį, sugriuvo, stogo kraigas (neišmanymas) pašalintas...”

Pirmos kelionės

Antrą savaitę Jis atliko tolimą kelionę į 3000 pasaulių, sujungtų su mūsų visata.

Trečią savaitę Jis vėl susitelkime stebėjo Bodhi medį, jau neužmerkdamas akių.

Ketvirtą savaitę Jis atliko kitą kelionę, ne tokią ilgą, kaip pirmą, prie Rytų ir Vakarų jūrų.

Mara gundė jį nueiti nuo galutinės nirvanos, tačiau Buddha pasakė, kad jam atsivėrusias tiesas apie nirvaną ir apie kelią į ją Jis turi papasakoti pasauliui, visoms gyvoms būtybėms ir prieštaravimų dvasia paliko jį. Maros dukros vėl bandė priartėti prie jo, tačiau Tobulasis pavertė jas į senas raganas.

Penktą savaitę buvo lietingas ir vėjuotas oras ir Buddha buvo vandens pasaulyje, pas Nagaradži Mučilindą.

Šeštą savaitę Jis priartėjo prie medžio Njagrodha Adžapala ir kreipėsi į asketus: „Palaimintas atsiskyres gyvenimas suvokęs Esmę, nuostabus gyvenimas to, kuris sušvelnina gyvų būtybių širdis, kas būdamas Dharmoje tarp daugelio, nesukelia niekam žalos...”

Šventi apmąstymai

Septintą savaitę Jis buvo prie švento medžio kamieno. Dar kartą galvodamas apie jam atsivėrusią esmę, Jis suabejojo jos prieinamumu daugumai žmonių. Ir sėdo po medžiu šventuose apmąstymuose kaip papasakoti esmę, ar supras jį žmonės?

Tai sudėtinga, juk jis įvaldė gilios esmės pažinimą, laisvą, nušvitusį, kaip Amritą – gyvenimo, jėgos, nušvitimo šaltinį. Tačiau jeigu papasakoti ją kitiems, kas suvoks jos gylį?

Dievai, išgirdę tai suprato, jog reikia pateikti Nugalėtojui prašymą skelbti Dharmą. Brahma ir Indra su devaputrų palyda pradėjo prašyti: „Šioje šalyje pasakojami žemi mokymai, atsiradę iš proto aptemimų. Todėl, o Muni, mes prašome Jus prileisti mus prie Mokymo. Tegul švarų Buddų mokymą išgirs visi!”

Pažiūrėjęs į pasaulį akimis, pilnomis atjautos, tarp žmonių aptemusių tuštybės dulkėmis, Buddha atskyrė ir geros būklės žmones, matančius nežinojimo klaidų pavojų ir būsimus gyvenimus.

„Tegul atsidaro nemirtingumo durys turintiems Protą, gebantiems mąstyti ir suvokti, – pasakė Buddha, tegul su tikėjimu sutiks Dharmą, norimą ir gerovinę, tobulą pradžioje, tobulą viduryje, tobulą pabaigoje. Tathagata priėmė sprendimą. Ir kai jis priėmė šį sprendimą – papasakoti pasauliui Mokymą apie Nirvaną ir jo kelią į ją, dievai pateikė Buddai klajojančio šramano dubenį.

Priėmęs šį dubenį į savo rankas, jis palaimino jį ir pajudėjo nuo Bodhi medžio prie gyvų būtybių.”

Mokymo rato pasukimas

Dabar, jeigu kas paprašys, ar aš iš viso pripažįstu kažkokį požiūrio tašką, tai atsakydamas jis išgirs tai: Tathagata laisvas nuo bet kokios teorijos, nes Tathagata pasiekė kas yra kūnas, kaip jis atsiranda ir kaip jis išnyksta. Jis pasiekė, kad yra jausmas, kaip jis atsiranda ir kaip jis išnyksta. Jis pasiekė, kas yra sąmonė, kaip ji atsiranda ir kaip ji išnyksta.

Todėl, sakau aš, Tathagata įgavo pilną išsilaisvinimą nuo visų nuomonių ir pasiūlymų, nuo visų polinkių ir pasipūtusio įsivaizdavimo apie „aš“ ir „mano.“ Maddžhima-Nikaja

Pirmi mokiniai

Pirma būtybė, kuri kreipėsi pas Budda Šakjamuni mokymo ir gavusi jį, buvo deva, kuri Gautamos tapaso pradžioje, tapo piemeniu tose vietose ir pasodino medį atsiskyrėliui, kad jis duotų jam šešėlį. Prabudimo laikui šis piemuo numirė ir atgimė devalokoje – dievų srityje ir šeštą savaitę, kai Gautama įgavo Buddos būseną, ji nusileido prie Mokytojo kojų, pasirodžiusi tokiu būdu, pirmu jo Mokymo klausytoju.

Pirmi pasekėjai – upasakai, t.y. pasauliečiais Buddos mokiniais tapo du pirkliai, genantys karavaną iš Orissos per mišką, per kurį ėjo Budda su ką tik gautu dubeniu. Jie pagal tam tikro devos patarimą, kilusio iš jų giminės viename iš praėjusių gyvenimų, atsirado prieš Buddą ir pasiūlė jam maistą – medų, ryžių košę ir išvalytą cukranendrę.

Tai buvo pirmas maistas, kuris buvo pasiūlytas Buddai.

PirkLIAI nusilenkė prie Buddos kojų sušuko: „Mes čia, o Didingas! Prieglobsčio Budda mūsų ir Tavo Prieglobsčio Mokymas mūsų! Tegul nuo dabar ir visą mūsų gyvenimą Budda laiko mus Jo pasekėjais, nes mes kreipiamės į jį! Tegul Bhagavanas nuo šio momento priima mus kaip mokinius!“

Budda davė jiems savo pritarimą tam, kad jie taptų upasakais ir davė jiems Penkių įžadų mokymą. „Ką mums dabar garbinti?“ – paklausė jie. Budda padovanojo jiems aštuonis savo plaukus ir palaiminęs juos pasakė: „Pergalingasis suteikia laimę visoms pusėms. Jis atneša visų norimų tikslų įgyvendinimą. Visi jūsų planai turi pasisekti ir greitai viskas bus palanku.“

Jis taip pat paskelbė, kad jie taps Buddomis vardu Madhu ir Sambhava. Nuo jų Gautama Budda sužinojo, kad tie, kam Jis ruošėsi paskelbti savo mokymą, o būtent jo buvę mokytojai Arada Kalama ir Udraka Ramaputra, jau numirė prieš savaitę.

Kai jie išsiskyrė, Šakjamuni iškeliavo į Benaresą, kur nuėjo jo penki mokiniai ir askezių bendražygiai, nusivylę jo gebėjimu pasiekti Bodhi.

Mokymas Benarese

Mokytojas, savo ruožtu, iškeliavo į šiaurę ir nuėjo į miestą, vadinamą Sarat-Hipura. Galų gale priėjo iki Gango. Ten valtininkas paprašė jo pinigų už perkėlimą per upę. „Pas mane jų nėra“ – atsakė Buddha, pakilo į orą ir taip persikėlė į kitą krantą.

Atėjęs į Benaresą, Jis surinko paaukojimus ir nuėjo į Sarnath. Penki Jo mokiniai – Kaundinja, Ašvadžit, Bašpa, Mahanama ir Bhadrīka, kurie paliko Jį, pamatė jį ir pasakė vienas kitam: „Štai eina šramanas Gautama, kuris susilpnėjo savo praktikoje, paliko tapasą, pasileido, valgė gausiai ir apleido visko pasaulietiško atsižadėjimą, atsiduodamas gyvenimui, pilnam pertekliaus. Dabar jis atėjo čia. Nesistokime prieš jį, nepaduokime jam aprangos ir dubens. Jeigu prieis, tai tegul pats sėda štai ant to audeklo, kuris tuščias. Toks buvo sutarimas, kurį jie padarė tarpusavyje, tačiau Adžniata-Kaundinja nepalaimino to savo prote. Mokytojas atėjo, tačiau šie penki negebėjo atlikti savo ketinimo – išreikšti savo nepagarbos jam. Jie sulaužė savo susitarimą ir pakilo nuo savo vietų. Vienas priėjo sutikti Mokytoją, kitas jam paruošė vietą atsisėsti ir vandenį nuplauti kojas ir rankas.“

„Sveiki atvykę, – pasakė jie, – prašome atsisėsti šioje vietoje.“

Budda atsisėdo ir pasakė jiems daug žodžių, kurie sukėlė jų susižavėjimą. Jie pavadino jį „aušmat“ Gautama – „ilgai gyvenantis“, klausinėjo jo, ar jis nepasiekė aukščiausio žinojimo, nes kaip jie mato, jo jutimai aiškūs ir aštrūs, o oda švari. Tačiau Mokytojas pasakė: „Nevadinkite draugu ir aukštai garbinamu Gautama to, kuris tapo Budda ir Tathagata. Bhagavanas yra šventasis – Arhatas ir aukščiausias Budda. Jis gali išgelbėti pasaulį, į viską kas gyva jis žiūri, kaip į savo vaikus. Jį vadinti paprastu pasaulietišku vardu – reiškia įžeisti tėvą. Toks – nederamas poelgis. Vadinkite mane Budda, Tathagata!“ – Jis ištarė šiuos žodžius ir penki šramanai tapo jo pirmais mokiniais-bhikšu (vienuoliais), nukrito prie jo kojų ir prisipildė palaimos. Po žodžių „Ateikite pas mane, o bhikšu“ – „laiminga penkių grupė“ įsisupo į oranžiniai-geltoną bhikšu aprangą. Jie nusiskuto plaukus ir barzdą ir prisipildė laimės.

Priešais Prabudusio akis staiga pasirodė 1000 sostų, padarytų iš 7 brangakmenių rūšių. Jis apėjo tris iš jų, kurie priklausė praėjusiems Buddoms ir atsisėdo ant ketvirtojo. Po to iš jo kūno išsiliejo šviesa, nušvietusi 3 000 000 pasaulių. Žemė drebėjo ir visos gyvos būtybės išsivalė. Iš už debesų pasirodė sonmai dievų, kurie jam pateikė Aukso Ratą – Dharmachakrą su tūkstančiais stipinų ir paprašė jo pajudinti Mokymo Ratą.

Po to jis ilgą laiką tylėjo, tačiau nakties viduryje pradėjo kalbėti su mokiniais, kad juos pradžiugintų.

Galų gale, nakties pabaigoje, kai pradėjo kilti vos matoma rytinės aušros linija, Jis pradėjo mokyti.

Tobulas Budda pasakė:

„O bhikšu, klausykite, išsilaisvinimas iš mirties atrastas. Klausykite, bhikšu, aš pamokysiu jus. Aš atversiu jums savo Mokymą, Dharmą.

Jeigu seksite mano mokymą, tai greitai pažinsite aukščiausią tobulą šventą siekimą... Jūs dar šiame gyvenime pažinsite tiesą ir pažinsite tiesiogiai.“

Yra du kraštutiniai, o bhikšu, kurių negalima laikyti atsižadėjus nuo pasaulio. Iš vienos pusės, įprasto pasauliui poelgio – įsitraukimo daiktams, troškimams, kurių žavesys priklauso nuo troškimų ir, ypatingai, nuo jutimų. Tai žemutinis kelias, aptemęs, nenaudingas, tinkantis tik atsidavusiems sansarai ir jai būdingam poelgiui. Iš kitos pusės, yra asketizmo kelias, kankinantis kelias, ligotas kelias, nederamas ir nenaudingas.

Yra vidurinis kelias, o bhikšu svetimas šiems dviems kraštutiniams, atvertas Tathagos, kelias, atveriantis akis, suteikiantis žinias, suteikiantis ramybę, aukščiausios išminties pasiekimą ir pilną Prabudimą, vedantis į nirvaną.

Koks gi šis vidurinis kelias, o bhikšu, svetimas šiems dviems kraštutiniams, atvertas Tathagos, kelias, atmerkiantis akis. Suteikiantis žinias ramybės įgavimui, aukščiausios išminties pasiekimui ir pilnam prabudimui, vedantis į nirvaną.

Iš tiesų, o bhikšu, tai šventa tiesa apie kelią, vedantį į kančių sustabdymą. Tai šventas aštuonypis išsilaisvinimo kelias: teisingas požiūris, teisingas ketinimas, teisinga kalba, teisingas gyvenimas, teisingas veikimas, teisingos pastangos, teisingas suvokimas, teisingas samadhi.

Toks, o bhikšu, šis vidurinis kelias, svetimas abiem kraštutiniams, atvertas Tathagos, kelias, atmerkiantis akis, suteikiantis žinojimą ramybės įgavimui, aukščiausios išminties pasiekimui, pilnam prabudimui, vedantis į nirvaną.

Ir štai, o bhikšu, gerovinė, šventa Esmė apie kančias:

Kančiomis lydimas gimimas. Senatvė kankinanti. Kankinanti liga ir kankinanti mirtis. Susijungimas su nemaloniu – kančios ir atsiskyrimas nuo malonaus ir bet koks nepatenkinamas noras – taip pat yra kančios. Jos penkios derinių rūšys, kylančios nuo prisirišimo, sukelia kančias. Tokia, o bhikšu, tiesa apie kančias.

Ir štai, o bhikšu, gerovinė tiesa apie kančių priežastis:

Iš tiesų – tai troškimas, suteikiantis būties atnaujinimą, vedantis nuo gimimo prie gimimo, lydimas jusliniais geismais, ieškantis pasitenkinimo tai čia, tai ten: noras tenkinti troškimus, būsimo gyvenimo noras, sėkmės ir valdžios troškulys šiame neamžiname gyvenime. Tokia, o bhikšu, tiesa apie kančių atsiradimą.

Ir štai, o bhikšu, gerovinė tiesa apie sustojimą, kančių užgesimą:

Iš tiesų, tai atsižadėjimas nuo to būties troškimo vedančio nuo gimimo prie gimimo. Atsisakymas nuo jo, šio troškimo sustabdymas per pilną visų norų įveikimą įtraukiantį mus į sansarą. Tai pilnas išsilaisvinimas nuo įsitraukimų į šį laikiną gyvenimą, atsikratymas jo, atsižadėjimas jo, savęs atskyrimas nuo jo, jo įveikimas. Tokia, o bhikšu, tiesa apie kančių sustabdymą.

Ir štai, o bhikšu, gerovinė tiesa apie kelią, vedantį į nirvaną, į kančių įveikimą:

„Iš tiesų tai atviras Tathagos kelias, neturintis dviejų kraštutinių, kelias atmerkiantis akis, suteikiantis žinias ramybės įgavimui, aukščiausios išminties įgavimui, pilnam prabudimui, vedančiam į nirvaną: tikras požiūris, tikras ketinimas, tikras veikimas, tikras gyvenimas, tikros pastangos, tikras suvokimas, tikras samadhi.”

Tokia, o bhikšu, esmė apie vidurinį aštuonlapy kelią, įveikiantį sansarą ir vedantį į nirvaną.

Šios tiesos apie kančias, apie kančių priežastis, apie kančių sustabdymą – nirvaną ir apie kelią, vedantį į ją, nesutinkamas mokymuose, perduotuose perdavimo būdu. Tathagatos viduje atsidarė regėjimas, atsirado žinojimas, atsirado išmintis, prabudo giluminė išmintis vedanti į nirvaną, atsirado šviesa. Aš ėjau, o bhikšu, savo patikrintu keliu, todėl ir atsivėrė manyje regėjimas, atsirado žinojimas, atsirado išmintis, prabudo giluminė išmintis, išmintis, atsirado šviesa, todėl ir atsivėrė Tathagatai tiesa apie kančias, apie kančių priežastis, apie nirvaną ir apie kelią į ją, nors jų ir nebuvo mokymuose, perduotuose perdavimo būdu...

Ir nuo to, kad Tathagata pasiekė šias šventas tiesas apie kančias, apie kančių priežastis, apie nirvaną ir apie kelią į ją, ir atsivėrė jame matymas, atsirado žinios, atsirado išmintis, prabudo giluminė išmintis ir pasireiškė šviesa. Ir kad visos šios esminės tiesos yra gerovinės, šventos, įrodo mano matymas, žinojimas, išmintis, giluminė išmintis ir šviesa. Būtent tam, kad aš galėčiau įveikti sansarą, man ir prireikė šių regėjimų, žinojimo, išminties, giluminės išminties ir tiesos.

Ir nuo to, kad pas mane atsirado šie regėjimai, žinios, išmintis, giluminė išmintis ir šviesa, aš ir galėjau įveikti kančių šaltinį ir priežastį. Būtent todėl aš ir įgavau įgūdį kelyje, kurį vadina aštuonlapy.

Ir kol, o bhikšu, žinios ir Tathagatos išvalgumas nebuvo pilnai aiškus Jam dėl kiekvienos iš šių gerovinių tiesų jų trigubame pasiekime ir jų dvylikoje sąlygotų priklausomumų, iki tol jis nebūdamas įsitikinęs mąstė apie tai ar jis pasiekė pilną prabudimą išmintyje, aukščiausią už dangaus ir žemės visų šramanų-asketų ir brahmanų, dievų ir žmonių.

Tačiau kaip greitai, o bhikšu, Žinias ir Tathagatos prabudimą pilnai aiškiai pasiekė ir suvokė kiekvienas iš šių Keturių Tiesų šventųjų jų trigubame pasiekime ir jų dvylikos dalių sąlygotame priklausomume – tik tuomet Tathagata įsitikino Juo pasiektoje pilnoje prabudimo Išmintyje, pilname nušvitime, nepasiekiamame nei danguje, nei žemėje.

Ir štai, o bhikšu, dabar apie regėjimą, žinojimą, išmintį, giluminę išmintį ir šviesą pasireiškusių manyje. Nuo dabar negrįžtamas Tathagatos išsilaisvinimas. Mano dabartinis gyvenimas – paskutinis, bhikšu ir nebus man naujų gimimų! – taip sakė Palaimintasis Buddha. Penkių bhikšu ir dviejų elnių bendruomenė, neįtikėtinai džiaugėsi, pakylėjančiais Bhagavano žodžiais. Ir kai sutra buvo pasakyta iki pabaigos, aukštai vertinamame Kaundinjoje, pirmame iš bhikšu, atsivėrė švarus esmės regėjimas, be menkiausio iškraipymo.

Dievai, gyvenantys 33-ame danguje ir kiti paskelbė: „Dabar Benarese, Mrigadavos giraitėje, kur nukrito Rišiai, Bhagavanas Buddha pasuko Aukščiausiojo Pamokslo Ratą, jo judėjimo nesustabdyti nei šramanui, nei brahmanui, nei dievui, nei Marai, nei Brahmanui, niekam iš Visatos.”

Ir šią akimirką visuose pasauliuose ši žinia praėjo gaudimu ir dešimties tūkstančių pasaulių sfera sudrebėjo ir pradėjo drebėti. Pasaulį nušvietė begalinis spindėjimas ir šviesa, kuriame nubluko visų dievų ir dangišku gyventojų didingumas. Bhagavanas Buddha nukreipė savo žvilgsnį į pirmąjį iš mokinių ir pasakė: „Tu supratai, Kaundinja? Tu supratai, Kaundinja?”

Galimai, Benareso mokymas nebuvo pirmas, apie tai kalba kai kurie tibetų ir kinų tradicijos tekstai, tačiau jis toks laikomas, nes ankstesni Buddos pamokymai per sudėtingi įprastų žmonių suvokimui.

Sutra apie Atmano nebuvimą

Mokytojas Buddha, tokiu būdu supratęs gyvas būtybes, pažeidžiamas kančių, apakintas neišmanymo tamsa, sukabintais egoistiškų požiūrių pančiais, prispausti puikybės kalno, kankinami norų ugnimi, pažeidžiami neapykantos ginklu, pamesti į sansaros dykumą ir negebantys perplaukti gimimų, senatvės ligų ir mirties srauto. Kad išlaisvintų juos nuo kančių, iš Jo tarpo tarp dantų, primenančio nuostabią skambančią kriauklę, Jis ištraukė savo liežuvį, apdovanotą stebuklinga jėga, ištraukė balso garsą, kaip Brahmos balsą ir išdėstė savo brangųjį Mokymą.

Antra sutra, kurią Jis ištarė, buvo sutra apie kažkokios atskiros ir izoliuotos nuo aplinkos „sielos“ arba Atmano nebuvimą.

Mokymo platinimas

Mokymas buvo ištartas ir pirmi penki, arba „laimingoji penkių grupė“ tapo pirmieji Buddos bhikšuvienuoliai, pradedant nuo Kaundinjos, kuris po pirmo pamokymo tapo Arhatu. Tai buvo pirmi buddistinės Arja Sanghos nariai – Visatos išsilaisvinsiuųjų brolybės – Buddos ir jos sūnų.

„Aš išlaisvintas, bhikšu, – mokė juos Buddha, – nuo visų pančių, žmogiškų ir dieviškų. Ir jūs, bhikšu, taip pat laisvi nuo jų. Eikite gi, bhikšu ir keliaukite, kad daugelis įgautų, dėl daugelio gerovės, iš atjautos pasauliui, ir visų būtybių ir žmonių gerovei.“

Nevaikščiokite, bhikšu, vienu ir tuo pačiu keliu. Mokykite Dharmą esminę savo pradžioje, viduryje ir pabaigoje, esminę pagal dvasią ir išpildymą. Mano Dharma yra malonės Mokymas visiems. Mokykite Dharmos aiškiai ir suprantamai. Aš kviečiu jus, bhikšu, kad kiekvienas mokytų Dharmos savo gimtąja kalba.

Dalinkitės tobulo, švaraus ir švento gyvenimo būtinybe. Yra būtybės, kurių akys vos vos padengtos dulkėmis. Tačiau jeigu nemokysite jų Dharmos, tai jie taip ir nepasieks išsigelbėjimo. Jeigu mokymas jiems bus išdėstytas, tai jie pasieks Dharmą.

Ir aš taip pat, bhikšu, keliauju į Uruvelą, į Senaninagamą, mokyti Dharmos.“

Kašjapos atvertimas

Toje vietovėje, kur keliavo Buddha, vienas atsiskyrėlis-šramanas darė tapasą – ugnies garbintojas Kašjapa. Jis laikė ugnį pirmine visos visatos priežastimi. Labai daug žmonių garbino jį ir laikė savo mokytoju. Buddha ir Kašjapa susitiko esant dideliame kiekiui žmonių iš Radžagrihos ir bendraujant panaudojo santykių vienas į kitą daugelį argumentų ir siddhų. Jų urvas, kur jie vedė disputą, sudrebėjo nuo griausmų ir buvo apimtas juodų dūmų. Kai po ilgo laiko migla išsisklaidė, tai visi galėjo pastebėti ant kalno Gajaširša pergalingą Buddą Šakjamunį ir prie jo kojų palinkusį didingą išminčių. Minia iš jo 500 mokinių ir žmonių, garbintojų, apsupo juos. Visi jie tikėjo, kad Ugnyje nuslėpta dieviškoji jėga – visko šaltinis. Ir štai prieš šiuos žmones, buvusius Kašjapos mokinius, Buddha ištarė savo Ugnies sutrą, kur permastė ugnį Dharmos dvasioje, pateikė jį liepsnomis, kuriomis dega visa visata.

Jis sako: „Viskas dega, bhikšu. Viskas pasaulyje apimta liepsnos. Tačiau kokių būdu, o bhikšu? Mūsų žvilgsnis dega. Matomi daiktai dega. Dega įspūdžiai, pagrįsti regimuoju suvokimu. Žvilgsnio susilietimas su matomais dalykais – tai liepsnos užsidegimas. Pojūčiai, kuriuos sukuria šiuo susilietimu, malonus ar nemalonus, ar abejingi, taip pat – dega...“

Tačiau kokia ugnimi dega visa tai? Ir aš sakau esmę: viskas dega geismo ugnimi (trišna), pykčio ugnimi, neišmanymo ugnimi, dega gimimo kančiomis, dega liūdnu nuvytumu ir kankinančia mirtimi, dega sielvarto kvėpavimu ir dejavimais, dega kančių neišvengiamumu. Viskas apimta nusivylimo ir nevilties ugnimi. Mūsų klausa dega. Garsai apdegina ausis. Mes įkvepiame ugnies kvapą ir liežuvis pajaučia liepsnojančios sansaros skonį. Mūsų kūnas ugnyje. Prisilieskite prie šio pasaulio daiktų ir jie dega... Mūsų dvasia apimta ugnimi ir mūsų mintys dega... O bhikšu, suvokite visą tai! Mokinys, gaunantis Mokymą, einantis geroviniu keliu, suvokia tai, ką sakau, pasakytą Tathagatos. Jo žvilgsnis tampa prislėgtas, jam nepakeliama matyti laikinus dalykus, jį degina apmąstymo įspūdžiai, pagrįsti kenčiančio sansaros sukurio... Nuo išsekinančio ugnies traškėjimo ir nuo visų kūno pojūčių, kurie yra ugnies prisilietimas. Pačio mąstymo procesas – ugnis... Tačiau jis ramus, matant tai, numeta rūkstančią troškimų aprangą ir tampa laisvas nuo jų. Išsilaisvinęs, jis pasiekia savo Nirvaną, savo laisvę ir realiai pasiekia, kad gebėjimas atgimti jame užgesės, kad tobulas šventumas, atlikta Dharma ir tolimesnis grįžimas į šį ugninį pasaulį daugiau jam neįmanomas...”

Pas jį iš karto atsirado pusė tūkstančio mokinių, atsidavusių ir laimingų bhikšu. Net naga Mučilinda, savo laiku uždengęs Bodhisattvą džiunglėse savo kūnu, pasirodė jam kaip jaunuolis, kad gautų Dharmos mokymą. Po vieną ir grupėmis, asketai-šramanai ir brahmanai, žmonės iš visų kastų ir varnų ėjo pas Jį girdėdami šventus žodžius: „Ateik pas mane, o bhikšu” – vilkosi oranžiniai-raudonas aprangas.

Šariputros ir Maudgaljajanos atvertimas

Išgirdę ir gavę mokymą, mokiniai sekė paskui jį, sudarydami jam pastovią palydą arba atsiskirdavo Dharmos realizacijai. Jie susitikdavo vieni su kitais ir mainėsi pasiekta patirtimi. Jie ieškojo išsilaisvinimo nuo mirties ir su džiaugsmingais veidais pranešdavo vienas kitam, kad išsilaisvinimas rastas. Klausdavo savęs, per kiek laiko žmogus gali pasiekti savo tikslą, siekiantis nirvanos ir stengėsi paaiškinti vienas kitam vaizdiniais ir palyginimais, kad diena ir valanda, kurią žmogus įgaus nemirtingumą, ne jo valioje, tačiau Mokytojas pažadėjo mokiniui, kad jeigu tas įsitvirtins esminiame kelyje, tai per trumpą laiką gaus tai, kas traukia gerovinę į svetimą žemę – šventojo siekio tikslo pasiekimą – vienintelės realios esmės sąmonę. Mokinys lyginosi su žemdirbiu, kuris turi arti, sėti, laistyti savo žemę, tačiau negali pasakyti, kad vaisiai subręš šiandieną arba rytoj. Ir, kartą subrendimo diena ateina. Ir bet kuris, kuris pergyveno panašų prašvitimą, tvirtai prisiminė vietą, kur jis gimė kur tapo karaliumi arba kur jis įveikė priešus, taip ir bhikšu turi galvoti apie vietą, kur jis atsisakė nuo pasaulietiško gyvenimo ir uždėjo šafrano togą, pasiūtą iš pageltusių skarmalų, o kartu, kur jis pažino keturias gerovines tiesas ir apie tą vietą, kur jis, išsilaisvinęs nuo protinių ir nuodėmingųjų aptemimų, pasiekė išsilaisvinimą.

Tarp Magadhi mokytojų brahmanų buvo daug išsilavinusių ir talentingų žmonių. Toks buvo Šariputra, kuris jau 16 metų išgarsėjo už patirtį debatuose. Kitas vardu Maudgaljajana, savo apsiskaitymu vedose ir išmanymu moksluose buvo kaip karalius, nors ir be karūnos ant galvos. Jauni žmonės, abu artimi draugai, buvo šramano Sandžai pasekėjais. Jie prisiekė: kas pirmas pasiekis išsilaisvinimą nuo mirties, turi apie tai pranešti kitam. Kartą Šariputra pamatė vieną iš Buddos mokinių – Ašvadžitą, kuris oriai ir pilnas ramybės, su nuleistomis akimis praeidinėjo Radžagrihos gatvėmis, rinkdamas išmaldą. Kai jis jį pamatė, tai pagalvojo: Tikriausiai tai vienas iš šramanų, kurie įgavo šventumą šiame pasaulyje, nes pasiekė kelią. Nueisiu aš pas šį atsiskyrėlį ir paklausiu jo: „Drauge! Kieno vardu tu atsižadėjai pasaulio? Kas tavo mokytojas ir kieno mokymą tu skelbi?” Tačiau Šariputra suabejojo: Dabar ne laikas klausiti šio bhikšu: jis vaikšto po namus, rinkdamas išmaldą. Nueisiu aš paskui jį, kaip vaikšto paskui žmogų, iš kurio kažko nori.”

Kai bhikšu Ašvadžit, surinkęs paaukojimus, nusprendė grįžti, jis pastebėjo prie jo su nusilenkimu priėjusį šramaną Šariputrą. Pasikeisdami draugiškais pasveikinimo žodžiais, jie nuėjo kartu. Čia Šariputra, elgetaujantis šramanas, paklausė aukštai vertinamo bhikšu Ašvadžito: „Drauge, tavo veidas aiškus: kieno vardu tu atsižadėjai pasaulio, kas tavo mokytojas, kieno mokymą tu išpažįsti?”

„Tai didingas šramanas, drauge, Šakjū Sūnus, išėjęs iš Šuddhodanos namų ir atsižadėjęs nuo sansaros, jis arhatas, mano tobulas mokytojas ir jo, Pergalingojo, Mokymą aš praktikuoju.”

„O ką sako tavo Mokytojas, drauge, ko jis moko?”

„Aš naujokas, drauge, neseniai aš palikau pasaulį ir tik kreipiausi į šią Dharmą ir į jos Vinają, aš negaliu papasakoti Dharmos visoje jos pilnumoje, o galiu tik trumpai tau papasakoti apie jos prasmę.”

Ir tuomet elgeta šramanas Šariputrą pasakė garbingajam Ašvadžitui:

„Tegul bus taip, drauge. Pasakyk man bent šiek tiek ir būtent apie Mokymo esmę! Aš tik ir noriu žinoti Mokymo esmę, kam man kalbėti apie jo raidę?”

Ir tuomet garbingasis Ašvadžit pasakė asketui Šariputrai tokius Dharmos žodžius: „Tobulas Tathagata moko apie egzistavimo priežastis, kylančias nuo vienos priežasties ir apie jų sustabdymą – toks didingo šramano Mokymas.”

Kai elgeta šramanas Šariputra išgirdo šiuos Dharmos žodžius, tai jis iš karto suprato, apie ką eina kalba ir prabudo jame švarus ir nesuteptas esmės pojūtis ir jis pažino, kad „viskas turi pradžią, turi turėti ir pabaigą.”

„Jeigu Mokymas sudarytas tik tuo, – kreipėsi jis į Ašvadžitą, – tai tu pasiekei būseną, kur neegzistuoja jokios atjautos, – per miriadus metų nematyta būseną!”

Po to Šariputra iškeliavo pas Maudgaljajaną, savo draugą.

„Tavo veidas, drauge, aiškus, – pasakė Maudgaljajana, pamatęs Šariputrą, – ar tik tu neradai Išsilaisvinimo nuo mirties?”

„Taip, drauge, – atsakė Šariputra, – aš radau išsilaisvinimą nuo mirties” – jis papasakojo jam apie savo susitikimą su Ašvadžitu ir pas Maudgaljajaną taip pat atsivėrė „švarios, nesuteptos esmės pojūtis.”

Jų mokytojas Sandžaja stengėsi užlaikyti juos prie savęs, jie kartu su didele šramanų minia iškeliavo į giraitę, kur buvo Buddha. Kaip šafrano jūra apsupo pergalingąjį: geltonai-raudona apsirengė ramiomis eilėmis su tiesiomis nugaromis ir į Buddą nukreiptais veidais sėdėjo derami arhatai, kiti bhikšu, neseniai gavę išventinimą. Toliau baltais rūbais sėdėjo upasakai, mokiniai-pasauliečiai. Už jų Mokymą klausė atėję iš sostinės žmonės. Aiškiai, tolygiai ir garsiai, su daugybiniais pakartojimais to, kas pasakyta, su paaiškinimais, augančiais ir nutolančiais žaibų griausmais, atsidėjo tai suvokiančiųjų širdyse. Prieidavo nauji pasekėjai, nesavanaudiškai lenkėsi devynis kartus po daugelį kartų, paskui sėdo laisvose vietose ir apmirdavo... Pergalingasis, pamatęs priartėjančius prie jo, pasakė aplinkiniams, kad šie du, ateinantys prie jo dabar, bus pirmieji ir geriausi iš jo mokinių. Abu šramanai tokiu būdu gavo pašventinimą iš pačio Buddos.

Praktiškas Dharmos mokymo kryptingumas

Viskas, ką sakė Buddha, buvo prisimenama mintinai, buvo išmokta ir pritaikoma praktikoje gabiais mokiniais. Buddha sakė, kad perdavė savo pasekėjams viską, kas būtina Išsilaisvinimo praktikai. Kartą įvyko toks pokalbis, kai Bhagavat („Pergalingasis“ – Buddos epitetas) buvo miške šalia Kaušambi. Jis paėmė į rankas keletą lapų ir paklausė mokinių:

– Kaip jūs manote, bhikšu, ko daugiau – tų lapų, kuriuos aš laikau rankoje, ar lapų miške?

– Tų lapų, Mokytojau, kuriuos Pergalingasis paėmė į ranką, labai nedaug, o gerokai daugiau medžių miške.

– Lygiai taip pat, bhikšu, tai, ką aš pažinau ir jums nepapasakojau, gerokai daugiau to, ką aš jums papasakojau. Kodėl gi aš nepapasakojau jums to? Todėl, bhikšu, kad tai jums visiškai nenaudinga, todėl, kad tai nereikalinga tobulam gyvenimui, todėl, kad tai neveda prie atsižadėjimo nuo sansaros ir visų jutimų sunaikinimo, viso greitai praeinančio sustabdymui, pasauliui, pažinimui ir prabudimui, nirvanai: todėl aš jums ir nepapasakojau apie tai.

Ką aš jums papasakojau? Iš tiesų, o bhikšu, aš papasakojau jums, kas yra kančios. Aš papasakojau jums, kas yra trišna – kančių priežastis. Aš papasakojau jums, kas yra Nirvana, kur nėra kančių. Aš papasakojau jums apie kelią, vedantį į Nirvaną.

Kitais žodžiais, Buddha nenagrinėjo kosmogonijos ir galutinės echatologijos klausimų, kad „neatpalaiduoti“ dabartinės mokinių praktikos.

Mokymas apie karmą

Mokymas apie viską apimantį karmos dėsnių arba atpildo dėsnių, yra vienas iš Buddos Dharmos pagrindų. Karma atrandama begalinėje daugybės gyvenimų patirtyje, pasak kurios mūsų dabartis yra rezultatas to, ką mes darėme, kalbėjome arba galvojome praeityje. Gėris, kurį mes kuriame ir atpildas, seka paskui tai, yra gėris, nuopelnas. Blogi, kvaili poelgiai ir bausmės, kurias jie mums suteikia, yra blogis. Šis nuopelno ir bausmės gavimo procesas tęsiasi begaliniame priežasties ir pasekmės, gimimo ir mirties rate.

Budda neatsakydavo į klausimus apie karmos kilmę, lygiai kaip ir sansaros pasaulio, sąlygoto karma. „Jeigu į žmogų pataikė strėlė, tai jam svarbiausia ją kuo greičiau ištraukti, o neuždavinėti klausimų apie tą, kuris ją pasiuntė, – sakė jis, – juk žmogus numirs greičiau, nei sužinos apie tai. Sužinoti, kas ją pasiuntė, galima tik po pasveikimo, tai yra Prabudimo.“ Atitinkamai, klausimas apie pasaulio kilmę nebūdavo nuimtas, o nukeliamas ir tuo pasireiškė Dharmos praktiškumas. Buddha mokė, kad karmos dėsnis tik nustato mūsų geras ir durnas veiksmų, jutimų ir minčių pasekmes – išėjimo iš šio rato jis, pats iš savęs, nereiškia. „Vieni grįžta į motinos įsčias, darantys blogį patenka į pragarą, atliekantys gėrį gimsta danguje... (Dhammapada). Tačiau anksčiau arba vėliau ir dangus atsisveikina su būtybe, nenuraminusio savyje elementų jaudulio, į kuriuos dalinasi jo sąmonės srautas ir jis vėl atgimsta tam, kad kentėtų.“

Mokymas apie gailestingumą

Paėmus atramos tašką bendras kančias, Budda pateikia pasauliui Mokymą, liudijantį apie tobulą ir galutinį Išsilaisvinimą nuo pasaulietiško blogio.

„Egzistuoja penki dalykai, – sakė Budda, – kurių negali pasiekti nei vienas šramanas ir nei vienas brahmanas, nei deva-dievas, nei Brahma, nei Mara ir nei viena būtybė pasaulyje. Kokie šie penki dalykai? Tai, kad nepasentų tai, kas veikiama senatvės, kad nesirgtų tai, kas pažeidžiama ligos, kad nenumirtų tai, kas turi numirti, kad nenukristų tai, kam priklauso nukristi, kad nenumirtų tai, kas pažeidžiama išnykimo – štai ko negali pasiekti nei vienas šramanas ir brahmanas, nei deva, nei Brahma, nei Mara, niekas.”

Brahmanizmas, suvokdamas tokią karmą, kokia ji yra, nebandė pakeisti dalykų eigos, nebandė nueiti nuo karmos veikimo, kas nepatekdavo į aukščiausias dieviškąsias sferas per paaukojimus, tas iškrisdavo atgal į žemę ir gaudavo nepakeliamą likimo atpildą. Tačiau Buddos Dharma priešingai šiam požiūriui pastatė išsilaisvinimo metodą nuo neišvengiamo likimo. Jis žiaurumo ir užgrobimo, siaubingoms pudžoms ir kastiniams priespaudos idealams pastatė priešingą idealą – neprievartą ir prabudusį būdraujantį protą, išmintį ir energiją, kūrimą ir džiaugsmą, gailestingumą ir meilę viskam, kas gyva, širdies atvirumą aplinkiniam pasauliui. Būtent per draugiškumą viskam, kas gyva, gailestingumą ir atjautą, bendrą džiaugsmą ir pusiausvyrą, jo mokymas siūlė atsikratyti kančių ir pasiekti kitą krantą – tikrąją Nirvanos palaimą.

Mokymas apie Nirvaną

Budda perdavė savo mokiniams realizacijos metodą, kurį naudojant įgaunamas rezultatas – Prabudimas palaimintos nirvanos būsenoje, kurios jau niekas negali pakeisti arba sunaikinti: nei dievai, nei žmonės, nei likimas. Budda sakė apie jį, kaip apie vienintelį realų, kaip apie visų siekių ir norų dalyką. Būtent nirvanos idėjoje, prieš kurią „žodžiai sustoja” ir įdėta svarbiausia jo Mokymo prasmė. „Kaip didinga jūra prasismelkusi tik vienu skoniu – druskos skoniu, taip ir mano Mokymas ir ši vinaja persmelkta tik vienu siekiu – išsilaisvinimo siekiu” – sakė jis. Buvo išreikšta laisvė nuo visuotinio ir negailestingo karmos dėsnio. Ši prošvaistė arba vidinio praregėjimo protrūkis priveda prie tobulos Išminties, kuri įveikia amžiną barjerą tarp asmenybės ir pasaulio, pilnavertišką ir tiesioginį realybės suvokimą ir viršžmogiškų gebėjimų įgavimą.

Nirišvarika

Todėl Budda buvo aukščiau daugybės dievų arba dievo vienovės suvokimo ir nerekomendavo savo pasekėjams žiūrėti į Absoliutą (nirvana, Budda) taip, kaip tai aprašoma vedose. Todėl buddistus Indijoje vadino „nirišvarika” – atstumiantys tikėjimą į pasaulio kūrėją. Tačiau kokio kūrėjo? Brahmos ar Višnu, kurie „uzurpavo” „Kūrėjo” rolę ir buvo „demiurgų” (pasaulio kūrėjų) rolėje? Prisiminkime kosminį modelį Mahaviros mokyme, džainizme, kur pats esantis už ribų Puruša ir yra superkosmosas, kurio dalis yra žmonija. Atitinkamai, Buddai ši požiūrio sistema buvo žinoma, galbūt jis jai netgi pritarė, tačiau jo maniera kosmologijos išdėstyme nesiūlė panašių ekskursų į metafiziką. Jis laikė šias žinias antraeilėmis: Purušos niekas ir niekada nekūrė, todėl idėja apie pasaulio kūrėją atkrita, atitinkamai pasaulio ir paties Purušos tapatumus. Išlaisvinta žmogaus dvasia, terminologiškai išreiškiama per Buddos žodžius („Išplatinęs mokymą visose būties sferose”), Tathagata („taip žygiuojantis”) arba Nirvana („klešų užgesimas”), kurie buddizme neprieštaravo, – štai kas buvo jam pagrindiniai dalykai.

Išsilaisvinimas, būdamas nuslėptas pačios žmogaus prigimties, pasiekiamas pačio ieškančiojo nuopelnais, kai jis sukaučia gerovinius nuopelnus per klajojimus po begalinius, jo karma sukurtus pasaulius, leidžia prisijungti prie pirminio Buddos, kuris niekada nenustoja būti esančiu. Todėl Buddha nežiūrėjo palankiai į „tuščius“ teorinės sofistikos ginčus apie nustatymą, pavyzdžiui, absoliučios pradžios arba teigiamą nirvanos charakteristiką. Jis manė, jog visi suvokimai, tolimi nuo esminės Buddos būsenos. Jis siūlė viską pasiekti praktiškai, nes visos būties ir mirties, nirvanos ir sansaros paslaptys atsiveria prabudimo arba bodhi metu.

Mokymas apie lygų požiūrį

„Mano Dharma, – tvirtino Buddha, – yra gailestingumo Mokymas visiems. Kaip vanduo nuplauna visus krantus ir valo gėrį ir blogį, ir kaip dangus tenkina visus, taip ir mano Mokymas nežino skirtumo tarp vyro ir moters, žinomo ir nežinomo, šudros ir brahmano...”

„Kaip didingos upės, kiek jų bebūtų: Ganga, Jamuna, Atiravati, Sarabha, Magi pasiekusios vandenyną, praranda savo seną vardą ir savo seną giminę ir nuo tada įgauna tik didingo vandenyno vardą, taip, bhikšu, nutinka ir su šiomis keturiomis varnomis – kšatrijais, brahmanais, vaišijais ir šudromis, jeigu jie, atitinkamai pagal Mokymą, paskelbtą pergalingojo Tathagatos, paliks savo giminę ir ateis į svetimą žemę, tai praras savo seną vardą ir seną giminę ir nuo dabar nešios tik vieną vardą – bhikšu, sekantis Šakjū Sūnų...”

Jeigu žmogus tampa Buddos pasekėju arba Sanghos vienuoliu, tai jis atsiduria iš viso už varnų ribų.

Kai Buddos paklausė, kokiai varnai Jis pats priklauso, Jis atsakė, kad tai tuščias klausimas: Jis nei brahmanas, nei karalaitis, nei kšatrijus. Jis atsižadėjo nuo pasaulio ir Jis aukščiau visų jo dėsnių. Buddha pripažino ne kastų teisių lygumą, o jų nereikiamumą. „Išminčius, pagimdytas paprastų žmonių, – sakė Jis, – tampa didingas, kai išvalo save kantrybe nuo visko, kas nešvaru.”

Vienas bhikšu patvirtino: „Aš iš žemos kilmės giminės, buvau skurstantis ir varge. Dirbau juodą darbą ir šlaviau nuvystančias gėles šventyklose ir rūmuose. Žmonės mane niekino, nekreipdavo į mane jokio dėmesio ir keikė. Pažemintai pagarbus aš buvau su visais. Ir štai aš pamačiau Buddą su jo bhikšu, kai Jis, didingas, įeidinėjo į Magadhi miestą. Numečiau aš savo naštą ir priėjau, kad jam nusilenkti. Iš gailestingumo man Jis sustojo, Tobuliausias iš žmonių ir aš nusilenkęs prie Mokytojo kojų, priėjau prie Jo ir paprašiau Jo, didingiausio iš visų, priimti mane, kaip bhikšu. Ir pasakė man Gailestingas Mokytojas, atjaučiantis visam pasauliui: „Ateik pas mane, o bhikšu!”

Toliau bhikšu Sunita pasakoja, kaip jis atsiskyrė į mišką ir ten, atlikdamas dėmesio koncentraciją (susitelkimą), pasiekė Išsilaisvinimą. Prabudimas nusileido ant jo... „Ir pamatė Mokytojas, kaip mane apsupo dievai. Šypsena atsirado Jo veide ir Jis pasakė man tokius žodžius: „Šventu karščiu ir skaisčiu gyvenimu, įveikdamas patį save – štai kaip tampama brahmanais, tai yra aukščiausias brahmaniškumas.”

Kai Maharadža Adžatašatru, Bimbisaros sūnus, upasaka, paklausė Buddos, kaip žiūrėti į žmogų iš tautos, palikusį savo namus ir gyvenantį kitokį gyvenimą ir kas bus, jeigu maharadžos vergas arba tarnas užsidės geltoną aprangą ir pradės gyventi bhikšu pagal mintį, žodį ir veikimą, Buddha savo ruožtu paklausė: „Ar tuomet paklausi, – klausia Buddha maharadžą, – tegul šis žmogus bus vėl mano vergu ir tarnu, tegul jis kyla ir krenta prieš mane žemyn, tegul jis daro tai, ką aš liepsiu, tegul jis gyvena dėl mano malonumo, kalba man maloniai ir žiūri man į akis?”

„Ne, Bhagavanai, – atsakinėjo radža Buddai, – aš nusilenksiu jam, pakviesiu jį atsisėsti, pasiūlysiu jam aprangą, maistą, prieglobstį ir vaistus, jeigu jis sergantis, parūpinsiu jam priklausančią nakvynę, sargybinius ir apsaugą.”

Nastika

Buddos mokymas nepripažino Senovės Indijos brahmanų knygų – vedų, dėl to, kad jose buvo masė nereikalingų Išsilaisvinimui ritualų sukaustančių žmogaus valią ir protą, rankas ir kojas, uždedantys vieną draudimą ant kito. Jis dažnai nurodydavo Vedų tradicijos degradaciją ir brahmanizmą ir žiūrėjo į juos, kaip į žemutinį religinį tikėjimą.

Budda skelbė prieš visas tikėjimo rūšis, kurios sukaustydavo žmogaus pasirinkimą, ypač prieš kraujo paaukojimus. Ir jų skaičiaus sumažėjimas ir todėl vėlesniais Indijos amžiais – tai išskirtinai Buddos nuopelnas. Pakankamai kantriai žiūrėdamas į įvairių dievų garbinimą, Budda pridėdavo, kad vieno vienintelio bhikšu pagerbimas, Buddos sekėjo, nepalyginamai aukščiau, nei sonmos dievų pagerbimas, kurie pažeidžiami karmos. Garbinimas Muni, save realizavusį žmogų yra aukščiau už visų dievų garbinimą.

Abhidharma

Su mokytais žmonėmis, filosofiškai nusiteikusiai brahmanais ir šramanais ir su bhikšu, kilusiais iš šių kategorijų, Budda kalbėjo jų kalba. Tokia kalba buvo vadinama šastrų (komentarų) kalba. Mokymas, dėstomas tokiu būdu vadinosi Aukščiausioji Dharma arba Abhi-dharma metafizika ir buvo buddizmo filosofijos pagrindas.

Budda tvirtino, kad jo aukščiausias mokymas paaiškina visus gyvenimo ir praktikos reiškinius per ypatingą dharmos teoriją. Pavyzdžiui, yra individuali žmogaus sąmonė, kuri buvo nagrinėjama kaip neskaidomų dalelių arba elementų srautas, tam tikrų savybių nešiotojų – dharmų. Kiekviena dharma buvo arba teigiama, arba neigiama, priklausomai nuo buddistinio išsigelbėjimo tikslo. Budda suskaičiavo tokių dharmų apie šimtą. Kaip raidyno raidės, skaičiumi ne daugiau trisdešimties, grupuojamos į žodžius ir atspindi visą įvairią kalbos leksiką, taip ir sąmonės dharma, grupuojantis sukuria stabilų derinį, kas priveda žmogaus jutimo organus prie jų objektų ir susikabinimo ir ypatingo pasaulio suvokimo būsenos. Prie tokių dharmų buvo priskiriamos penkios stichijos, klešos, išmintis ir intuicija, bendrai, visa žmogaus psichinė sudedamoji dalis. Budda ištraukė iš dharmų tas, kurios buvo būtinos išsilaisvinimui (draugiškumas, bendras draugiškumas, atjauta, lygumas, uolumas ir kitos) ir rekomendavo slopinti dharmas-klešas (troškimus, neapykantą, godumą ir kitus). Galima pamatyti, kad Buddos Prabudimas įnešė pokyčius į jo mokytojų mokymus – Arados ir Udrakos, iš esmės, jie atstatė neiškreiptas šių mokymų senovines šaknis, atmetę klaidingus sluoksnius.

Sutros

Su bhikšu, brahmanais ir šramanais, kitais žmonėmis, kuriuos labiau domindavo etinės problemos, Budda kalbėjo sutrų kalba, tai yra „vertinimo.” Bet kokia tema, pagal precedentą, buvo nagrinėjama iš priėmimo požiūrio taško (teigiamo pavyzdžio) ir atmetimo (netinkamo poelgio). Todėl sutra arba Buddos kalba yra nuomonių „sankryža”, vertinimas pagal bet kokią reiškinį, jo įvertinimas iš buddistinių taisyklių tinkamumo ir etinių normų.

Kaip taisyklė, kylanti iš ahimsos principo (neprievartos), Budda nepradėdavo savo kalbos iki to momento, kol kažkas ir esančių nesikreipdavo į jį su klausimu. Tačiau Buddos temos išdėstymas nebuvo garantas nuo žmonių ir klausytojų kategorijos suvokimo, turinčių troškimų, tarp kurių buvo ne tik žmonės. Jau, pradėdant nuo Benareso sutros, klausant Buddos dalyvauja dievai, asurai, nagai, kinnarai, jakšai ir kitos būtybės.

Vinaja

Pačias taisykles ir dorovinius nuostatus Budda dėstė tais atvejais, kai bhikšu, sekėjai arba pasauliečiai sekėjai pradžioje nedidelio „nerašyto nuostato“ ir neteisingo poelgio atlikimo, sutrikdančio Sanghos gyvenimą, kas priveda prie mokymo iškreipimo arba negatyvių pasekmių pačiam kaltininkui, kuris prarado sąmoningumą. Su laiku tokių taisyklių tapo virš dviejų šimtų (253 pilnam vienuoliui). Kad būtų sustabdyti nederami poelgiai ir jų atgailavimui buvo atliekami Pratimokšos ritualai (sanskrit. „atgaila“).

Džatakos arba istorijos apie praėjusius gyvenimus

Po Buddos pietų įprastai ilsėdavosi medžių šešėlyje ir tik į vakarą, kai nueidavo tropikų karštis, aplinkui jį susirinkdavo klausytojai ir jis bendravo su jais. Jo žavintis balsas, įdomi kalba, gražūs išsireiškimai, gilios prasmės pripildymas, siekis būti suprantamam kiekvienam – darė stebuklus. Ir jeigu su brahmanais jis kalbėjo pakylėtai ir giliai, o bhikšu ir jogams jis duodavo itin vertingus mokymus, patarimus Vinajos ir koncentracijos praktikai, tai paprastiesiems žmonėms jis pasakojo istorijas apie savo praėjusius gyvenimus ir poelgius, išmintingas pritaikymus, turinčias moralinius ir pamatinius Dharmos pagrindus. Įvairiais atvejais jis pasakodavo padavimus iš praėjusių kalpų ir jeigu kalba ėjo apie jo praėjusius gyvenimus, tai pasakojimo pabaigoje jis sutapatindavo personažus su žinomais šiuolaikiniais veikėjais, iš Sanghos narių sąrašo arba žinomų pasauliečių-pasekėjų. Budda buvo geras, paprastai bendraujantis, nereikalavo paaukojimų, nebuvo panašus į pompastiškus brahmanų žynius, kurie priiminėdami iš žmonių pinigus laikė bet kokį susilietimą su jais pasibjaurėjimu. Suvokimo palengvinimui, jis kreipėsi į žmones bendrai suprantama praktine kalba, kuria kalbėjo Magadhi gyventojai ir tam tikros sritys.

Slaptas mokymas

Be įprastų, ezoterinių mokymų, Budda mokydavo ir ypatingų, slaptų mokymų, kurie nebuvo atskleidžiami dėl jų ypatingo ezoterinio charakterio ir pavojaus iškreipti mokymą. Jiems priskiriama Pradžniaparamita, tantrinis transformacijos kelias ir dzogčen, „Didingas tobulumas.“ Yra keletas nuomonių dėl slaptos Buddos Dharmos mokymo. Viena iš jų tvirtina, kad Budda, be įprastų mokymo vietų tarp žmonių, kur galėjo ateiti bet kuris norintis, lankė ir kitas, nepasiekiamas vietas, kur dėstė giluminius savo mokymo aspektus ypatingiems klausytojams, pasiruošusiems jų klausyti. Tai galėjo būti nepraeinamų kalnų viršūnės, kitos šalys, kontinentai, dangus, kiti lygmenys-išmatavimai.

Kita nuomonė kyla dėl to, jog pas skirtingas klausytojų kategorijas, yra skirtingas gebėjimas suvokti. Budda galėjo niekur neiti, o pasilikti vietoje, Šravasti arba Radžagrihe, tačiau Jis atsirasdavo visiškai įvairiuose pavidaluose prieš grupes su įvairiu suvokimu. Vieniems tai buvo asketas-šramanas, kitiems spindintis šlovėje herojus, tretiems dievybė, įveikusi visus vedinio panteono demonus ir dievus. Abi nuomonės patvirtinamos buddistinėmis šaltiniais ir susijusios su mokymu apie tris Buddos kūnus. Tokia dalykų padėtis sukūrė prielaidas sukurti įvairias idėjas apie Buddos prigimtį ir Jo mokymo charakterį, kas vėliau bus išreikšta atrandant daugelį buddistinių mokyklų ir kryptų.

Pradžniaparamita

Savo mokymo Buddha nelaikė priklausančio kažkokiai mokyklai arba kryptčiai, juk ji neturėjo tvirtinimo ir neigimo kraštutinumo, jis vadino ją „viduriniu.“ Buddha rekomendavo pasiekti šį vidurį per susitelkimą (meditaciją) ir šunjatos suvokimą. Tuštumos stebėjimas sukuria pradžnia (prieš–protą, Pirminę išmintį), kuri savo ruožtu akimirksniu pasiekia pasaulį, nepalikdama vietos loginio mąstymo abejonėms. Pradžnia skaitėsi pagrindinė iš paramitų (tobulumų esančių už ribų), kartu su atidavimu, morale, energija, kantrybe, meditacija ir kitais, su kurių pagalba pasiekiamas Buddos būsenos. Mokymą apie pradžnia-paramitą, pagal padavimą, Buddha iki tam tikro laiko „paslepė“ nagų pasaulyje, senovinių būtybių, kurių pasaulis prieinamas toli gražu ne visų suvokimui.

Mokymas apie tuštumą

Žodžiai Šunjata arba tuštuma, Buddos mokyme, reiškia sąmonės būsenos, pergyvenanti vidurinį požiūrį, tai yra be kraštutinių tvirtinimų ir be kraštutinių neigimų. Buddha teigė, jog visas fenomenalus pasaulis su jo kančiomis negali būti pasiektas teisingai per įprastus jutimo organus ir protą. Todėl šis pasaulis yra „tuštuma“. Iš kitos pusės ir pati Nirvana dėl jos nepatyrusio yra taip pat nesuprantama ir „tuščia“ ir pati mintis apie ją yra tokio žmogaus kančios. Todėl tuštuma, persmelkianti visą pasaulį yra ne substancija, o nedualus patyrimas, ypatinga būsenos, pasiekiamas Dharmos praktika, o ne žodžiais.

Mokymas apie sąmonę

Budda suteikdavo išskirtinę reikšmę žmogaus sąmonei, jo mintims. „Sąmonė valdo visą pasaulį, – sakė Jis, – su sąmone susijęs jos likimas.“ Jis kalbėjo apie šviesią sąmonę, kurioje yra nuslopinti negatyvūs elementai-dharmos, pašalinti visi negatyvūs, Prabudimui trukdančios priežastys, sansaros išgyvenimai. Pats sąmonės išvalymo metodas (upaja) buvo lyginamas pagal reikšmingumą pradžnia-išminčiai, o idealiai pripažįstama ir pirmapradė vienovė. Sąmonė, neturinti sansarinio įprastų jutimo organų turinio, be klešų, be karmos, būtybė prieina prie Prabudusios Pirmapradės būsenos. Kaip ir mokymas apie pradžnia, tuštumą, mokymą apie šviesią sąmonę Buddha mokė ypatingus klausytojus – bodhisattvas, kurie sudarė jo mokinių mahajanos dalį.

Tantra

Budda kalbėjo apie Prabudusio gyvos būtybės pagrindo trukmę ir nepertraukiamumą trijuose pakitusiose būties būsenose, trijuose Buddos kūnuose. Tantras metodas buvo ypatingas ir slaptas, kur pradžnia buvo kaip moteriška buddistinė būtybė, o metodupaja kaip vyriškas. Jų susivienijimas sukurdavo Bodhičittą, prabudusią mintį apie visų išgelbėjimą, Buddos Dharmos pagrindą.

Jeigu dėl sutrų mokymo Buddha pasilikdavo, arba ją tokiu matė, įprastame žmogiškame kūne, tai tantrų mokymui jis pavirsdavo į ypatingą dievybę su sutuoktine, kurią matė tik išrinktieji, jie sukurdavo kitas dievybių mandalas (tantrinių dievybių būties sferas) ir išreiškėdavo kitas būtinas formas ir simbolius, suprantamus tik tantras praktikams.

Tantras metodas tame, kad per susitelkimą (meditaciją) ir transformaciją arba pavertimą į tantrinę dievybę pasiekti patyrimą jo esminę Mahasukhi būseną (didingą palaimą) – tantrinę nirvaną ir būti šviriame lygmenyje.

Buddos tantra buvo mokoma Uddijanos šalyje, Sudaršana mieste. Pirmu atveju Buddha pademonstravo karaliui Indrabhuti tantras Guhjasamadži manifestaciją (Slaptą Susirinkimą), antru atveju jis mokė medicinos tantrą Bhaišadžjaguru, trečiu atveju jis mokė tantrą Kalačakrą (Laiko Ratą) karaliui Sučandrai. Tie, iš Buddos aplinkos, kurie ėjo tantriniu keliu, buvo vadinami jogais, siddhais, nathais ir vidjadharais. Tuo pat metu tantrinis kelias nereikalavo atsižadėjimo nuo pasaulio ir ypatingo gyvenimo būdo, dėl jo pirminio neatrandamumo, jį galima buvo praktikuoti visur. Nuo sutrų kelio jį skiria išskirtiniai įvairūs metodai – įmantrios priemonės savęs suvokimui pirminėje Prabudimo būsenoje.

Buddos mokymas, jeigu nagrinėti jį visoje pilnumoje, viską sutaiko, yra universalus ir duoda vidinį susilaikymo pagrindą ir atramą kiekvienam – kaip Prabudusi mintis, Bodhičitta. Pasaulis iš klešų ir negatyvių dharmų požiūrio taško, yra žiaurus, ilgas ir beprasmiškas klajojimas. Pasaulis po Prabudimo atrodo, kaip Švari Žemė – Nirvana. Todėl „buddistai gyvena kaip visi: jie kenčia, yra kantrūs ir tikisi, kad jų vidinio gyvenimo nesutrikdys šio pasaulio nerimas.“ Tantras praktikui visi garsai yra mantros, o visi žmonės Buddos. Tantras kelias – tai nešvaraus matymo transformavimas į švarų ir nepertraukiamą buvimą jame.

Tarnystė žmonėms ir išėjimas į didingąją nirvaną

Ta nesulyginama sala, kur nieko neturi, kur nieko netrokšta, aš ją vadinu Nirvana – laisvą nuo sunaikinimo, mirties ir pražūties. Raktą į Esmės karalystę reikia ieškoti savo širdies viduje. Dhammapada

Tuo laiku, kai mėnulis pasislėpė už kalnų, aukščiausias iš išminčių nuėjo į Nirvaną. Šakjašri

Buddistų Sanghos gyvenimas

Pirmieji Buddos bhikšu gyveno trobelėse, uolose, dažnai nakvodavo miške, po atsiskyrusiu medžiu, uolos plyšyje ir kitose neįaukiose, tačiau padedančiose pagilinti ir suteikti aiškumą vidiniam suvokimui.

Budda atšaukė ir netgi uždraudė kankinančius savęs kankinimus, tiek artimus širdžiai indų esmės ieškotojų. Išorinis bhikšu tvarkingumas ryškiai kontrastavo su purvinais, pelenais ir išmatomis padengtais brahmanų asketais. Švara ir griežtas grožis vyravo viharose – pirmuose buddistų vienuolynuose, kurie atsirado iš pradžių dvejuose jam padovanotose giraitėse – Veluvana ir Džetavana. Buddistų vienuolynai daugeliui atrodė rojus žemėje, apsupti vidinio ir išorinio grožio, kur pavargęs keliautojas galėtų atsiduoti apmąstymams ir koncentracijos praktikai be trikdžių, tyloje ir ramybėje.

Vienas radža kartą pasakė Buddai „Aš savo akyse mačiau nemažai šramanų, didingų atsiskyrėlių, gyvenančių tobulą gyvenimą iki paskutinio iškvėpimo, tačiau tokio tobulo, išbaigto atsiskyrėliško gyvenimo, Valdove, kaip čia, niekur nesutikau. Visur purvas, ginčai, jauduliai: kovoja karaliai su karaliais, kunigaikščiai su kunigaikščiais, miestiečiai su miestiečiais, brahmanai ginčijasi su brahmanais, pykstasi motina su sūnumi, tėvas su motina, tėvas su sūnumi, brolis ir sesė tarpusavyje draugas su savo draugu. Čia gi, Valdove, aš matau vienuolius, gyvenančius daroje, bhikšu, gyvenančius atsiskyrimo, be nesantaikos. Niekur, niekur, mano Valdove, aš nemačiau tokios vieningos bendruomenės, kaip čia.”

Dhammapadoje yra tokios eilutės, patvirtinančios radžos žodžius: „O, mes gyvename labai laimingai, nekovojančios tarp kovojančių, tarp kovojančių žmonių mes gyvename, nekovojančios. O mes gyvename labai laimingai, nesergantys tarp sergančiųjų, tarp sergančių žmonių gyvename mes, nesergantys. O mes gyvename labai laimingai, nors pas mus nėra nieko. Mes maitinamės džiaugsmu, kaip spindintys dievai.”

Bhikšu ugdymas

Svarbiausią poveikį žmonėms darydavo pačių buddistų bhikšu darbai: daugelis įsitikindavo, kad bhikšu Šakjamuni darbuose įgyvendino tą gyvenimo idealą, apie kurį iš senovės kalbėjo Indijos išminčiai. „Daugelis žmonių ydingi, – kartojo bhikšu Mokytojo žodžius, – tačiau mes, didingo Buddos pasekėjai, kentėsime įžeidimus, kaip dramblys kovoje – strėlę, išleistą iš lanko.” Gailestingumas visiems – bhikšu devizas. Jis žino, kaip daug pasaulyje blogio ir nenori jo dauginti. „Visi dreba prieš bausmę, gyvenimas malonus visiems, pastatyk save į kito vietą. Negalima nei žudyti, nei skatinti žudyti.”

Šis principas „Ahimsa” – nekenkimas gyvoms būtybėms ir gamtai, kuris yra vienas iš teigiamo aštuonlapyio arijų kelio, visada rasdavo atgarsį Indijos žmonių širdyse. Tam, kad pasiekti tokį lygį, būtina pastovi kova su troškimais. Todėl Buddha sakė: „Kas sulaiko prabudusį pyktį, kaip bandantį nuo kelio nuvažiuoti vežimą, tą aš vadinu važnyčiotuju: likę tiesiog laiko pavadus.” Dvasinio kelio laiptų įvaldymas buvo nagrinėjamas Buddos, kaip „tam tikras palaipsniui kylantis lygis.” Pradėjus nuo vidinio ryžtingumo įveikdamas savo laikinumą ir tuštybę, žmogus slopina savo tamsias, piktybines savybes ir polinkius. Jis turi, visų pirma, būti geras visiems, savęs ir kitų išlaisvinimo nuo blogio vardan. „Tikrasis bhikšu, – sakė Buddha, nesunaikins niekieno gyvenimo. Ir nei baimė, nei kiti paaiškinimai neprivers jo atmesti gailestingumo ir atjautos, jis draugiškas ir dėmesingas visoms būtybėms, turinčioms gyvybę. Jis, bhikšu, turi vengti melo, vagysčių, turi būti skaitus, teisingas, turi atmesti grubumą, godumą, šventimus, ieškoti viskame teisingumo.”

Kai kurie asketai, net gavę išventinimą nuo Buddos, turėjo senus įpročius. Jie, pavyzdžiui, gasdino kaimų gyventojus savo išvaizda arba poelgiais. Tačiau Buddha nerekomendavo taip elgtis bhikšu. Jis sakė: „Taip pat, kaip bitė nutūpdama ant gėlės, nelaužo jo lapelių, o tik ima tam tikrą kiekį nektaro, taip ir tobulas bhikšu, atsirasdamas kaime, negriauna jo ramybės, imdamas šiek tiek maisto savo prasimaitinimui.”

Mokytojas patarė nepasiduoti kitų įžeidimams ir atsakant neauginti savyje pykčio santykiyje į tuos, kurie nepriimdavo ir peikdavo Dharma.

„Jeigu tie, kurie ne su mumis, o bhikšu, pradėtų kritikuoti mane arba Dharma, arba Sanghą, tai jūs neturite dėl to įkristi į pyktį, neapykantą arba susierzinimą.”

Jeigu jūs įkiritote į dirglumą dėl to, tai dėl jūsų, o ne jūsų priešininkui pasirodė pavojus, nes jūs praradote gebėjimą vertinti: ar tai tiesa ar ne, apie ką jie kalba?” – paklausė Buddha. „Nerekalinga, Mokytojau” – atsakė bhikšu.

„Jeigu pradės kalbėti taip, tai, o bhikšu, jūs turite paaiškinti, kas būtent neteisinga jų vertinimuose ir pasakyti jiems: „tai neteisinga, tai nėra tai, tai pas mus nepriimama.”

Budda mokė, kad bhikšu turi turėti ne tik moralinį tobulumą, tačiau ir pilnavertį savęs įvaldymą su sąmoningumu, kantriai pernešti visus sunkumus ir atsiskyrusio gyvenimo sunkumus.

„Mąstantis išmintingai perneša ir šaltį, ir karštį, ir alkį, ir troškulį, nebijo nuodingų vabzdžių, vėjo, saulės ir gyvačių. Jis neatsako tuo pačiu į šmeižimo žodžius, ramus prieš kūno kančias, prieš pačius sunkiausius kankinimus, slegiančius, neramius, pražūtingus gyvenimui.”

Kai bhikšu užpuлдavo siaubas arba baimė, tai Buddha patarė tokiais atvejais kreiptis į tris brangenybes: „Aš jums, bhikšu, taip sakau: jeigu jus miške, arba po medžiu, arba tuščioje kėlėje ras baimė, sukaustymas, šaltis per odą, prisiminkite tuomet apie Tathagatą tokiu būdu: „Jis, šventas, iš tiesų-nušvitęs, tobulas žinojime ir elgesyje, Sugata, pažinęs pasaulį, tobulas, nesutramdomų sutramdytojas, dievų ir žmonių Mokytojas, Prabudęs Bhagavat.” Kai prisiminsite apie Mane, tai ta baimė, sukaustymas, šaltis per odą, kuris bus jumyse, paleis jus.

O jei neprisiminsite apie mane, tai prisiminkite apie Mokymą: „Ji paskelbta gerovei Pergalingojo Buddos, Dharma, pastebima, begalinė, besikreipianti į visus, traukianti, vidiniu išvalgiuoju pažįstama.” Kai prisiminsite jūs apie Dharma, tai ta baimė ir sukaustymas, kuris bus jumyse, paleis jus.

O jei neprisiminsite apie Mokymą, prisiminkite apie Sanghą: „Geroviniame kelyje Bendruomenė Buddos klausančiųjų, tiesiame kelyje Sangha, klausanti Pergalingojo.” Ji verta pagerbimo, labai verta, užsitarnauja gerovės. Ji pasauliui – aukščiausiaji po nuopelnų. Kai prisiminsite jūs apie Sanghą, tai ta baimė, sukaustymas ir kita paleis jus.

Kodėl gi taip? Todėl, o bhikšu, kad Tathagata – Arhatas, Esminis-nušvitęs, laisvas nuo troškimų, laisvas nuo neapykantos, laisvas nuo aptemimų, neturintis baimės, nėra pas Jį bijojimo, nepažeidžiamas panikos ir išgąsdinimo.

„Tikrasis bhikšu praeina tarp gyvenimo jaudulių „tylus ir laisvas”, neieško garbinimo arba pagarbos. Jis sutramdė visus širdies norus, nieko neteisias, jame nėra neapykantos nuodėmingiesiems, tačiau nėra ir palaiminimo. Jis skleidžia į pasaulį džiaugsmo ir draugiškumo bangas, gailėstingumą ir atjautą, turėdamas lygų santykį į visus. Nes visiškai atsižadėjimas džiaugsmingo, pažįstančiojo ir sukoncentruotas į esmę. Tobulas tvirta dvasia, nesuteikiantis niekam kančių, turi lygų santykį į visus. Nes tobulas atsižadėjimas džiaugsmingas, pažįstantis ir stebintis esmę. Tobulas tvirta dvasia, nesuteikiantis niekam kančių Tobulai pabaigęs su visais troškimais, pergalė prieš „Aš” prieštaravimus, iš tiesų yra aukščiausias malonumas.”

„Niekada rasos lašai nesilaikė ant lotoso lapo, niekada išminčius neprisiklijuos prie nieko iš to, kas matoma, girdima ir sukurta. Kas nubraukė nuo savęs viską, kas nuodėminga, tas nieko nesuvoks godžiai iš to, kas matoma, girdima ir sukurta. Jis neieško išsivalymo kito pagalba, nes niekas, einantis iš išorės, nedžiugina ir neliūdina jo.”

Nirvana, apie kurią savo mokinius mokė Buddha, yra besistengiančių ir atsidavusių reikalas. Kelias į ją – švarus susitelkimas (meditacija). Arhatas, atmetęs prisirišimą, laisvas nuo šurmulio, sielvarto ir džiaugsmo, užgrūdintas įsigilino į save mokykloje, gyvenimo metu priartėjo prie „nepasireiškusios būties.” Tuo pačiu jis išlaisvina save nuo tolimesnių klajojimų sansaros pasauliuose.

Gimtųjų namų aplankymas

Didingojo Buddos šlovė sklido liūto riaumojimo greičiu po visą Magadhi žemę. Ji atėjo ir iki Kapilavastu – Prabudusiojo gimtinės. Po penkių metų tarnystės žmonėms Buddha nusprendė aplankyti gimtas vietas. Jam šios vietos buvo kaip tam tikros praėjusio gyvenimo vietos.

Žinia apie jo artėjimą sukėlė Šakjams sumaištį: pasenęs radža Šuddhodana džiaugėsi galų gale pamatęs vienintelį sūnų ir paruošė jam iškilmingą sutikimą. Jis liepė papuošti rūmus gėlėmis ir sukviėtė daugybę svečių. Beje, tarp Šakjų buvo ir tokie, kurie nepalaikė tėviško džiaugsmo: jiems atrodė pažeminimas su tokia pagarba sutikti elgeta klajoklį, kuris paliko tėvą, išsižadėjo savo pareigos. Jų murmėjimas sukėlė Šuddhodanai tam tikrą sumaištį.

Tuo tarpu Prabudęs su didele bhikšu palyda, apsirengusiais raudonai-geltona apranga, priartėjo prie gimtojo miesto ir įsikūrė netoli nuo pagrindinių vartų. Sužinojęs apie tai, Šuddhodana nežinojo, kaip jam elgtis. Tėviški jausmai skatino jį greitai paskubėti į susitikimą su prieš daug metų išėjusiu sūnumi, tačiau iš kitos pusės, jis negalėjo pašalinti įžeisto radžos puikybės ir savo priešiško bhikšu, kuriuos jis matė, kaip savo visų nelaimių šaltinį ir tai jį stabdė. Juk karaliai nėra bhikšu, kurie būtų laisvi nuo išankstinio nusistatymo.

Galų gale tėvas jame įveikė karalių ir jis iškeliavo į giraitę ieškoti Siddhartos. Kai jis ir jo palyda pamatė karalaitę elgetos aprangoje, su nuskusta galva, su indu paaukojimams, iš sielvarto ir pasipiktinimo jie negalėjo ištarti nei žodžio.

Prabudęs pašalino slegiantį momentą stebuklingos transformacijos demonstracija. Jis pakilo į orą ir atsisėdo į jogos pozą, paskleidęs iš savo kūno tūkstančius vaivorykštės spindulių, kurių pabaigoje susidarė spindintys buddos, leidžiantys tokius pat spindulius su tokiais pačiais buddomis, sėdinčiais lotose, vos mažesnio dydžio, tai tuo momentu visa matoma realybė prisipildė miriadomis šviesa pulsuojančių buddų. Tuomet manifestacija pasikeitė kita: jo veidas pradėjo stulbinančiu būdu keistis, išreiškdamas trumpai akimirkai prieš tai buvusius buddas ir būsimus buddas, iš jo krūtinės išsiveržė akinanti liepsna, paskui burbuliuojantys vandenys, pakilo sūkurys, mėtantis Muni kūną į daugelį mažiausių dalelyčių, kurios po kurio laiko vėl susirinko, sudarydamos stovinčią Prabudusiojo figūrą...

Žmonės apstulbo nuo nustebimo. Tačiau netgi toks galybės išreiškimas, nurodantis į pilną slapto egzistavimo išreiškimą, neįveikė radžos išankstinių įsitikinimų. Jis vėl pamatė klajojantį asketą. Širdingas pokalbis nepavyko ir supratimo nepadaugėjo. Pasimetęs radža nutolo į pačius tolimiausius jausmus. Atėjo naktis ir bhikšu teko nakvoti po atviru dangumi.

Atėjo rytas ir Prabudęs kartu su visais, lyg nieko nebūtų, iškeliavo į miestą prašyti išmaldos, nuleidęs akis ir pilnoje tylumoje. Kai kalbos apie tai atsklido iki Šuddhodanos, namie prasidėjo šurmuly. Šakjų radžos puikybė buvo dar labiau įveikta, jis paskubėjo rasti sūnų ir apipylė jį priekaištais: „Nejaugi pas mus neatsiras maisto tavo bhikšu? – šaukė jis, – negėdyk mūsų šlovingosios karališkos giminės! Pas mus giminėje niekada nebuvo elgetų!”

Prabudęs ramiai atsakinėjo, kad Jis labiausiai vertina ne kraujo, o dvasinę giminystę ir, kad Jo didingi prieš tai buvę Buddos taip pat klajojo, gyvendami iš paaukojimų. Matydamas, kad tėvas sušvelnėjo, Buddha davė savo sutikimą įeiti į buvusius gimtuosius namus.

Vos jis įėjo, prieš jį išbėgo jo žmona Jašodhara. Pamačiusi vyrą klajojančio asketo-šramano rūbais, ji metėsi prie Jo kojų, apsiverkusi ašaromis. Tėvas tuo metu apverkinėjo gaudų nuotakos likimą ir pasakojo, kad nuo pačios išėjimo dienos ji buvo jam ištikima ir gyveno praktiškai atsiskyrusį gyvenimo būdą.

Kiek įmanoma tausojant žmogiškus savo buvusių giminaičių jausmus, Prabudęs Siddharta Gautama ilgai kalbėjo apie atsižadėjusio gyvenimo nuopelnus ir naudą, apie pasaulietiško egzistavimo beprasmiškumą, apie šio pasaulio neramumą priežastis.

Reginys buvo neįprastas ir stulbinantis. Karingieji Šakjai ir elgetos bhikšu buvo šalia. Puikybė, arogancija, aukštas savęs vertinimas suėjo su kantrybe, nuolankumu ir nuovokumu. Ankščiau to Šuddhodanos rūmai nėra matę. Daugelis iš Šakjų, palikę praeitį, išgirdę iš buvusio karalaičio: „Ateik pas mane, o bhikšu!” – rengėsi vienuolių rūbais.

Budda nuramino Jašodharą, papasakojęs jai apie išankstinę numatytą įvykusios situacijos eigą, apie neišvengiamumo kiekvienam gyvajam anksčiau ar vėliau susimąstyti apie amžiną nesunaikinamą buveinę. Jai ir Šakjams Jis papasakojo apie aštuonypį tikrųjų arijų kelią, o ne pagal giminę ir kilmę.

Jis atvėrė jiems paslėptus praėjusius gyvenimus, paaiškindamas praeities poelgiais savo ir jų likimo prasmės gilumas. Buddha pasiūlė Maudgaljajanaui viską žinančiam ir išmintingam, papasakoti senovinę visų buddų istoriją ir Šakjų giminės kilmę, kas sukėlė esantiems susidomėjimą, privertęs daugelį susimąstyti ir po pasakojimo kristi prie Mokytojo pėdų.

Po kurio laiko prie jo priėjo berniukas. Visą šį laiką jis kartu su visais klausė neįprasto klajoklio ir kai jį prižiūrintys jau negalėjo paslėpti nuo jo kas tai, jis pribėgo ir paprašė pas tėvą palikimo, kaip jam pasakė. Tėvas taip aprašė savo gyvenimą, kad santykiai tarp tėvo ir sūnaus susitaisė be tarpininkų ir Rahula nenorėjo su jais išsiskirti, paprašęs į Sanghą. Nežiūrint į kai kurių užsispyrusių Šakjų nepasitenkinimą, „pats išėjo, dar ir vaiką įtraukė.“ Jis priėmė Rahulą į Sanghą, pasakęs: „Ateik pas mane, o bhikšu.“ Buddha pasakė, kad priimti vaikus į Sanghą galima tik su tėvų sutikimu.

Po keleto dienų, po bhikšu susitikimo, sekėjai ėjo paskui Prabudusį, kuris dabar ėjo kartu su savo sūnumi. Dulketu keliu sekė ir daugelis Šakjų, apsirengusiu bhikšu apranga. Ateitis parodys, kad jie tokiu būdu įgavo ne tik nematomą buveinę, tačiau ir tiesiogine prasme išgelbėjo savo gyvybę nuo sunaikinimo paskutiniame Šakjams mūšyje. Labai daug kas priėmė Pančasilos įžadus, tapo upasakais arba upasikomis, kaip Jašodhara, buvusi karalaičio žmona.

Devadattos paieškos

Po Kapilavastų aplankymo Sangha pasipildė daugeliu pačio Buddos giminaičių. Bhikšu įžadus priėmė daugelis Jo pažįstamų iš vaikystės ir jaunystės. Tokie buvo Nanda, Devadatta, Ananda ir daugelis kitų, kurie kartu įsiliejo į bendruomenę iš karto po pamokymo Šuddhodanos rūmuose. Du iš jų, jo pusbroliai, Ananda ir Devadatta vėliau turėjo ypač pastebimą rolę buddistų Sanghos gyvenime: vienas atsidavusiai tarnavo Jam visą gyvenimą iki pabaigos, kitas iš pavydo ir kvailų polinkių visais įmanomais būdais trukdė Prabudusiajam, bandydamas išskaidyti Bendruomenę.

„Kai kvailys savo nelaimei įgauna žinias, jos sunaikina jo sėkmingą dalį, sudaužydama jam galvą. Jis gali norėti jam nederamos padėties tarp bhikšu ir valdžios viharuose ir kitos rūšies garbinimų“ – šie Buddos žodžiai buvo pasakyti būtent apie Devadattą, Gautamos pusbrolių, kuris suteikė Mokytojui daug sielvarto per visą tą laiką, kol jis buvo sanghoje.

Kokius tik būdus jis sugalvodavo, kad sumenkinti Buddha aplinkinių akyse ir padidinti asmeninį reikšmingumą! Jis siūlė bhikšu savo valdžią, siūlė pašalinti Buddą nuo vadovavimo sanghai, bandė užimti jo vietą. Jis sukurdavo intrigas maharadžos Magadhi rūmuose su tikslu paniekinti Gautamą Buddą, tačiau Adžatašatru nedarė Devadattos pasiūlymų. Kai tarp bhikšu arba pasauliečių išsiskirdavo nuomonės, tai Devadatta atsidurdavo įvykių sūkuryje ir išpūsdavo visus konfliktus iki reikšmingų dydžių.

Budda turėjo lankstų protą: jeigu sąlygos keisdavosi, tai atitinkamai keisdavosi ir tam tikros taisyklės, reguliuojančios bendruomenės gyvenimą. Su vihar-vienuolynų atsiradimu daugelis gyvenimo miške bhikšu taisyklės atsidūrė, jeigu ne neįgyvendinamos, tai išskirtinai nereikalingos naujose gyvenimo sąlygose. Todėl Buddha atšaukė eilę taisyklių, pagrįstų ankstyvesnio klajojančio gyvenimo atvejais ir sušvelnino Vinają. Tai iš karto buvo įvertinta kai kurių uolių asketiško-atšiauraus gyvenimo būdo atstovų, kaip nutolimas nuo šventumo, kuo pasistengė pasinaudoti ir Devadatta.

Tame pasireiškė Devadatos saikingumo nebuvimas (nesubalansuotumas), jo dualumas. Visų pirma, kai juo pradėjo pasitikėti buvęs karalaitis Adžatašatru, jam ir jo aplinkai, buvusiems su juo jaunesniems vienuoliams, paduodavo kasdien po 500 ryžių porcijų su pienu. Negebėdamas atlaikyti tokio garbingumo, Devadatta išpuiko, kas ir tapo jo kritimo pradžia. Visų antra, jau sugalvojo sanghos išskaidymą, Devadatta pasiūlė Prabudusiam įvesti bendruomenėje gerokai atšiauresnes-asketiškesnes taisykles. Tokiu būdu Devadatta buvo nesubalansuotas tikraja to žodžio prasme: nežinojo ribų ir nuklysdavo nuo jų tai į vieną, pusę – per didelį persivalgymą, tai į kitą – per didelį pasninkavimą.

Tokiu būdu surinkęs apie penkis šimtus nepatenkintų, Devadatta išreiškė Buddai reikalavimą: atsisakyti nuo naujovių, nuo vienuolynų, nuo stabilios padėties, grįžti į gerokai dažnesnį Pratimokšos ritualo atlikimą. Devadattos reikalavimai buvo persmelkti pavydo Buddai ir vyravo išorinis, formalus, dogmatiškas santykis į praktiką.

Budda atmetė visus maištininko reikalavimus. Devadatta nepakluso, išėjo iš sanghos į mišką, nuvedęs su savimi pusę tūkstančio asketų. Bhikšu, dėka Šariputros ir Maudgaljajanos raginimų, buvo gražinti – dviem didingiems stavirams („vyresniesiems“) teko pritaikyti stebuklingas transformacijas ir padaryti įdomiausią disputą, tačiau pats Devadatta nepaliko savo piktadariškų ketinimų. Jis pasiuntė Buddai samdomus žmogžudžius, tačiau juos apėmė baimė ir siaubas, todėl ir jie priėmė Jo Mokymą.

Kitą kartą Devadatta užlipo ant kalno ir numetė ant apačioje einančio Buddos ir jo mokinių milžinišką akmens gabalą. Tačiau šis akmuo nukrito ant dviejų pasilenkusių viena su kita viršūnių, tai Buddai tik lengvai sutrenkė koją.

Trečią kartą, būnant Radžagrihe ir žinant, kad ten yra įsiutęs dramblys, kuris sumindžioja žmones mirtinai, Devadatta įkalbino žmones paleisti jį ta siaura gatve, per kurią eis Bhagavatas. Arhatai ir Arja iš pradžių prašė mokytoją nusukti kur nors ir išvengti, tačiau Budda nuramino juos pasakęs, kad „Buddos prievartine mirtimi nemiršta.“ Po to Arja-šventieji iš tiesų atsitraukę, nepakenkdami likimui, pasiliko vienas Ananda, kuris tuomet dar nebuvo arhatu, tačiau „tiesiog mylėjo“ nušvitusį. Jis bandė savimi uždengti mokytoją, tačiau Budda paprašė jo nedaryti to ir išeiti. Kai įniršęs dramblys priartėjo, Budda gerumu padarė jį nuolankiu, gyvūnas nusiramino ir ramiai priėjo.

Budda dažnai pasakodavo mokiniams apie karmines priežastis, privedusias Devadattą į durną kelią. Šios priežastys buvo pasėtos dar tolimuose praėjusiuose gyvenimuose, kai Devadatta, būdamas kita būtybe, blogais poelgiais sukūrė sau asmeninę karmą, kad Prabudusio gyvenimo metu eiti prieš Jį. Šakjamuni priėmė jį išskirtinai iš gailestingumo, kad sušvelninti jo būsimą dalį.

Buddos veikla ir be Devadattos buvo pilna visokeriopų įmanomų nuotykių ir pavojų. Nežiūrint į jo didingumą, žemiško gyvenimo autoritetą, pas jį atsirasdavo ir kiti priešai, kurie keldavo jam problemas.

Žiaurus banditas Angulimala, paskelbtas už įstatymo ribų už tai, kad jis žudė kiekvieną pakelyje jam sutiktą žmogų, po nesėkmingo bandymo išgąsdinti Buddos, atsivertė į buddizmą, buvo priimtas į sanghos narius ir taikiai pabaigė savo dienas būdamas vienuoliu.

Vienas brahmanas vardu Magandija pasiūlė Buddai savo gražuolę dukrą į žmonas, nežiūrint į to priklausomybę kitai kastai ir jo duotą nesantuokos įžadą. Savo atsisakymu Budda įgavo nesutaikomą priešą: vėliau ji ištekėjo už karaliaus sūnaus ir bandė atkeršyti Buddai.

Jam teko išgyventi daug ką: ir melagingus kaltinimus iš priešininkų pusės, kitų mokymų pamokslininkų ir atvirą pasipriešinimą iš žmonių pusės, ypač artimųjų ir artimų kšatrijų, kurie manė, jog tokiam sveikam, tvirtam vyrui geriau būtų užsiimti žemdirbyste arba kažkokiu kitu naudingu darbu.

Tačiau išskyrus giminaičio ir atskirų priešų intrigas, Pergalingojo gyvenimas tekėjo, kaip galinga, savo didingumu pasitikinti upė, įtraukianti su savimi gerokai mažesnius upelius judant į didingą Prabudimo Vandenyną.

Ananda

Šakjamuni keldavosi anksti. Savo kasdienį rytinį apsiplovimą Jis atlikdavo įprastai su savo mėgstamo mokinio – Anandos pagalba. Nuo atėjimo į Sanghą, kas įvyko per įsimintinas dienas Kapilavastu, Ananda karštai prisirišo prie Tathagatos ir buvo laimingas galėdamas jam tarnauti. Jis padavinėjo jam vandenį, padėdinėjo apsirengti, vėdindavo vėduokle. Pagrindinis jo gyvenimo turinys buvo meilė Mokytojui ir tarnystė jam. Švarus savo poelgiuose, tyras, visada pasiruošęs paaukoti save dėl Mokytojo gerovės, Ananda labai skyrėsi nuo savo gimtojo brolio Devadattos.

Sanghoje Ananda buvo laikomas „iždininku.“ Budda įvedė jį į savo pačią artimiausią aplinką, kurioje buvo bhikšu ir mahatheros (vyresnieji vienuoliai), pastoviai esantys šalia Tathagatos ir lydintys Jį visose kelionėse. Ananda paprašė Buddos nusileisti iki trijų jo prašymų: nesakyti naujos Dharmos, kai jo nėra, nenuslėpti nuo jo jokio mokymo ir leisti visada lydėti Buddą, kur Jis beėtų. Mokytojas Bhagavat nusišypsojo ir tris kartus atsakė: „Taip, taip, taip, tegul bus taip.“ Neišsiskirdamas kažkokiais viršžmgiškais gebėjimais, Ananda turėjo labai stiprią atmintį ir iš tiesų prisiminė visus žodžius, kuriuos ištarė Budda. Todėl visos sutros prasideda žodžiais: „Taip aš girdėjau. Pergalingasis Budda buvo su tokiu skaičiumi bhikšu... Šravasti...“ Tai Anandos žodžiai, pakartojančio Buddos kalbą.

Nežiūrint į tai, kad Ananda tapo Arhatu tik po Mokytojo Mahaparinirvanos, jis tapo Mokymo patriarchu-laikytoju, antruoju po Mahakašjapos ir buvo pagerbtas po to pašvęsti patį Padmasambhavą.

Būtent dėka Anandos, buvo pažeista sena draudžianti tradicija, neleidusi moterų tapti bhikšu. Vedantis gabų dialogą apie moterų buvimo sanghoje nuopelnus ir nežiūrint į kai kurių bhikšu prieštaravimus, Budda „nusileido“ Anandos argumentams ir leido moterims dalyvauti sanghoje ir organizuoti moterų vienuolynus arba pasilikti namuose vedant bhikšuni gyvenimą. Daugelis moterų pasiekdavo Arhato būseną. Moters pašventinimas į sanghą prasidėjo tomis ryškiomis ir reikšmingomis dienomis, kai Valdovas Budda įėjo į kažkada buvusius gimtuosius rūmus Kapilavastu. Pirma bhikšuni tapo Jo globėja motina, sesė Mahamaja – Mahapradžapati. Net žinoma Amrapali, būdama upasaka, nusprendė prisijungti prie bendruomenės ir išgirdo šventus žodžius: „Ateik pas mane, o Bhikšuni!“ Ji tapo pirma buddistų poetė, apdainavusi nušvitusią dvasią ir nepakartojamą atsižadėjusio gyvenimo grožį.

Kai Tathagata buvo Košavati mieste, jis pakilo į dangų, į dievų valdas tam, kad atversti savo motiną, kuri ten gimė. Jis išdėstė jai abhidharmą, aukščiausiąjį mokymą. Atlikęs savo pareigą, jis nusileido per laiptus iš lazurito ir jo grįžimas tapo žinomas, kaip „nusileidimas iš dievų karalystės“, prilyginamas Mokymo Rato pasukimui.

Sanghos patriarchai

Su laiku tarp mokinių atsirasdavo žmonės, labiau už kitus turintys polinkį vienai ar kitai Buddos mokymo daliai. Thera Upali išreiškė didžiausią susidomėjimą Vinaja – vienuoliško bendro gyvenimo ir bhikšu taisyklių nuostatoms. Mahakašjapa, žinomas kaip itin asketiškas išminčius, tapo abhidharmos žinovas – aukščiausio mokymo, paaiškinančio sutras – kurias visas iki paskutinės žinojo Ananda.

Santykis su trimis sluoksniais

Šlovė apie atėjusį Budda pasiekė ir Magadhi valdovą – maharadžą Bimbisara. Su savo palyda, dvariškiais ir ministrais jis iškeliavo į Gajos kaimą, kur buvo Mokytojas. Pamatęs žinomą atsiskyrėlį Kašjapą prie Buddos kojų, Bimbisara viską suprato ir pasiekė Gerovinio didingumą. Jis dėmesingai išklausė Buddos kalbą apie keturias tiesas, apie trigubą ramybės pasiekimą ir sužinojęs, kad ir pasauliečiai gali prisijungti prie Dharmos laikantis upasakos įžadų, paskelbė save ir visus karališkuosius rūmus Buddos, Dharmos ir sanghos pasekėjais ir globėjais.

Bimbisara padovanojo bendruomenei Veluvano bambukų giraitę, kuri anksčiau tarnavo radžiai poilsui ir pramogoms ir pakvietė Prabudusį pas save į rūmus. Su laiku ši pirmoji didelė dovana sanghai – bambukų parkas tapo pirma pastovi buddistų bhikšu vieta ir pavirto į viharą – buddistų vienuolyną.

Kitą dieną, kai Budda su savo aplinkiniais atėjo į rūmus, su Šariputra ir Maudgaljajana, su kitais arhatais ir bhikšu, Jam ir jo mokiniams pasitarnavo pats maharadža. Taip karalius išreiškė savo pagarbą trims brangenybėms. Šie ir kiti pagerbimai nepakeitė Buddos ir jo bhikšu gyvenimo būdo. Kaip ir prieš tai, jis vaikščiojo iš namų į namus su ištempta patra – indu rankose skirtu rinkti išmaldą-paaukojimus, kaip ir prieš tai tylėdamas stovėjo prie durų, nuleidęs akis ir tylėdamas išeidavo, pripildydavo jam indą arba ne. Kaip ir prieš tai, jo apranga buvo raudonos ir šafrano spalvos skarmalai, susiūti iš kvadratinių skutelių. Dažniausiai kartu su juo eidavo didelės minios bhikšu. Šie tyliai einantys žmonės geltonose aprangose, judantys dulkėtose Magadhi keliuose, sukėlė žmonėms neišdildomą įspūdį.

Juos visur sutikdavo mandagiai. Kartais jį sutikti eidavo visas miestas arba kaimas, apsirengęs geriausiais rūbais, apipildami šventą svečią aromatinėmis gėlėmis, siūlydami jam ir vienuoliams nakvynę ir maistą. Daugelis turtingų pirklių ir šeiminkų sekė maharadžos pavyzdžiu ir padovanojo sanghai dar keletą nuostabių vietų su sodais ir parkais. Tokiems dovanotojams-upasakoms priklausė princas Džeta ir namų šeiminkas Anahtapindada ir kiti. Žmonės iš tiesų ginčijosi vienas su kitu dėl teisės pakviesti Mokytoją ir pamaitinti jo bhikšu. Vietiniai žinomi ir turtingi žmonės, kažką dovanodami Buddai ir sanghai – parkus, patalpas arba atliekant kažką naudingą, laikė save apdovanotais, kai šios dovanos arba pagalba buvo priimama.

Kartą Prabudęs su mokiniiais priėmė žinomos šokėjos Amrapali pakvietimą. Sužinoję apie tai daug jaunų žmonių iš žinomų šeimų iškeliavo pas ją, prašydami suteikti jiems garbę priimti Tathagatą. Į jų prašymą Amrapali atsakė, kad nenusileis jiems netgi tuomet, jeigu jie atiduotų jai visą miestą su visomis jo žemėmis. Tą dieną jai priklausanti mangų giraitė buvo dėmesio centre, ten ilsėjosi, pietavo ir mokė didingas Budda. Atsisveikinimui Amrapali prašė Mokytojo priimti giraitę kaip dovaną sanghai.

Be bhikšu arba Buddos pasekėjų, pilnai atsižadėjusių pasaulio, pas Buddha ateidavo daug kitų vyrų ir moterų, priklausančių pirklių ir turtingų namų šeimininkų (gahapati), su dideliu dėmesiu klausyti jo pamokymų apie tai, kokia yra įprasto žmogaus pareiga pasauliui, pasiruošusio pasilikti karmos ir pakartotinių gimimų valdžioje, tačiau su buddistų praktikos šviesa.

Šakjū pabaiga

Buddai Šakjamuniui teko pamatyti ir tragišką asmeninės giminės tragediją. Šakjū buvo daug, tačiau kaip buvo paminėta, jie buvo karingi ir išdidūs. Ši aplinkybė ne kartą privedė juos ir visą tautą prie bedugnės krašto: galutiniam sunaikinimui nuo kaimynų rankų.

Kartą Košalos radža pajudėjo su savo kariais į Kapilavastu. Buddha buvo arti su savo mokiniais ir atsistojo judančios armijos kelyje. Pagarba visų gerbiama Muni buvo tokia didinga, kad radža pakeitė savo sprendimą ir pasuko savo karius atgal.

Tačiau praėjo kuris laikas ir konfliktas išsiplieskė su nauja jėga. Vėl Košala parengė karinius būrius, kurie buvo pasiruošę sunaikinti Šakjus. Kai Buddai pasakė apie tai, Jis nieko nepradėjo daryti, tik pasakė: „Deja, niekas nepadės, Šakjai neišvengs savo dalios.“ Kapilavastu krito ir Šakjū karalystė nustojo egzistuoti.

Buddos buvimo vietos

Gyvenimo metu, keturiasdešimt penkerių metų bėgyje, perdavinėdamas žinias Buddha aplankė daugybę vietų, keliaudamas pėsčiomis po šalį su tikslu platinti jam atsivėrusį Mokymą. Išimtį sudarė tik keletas mėnesių lietaus periodu. Kartais jis būdavo pilname atsiskyrimo.

Mėgstama vieta, kur mokė Buddha ir kur jis pasilikdavo ilgai buvo Džetavano giraitė. Turtingiausias ir, turbūt, pats dosniausias iš to laiko pirklių Sudatta (pagal vardą Anathapindika – „tas, kuris maitina vargšus“) nupirko pas karalaitį Džetą giraitę netoli nuo Šravasti miesto Košalos šalyje, sumokėjęs už ją tiek sidabrinų monetų, kiek jų galima buvo sudėti ant jos užimamo ploto. Jis padarė tai tik tam, kad suteikti Buddai ir jo pasekėjams poilsio vietą lietaus periodu.

Pasiūlymas gyventi amžinai

Kai Buddai ėjo aštuoniasdešimti žemiško gyvenimo metai, Jis nusprendė, kad svarbiausias jo gyvenimo darbas padarytas. Įžadas, kuriį jis davė praeities Buddoms realizuotas, nauja kalpa nušvito buddistinio Mokymo šviesa. Jis matė, kad atsidavę mokiniai ir pasekėjai išplatins Mokymą visuose Indijos kampeliuose ir visame pasaulyje. Todėl galima buvo išeiti į kito pasaulio prieglobstį ir atskleisti gyvoms būtybėms savo Išėjimą į Nirvaną.

Tačiau į pabaigą jis nusprendė griebtis dar vienos priemonės, kurią daro tobuli, pasiekę valdžią virš dalykų esmės, kad pratęstų savo brangų egzistavimą dar daugeliui gyvų būtybių miriadų. Jis kreipėsi į Anandą: „Ananda, tobulas Buddha, Tathagata, gali pratęsti savo egzistavimą žmonių pasaulyje begalinę laiko kalpą.“

Tačiau Ananda nesuprato pasakyto prasmės, nepasiekė Mokytojo valios ir tylėjo. Mara aptemdė atsidavusio mokinio protą ir jis negalėjo suvokti paslėptos Prabudusio užuominos. Buddha papasakojo apie galimybę pragyventi šimtus, dešimtis gyvenimų... Galų gale jis pasakė, kad jo kūnas yra tinkamoje būsenoje pragyventi dar vieną tokį gyvenimą. Deja, Ananda ir šį kartą nerado, ką atsakyti.

Ir tobulas Buddha, Tathagata, pasaulio Šviesa, dievų ir žmonių džiaugsmo šaltinis, „paleido savo kūną“, paleido savo elementus, apie ką pranešė Anandai. Kai mokinys suprato, ko norėjo Mokytojas, jis su ašaromis metėsi prie Buddos su prašymu prailginti savo gyvenimą. Buvo atsakymas – „Jau vėlu, Ananda.“

Laikino kūno kontrolė buvo paleista ir senėjimo procesai, kurie nepasireikšdavo Šakjamuniui gyvenimo metu, dabar neprivertė savęs laukti...

Pagrindinių mokinių nirvana

Šariputra sužinojęs, kad Mokytojas ruošiasi išeiti pareiškė, kad jis neišgyvens deramai jo išėjimo ir todėl nusprendė išeiti anksčiau už mokytoją. Jis paklausė Buddos leidimo ir tas su palaiminimu paleido jį. Šariputra, pajautęs perėjimo priartėjimą, nusprendė numirti gimtos motinos name. Jautriai atsisveikinęs su mokytoju ir su bhikšu, jis iškeliavo į kelią ir iš tiesų numirė tame name, kur kažkada pasirodė pasaulyje ir ant tos rankų, kuri jį pagimdė. Bhikšu palaidojo jį su didingu pagerbimu ir Buddha pasakė atsisveikinimo žodį prie jo laidotuvių laužo.

Greitai pasiekė nirvaną ir Maudgaljajana. Jis mėgo atlikti koncentraciją (meditaciją) vienoje atsiskyrusioje uoloje. Ten jį dažnai lankė piligrimai ir aplinkinių kaimų gyventojai. Išmintingos ištikimo Buddos pasekėjo kalbos traukė prie jo žmones, todėl vietiniai brahmanai, nepatenkinti tuo, kad negauna savo pelno, nusprendė susitvarkyti su išmintingu bhikšu, pasiuntę jam keletą samdomų žudikų. Šešis kartus žudikai susidurdavo su juo, tačiau Maudgaljajanai kiekvieną kartą pavykdavo nuo jų pasislėpti, naudojant savo viršžmogiškus gebėjimus pakylant į orą. Tačiau tą kartą, kai jį rado, jis dėl sunkaus neteisingo poelgio santykiyje į savo pasenusius tėvus, negalėjo panaudoti savo viršžmogiškų gebėjimų ir buvo sumuštas banditų beveik iki mirties. Radęs savyje jėgų, jis nusigavo iki Buddos ir paprašė jo paleisti į šviesią buveinę. Gavęs sutikimą, jis atsisveikino su Mokytoju ir su esančiais bhikšu ir išėjo į nesunaikinamą Nirvanos pasaulį.

Slaptos Buddos kelionės

Be tų vietų, kuriose gyvendavo žmonės, kaip jau buvo paminėta, Buddha lankė ir kitus pasaulius, kad mokytų Dharmos. Kartu su juo susirinkdavo nesuskaičiuojami prabudusieji, bodhisattvos, mahasattvos, mahabodhisattvos iš nesuskaičiuojamos daugybės dešimties erdvių krypčių pasaulių. Visa ši aplinka žavėjosi Šakjamuniu iš tiesų-prabudusiu, jo viską persmelkiančia išmintimi ir visagalybe santykiyje į aptemusias būtybes, nesuprantančias skirtumo tarp laimės ir sielvarto pagrindo pasaulyje. Visi jie buvo lydimi savo palydos, kad išreikštų pagarbą Gerbiamajam pasauliuose.

Štai kaip aprašomas Buddos buvimas viename iš pasaulių. „Bhagavanas Buddha nusišypsojo, išleido didingą spindulių švytėjimą didingos atjautos, didingos išminties ir geranoriškumo, tuomet jis paskelbė šešių paramitų garsus, begalinės atjautos garsus, gailėstingumo garsus, išsilaisvinimo garsus, palaimos garsus, viską persmelkiančios išminties garsus, skleidžiančius liūtų riaumojimus, skleidžiančius didingus liūtų riaumojimus, skleisdamas garsus, kaip griaustinio ir labai daugelį kitų neaprašytų garsų.

Daugelis dešimties pasaulio krypčių būtybių, šio pasaulio ir kitų jau susirinko kartu. Jie atkeliavo iš dieviškųjų pasaulių, tokių kaip Keturių Maharadžų Dangus, Trajastrinsa Dangus, Tušita Dangus, Nirmanarati Dangus, Paranirmita-Vasavartin dangus, Brahmāparisadja dangus, Brahmāpurohita Dangus, Didingojo Brahmos Dangus ir iš kitų daugybės dangų.

Visi dangaus gyventojai, dvasios ir jūros drakonai susirinko kartu, o taip pat tokios būtybės iš šio žmogiško ir įvairių kitų pasaulių, kaip dvasios jūros, vėtrų, upių, medžių, kalnų, žemių, upelių, laukų dvasios, dienos, nakties, tuščių erdvių (vietų) dvasios, debesų, maisto ir gėrimo, žolių ir miškų dvasios ir visos kitos dvasios. Panašiai taip, ten atvyko tokios būtybės iš žmogiško ir įvairių kitų pasaulių, kaip didingi valdovai pretų, asurų, dvasios-pretos ligos, pretai nuodų, valdovai pretai pasitenkinimo ir pakankamumo-gausos, kūniškos meilės valdovai, o taip pat daugelis dvasių ir dvasių šeimininkų sėkmingai buvo surinkti kartu...”

Paskutinė Buddos kelionė

Įprastai Buddha keliaudavo lydimas Anandos, kuris juo rūpinosi, kiek tai buvo įmanoma, nesutrikdant griežto kasdienio gyvenimo paprastumo.

Dėka pastovių kelionių, paprasto maisto ir apribojimų maiste Buddha savo viso ilgo gyvenimo metu išsiskyrė gera sveikata ir, pagal turimus liudijimus, retai sirgo. Nors jis ir kalbėjo apie savo pasenusį kūną „Girgžda, tačiau laikosi, kaip senas, siūbuojantis vežimas”, tačiau septyniasdešimt devynerių metų jis perplaukė Gangą ties Pataliputra, kol jo mažiau užsigrūdinę mokiniai ieškojo valtys arba plausto, kad persikeltų per upę.

Paskutiniais metais Buddha keliavo mažai. Didelę dalį laiko Jis leido savo mylimose giraitėse. Tačiau dabar, kai pasiliko nedaug laiko, Jis pakilo iš vietos ir aplankė daugelį vietų, kur kažkada buvo, kur atsirado jo vaikai – sangha. Niekur ilgai neužsilaikant, prabudęs aplankė ir Čapalos bendruomenę, kur davė paskutinius baigiamuosius pamokymus ir mokymus. Tuomet mokytojas iškeliavo į Vaišali. Ir žiūrint visą laiką į dešinę, jis galų gale pasiekė medžių Šimšapa giraitę, esančią į šiaurę nuo Vridžos kaimo. Ten jis papasakojo bhikšu apie tris disciplinas ir perėjo į kitą kaimą Šampala į šiaurę nuo kaimo Upabhoga.

Šiek tiek prieš tai, kai mokytojas nusprendė išeiti ir perėjo gyvybinės energijos liniją, įvyko žemės drebėjimas. Nukrito daugelis meteoritų, horizonte blykstelėdavo žaibai ir visą naktį buvo nesibaigiantis neaiškus švytėjimas. Bhikšu nurodžius šiuos ženklus, jis paaiškino, dėl kokios priežasties jie sukelti ir pasakė, kad greitai turi įgauti galutinę nirvaną. Tuomet jis pasakė:

„Jeigu mokymas, kuriuo jūs ruošiatės laikytis, yra sutruose ir jas galima rasti vinaje ir jie neprieštarauja esminei dalykų padėčiai (abhidharma), tai priimkite juos kaip mano Dharmą. Jeigu gi jie neatitiks šio kriterijaus, tai nepriiminėkite jų.”

Greitai po to mokytojas Buddha priėmė savo paskutinį paaukojimą iš Čundos, kalvio sūnaus iš kaimo Papa. Kalvis Čunda paruošė kiaulieną Buddai ir kitus patiekalus tiems bhikšu, kurie jį lydėjo. Priėmęs maistą, jis davė Mokymą. Po to, palikęs kaimą, jis iškeliavo į Kušinagara. Kelyje, tarp kaimo Papa ir upės Vasumati, jis nusprendė pailsėti ir atsigulė. Ananda paėmė šiek tiek purvino vandens iš Kakuta upės ir atnešė jį Buddai. Mokytojas išplovė savo burną ir kojas, ir atsigavinęs pakilo.

Nuo gyventojų Pandaki, kuris gyveno didelėje Mallų bendruomenėje ir buvo atverstas asmeniškai Buddos, Valdovas gavo du naujus auksinės spalvos aprangos gabalus. Ir kai jis apsirengė juos, nusiplėšęs bahromą, jo kūnas ryškiai suspindėjo. Kai paklausė apie to priežastį, jis atsakė: „Priežastis tame, kad Tathagata turi pasiekti nirvaną šį vakarą.”

Upėje Vasumati jis apsiplovė ir, kad Čunda nesielvartautų, ištarė: „Tas, kieno paaukojimą priėmė Buddha, įgaus nuopelną, privedantį prie tapimo budda ir nirvanos.“ Ananda paklausė, kaip nuraminti norus. „Verta nuplauti juos dorybės lietuje ir prabudinti priešnuodį jam ir gyvenimui sansaroje“ – atsakė mokytojas. Katjajanai jis davė mokymą apie tai, kaip kalbėti apie Mokymą.

Dhyanos lygiai

Tuomet, kelyje į Kušano kalną, jis pavargo ir atsigulė pailsėti. Prakalbo su Ananda apie panirimo į dhyaną laipsnius, kad įgauti nirvanos būseną:

„Egzistuoja, Ananda, kažkas negimusio, neturinčio pradžios, nesukurto, nesudaryto, jeigu nebūtų panašaus dalyko, tai nebūtų atsikratymo nuo to, kas gimsta, turi pradžią, sukuriama ir sudaroma.

Čia yra, Ananda, aštuoni išsilaisvinimai. Kokie aštuoni?

Pirmas, kai turintis formą mato formas, antras, kai asmeniškai suvokiantis save priima kaip beformį, mato formas, kaip išorines, trečias, kai patiria džiaugsmą, ketvirtas, kai pilnai už formų suvokimo ribų, savo neigiamų reakcijų suvokimų sunaikinimu ir psichikos nukreipimu nuo suvokimo įvairovės pasiekama begalybės sfera, vadinama „begalinė erdvė.“ Penktas, kai pilnu išėjimu už sąmonės begalybės sferos pasiekama sąmonės begalybės sfera, suvokiama kaip „sąmonės begalybė.“ Šeštas kai pilnu išėjimu iš begalybės ribų sąmonė pasiekia sferą „niekas“, vadinamą „nieko nėra.“ Septintas, kai pilnu išėjimu už ribų „niekas“ pasiekiamas nesuvokimo ir ne-nesuvokimo sfera, pasiekiamas neatsiradimas ir ne-atsiradimas, pasiekiamas suvokimo ir juslinio nesuvokimas.

Čia yra, Ananda, aštuonios įveikimo sferos. Kokios aštuonios?

Pirma, kai suvokiantis formas asmeniškai mato formas, kaip išorines, niekingai mažas, nuostabias ir negražias, suvokiant jas, kaip jos yra ir sako: „Aš žinau, matau jas įveiktas...“ Antra, kai suvokiantis formas asmeniškai mato formas, kaip išorines, nekintančias, gražias ir negražias, suvokdamas jas, kaip jos yra ir sakydamas: „Aš matau jas įveiktas...“ Trečia, kai suvokiantis ne-formas asmeniškai mato formas, kaip išorinį spindėjimą, tokį kaip mėlyną, kaip spindintis mėlynas švytėjimas.. Šešta, kai suvokiantis ne-formas asmeniškai mato formas, kaip išorines geltonas, tokias geltonas, kaip... spindintis geltonas švytėjimas... Septinta, kai suvokiantis ne-formas asmeniškai mato formas, kaip išorines spalvas, tokias kaip raudonas, kaip spindintis raudonu švytėjimu... Aštunta, kai suvokiantis ne-formas, asmeniškai mato formas, kaip išorinės baltos, tokias pat baltas, kaip... spindinčios baltu švytėjimu...”

Atsisveikinimas

Po šio pokalbio Buddha pakilo ir nuėjo į Kušinagarą. Ten, kaimynystėje su Mallų būstais, paruošė sau ložę. Ir nugara į šiaurę jis nusilenkė į dešinę pusę, sukryžiavo kojas ir atsigulė, atsidavęs minčiai apie visų gyvų būtybių prabudimą. Buddos dėmesys pritraukė dar dvi būtybes, kurias jis turėjo atversti – Subhadrą ir muzikantą Supandą. Po jų stebuklingo atvertimo, nepalikdamas savo ložės Mokytojas Buddha nusprendė, kad atėjo laikas.

„Štai, – ištarė jis, kreipdamasis į Anandą, – dabar išeinu į nesugriaunamą, neįveikiamą, nekintantį, kam nėra jokio atitikmens, jokios abejonės nelieka man dėl Nirvanos, dėl manęs, atsižadėjusio dvasioje.“

Gyvenantiems Kušinagaro vietovėje, Mallam žmonėms tapo žinoma, kad mokytojas išeina ir dauguma jų atėjo atsisveikinti su juo. Atėjo daug jo mokinių iš vienuolių ir pasauliečių. Anandą nuliūdino, kad tobulasis pasirinko savo išėjimui mažai pastebimą miško kaimelį, tačiau Buddha tam nesuteikė jokios reikšmės. Jis klausė bhikšu ar viskas jiems suprantama jo Dharmoje, ar nėra pas juos kažkokių abejonių. Mokytojas galėjo gauti džiaugsmą ir išeiti pilnoje ramybėje dėl savo mokinių ir pasekėjų, kaip už savo vaikus, įsisavinusius viską, kas būtina persikėlimui per būties jūrą. Jis pakvietė bhikšu gyventi pasaulyje, išvengti ginčų ir nesusipratimų, remtis į vinają.

Jis nuėmė aprangą, pridengiančią viršutinę jo kūno dalį ir pasakė:

„O bhikšu, labai sunku susitikti su pasireiškusiu Buddha. Dharmos Esmė ir vinaja, kuriuos paskelbiau ir daviau – štai, kas po mano išėjimo te bus jūsų mokytoju.“

Ir pridėjo: „Būkite patys sau šviesa.“

Paskutiniai Buddos Šakjamuni žodžiai buvo: „Viskas kas egzistuoja, o bhikšu, laikina ir yra kaip iliuzija. Nenuilstamai siekite savo išsilaisvinimo...“

Didingoji Nirvana

Ištaręs šiuos paskutinius žodžius, Jis pasinėrė į keturių lygių arupa-dhatu (beforminės sferos) ir sferos nirodha-samapatti (nepasireiškimo), tiesia ir atvirkštine tvarka. Po to jis vėl įėjo į pirmus keturis dhyanos lygius ir, pasiekęs aukščiausią lygį, išėjo į Nirvanos Šviesą.

Žemė sugaudė ir sudrebėjo, dešimtyje pasaulio pusių atsirado švytėjimas, Udumbara gėlės nuvyto ir danguje pasigirdo dangiškoji muzika.

Tuo laiku kai kurie iš bhikšu vartėsi ant žemės iš nevilties, daugelis garsiai vaitojo ir verkė, kiti sėdėjo, suspaudę dantis tyloje, kankinami liūdesio ir vos nulaikė ašaras. Kiti apmąstė mokymo esmę. Adžatašatru, kai sužinojo apie tai, kas nutiko, prarado sąmonę ir tik Dživaka jį išgydė. Dievai, nagai ir dvasios, kinarai, jakšai ir žmonės išreiškė pagarbą šventam didingojo Buddos kūnui, lenkėsi liūdesyje ir giedojo: „Valdovas, turintis aukščiausią išmintį ir gailėtingumą ir pilnai valdantis dešimt jėgų, gimė Šakjų giminėje ir pasiekė prabudimą Magadhe, Kašyje, Benarese jis pajudino Dharmačakrą ir Kušinagaro prieglobstyje jis išėjo į nirvaną...“

Kai kas iš bhikšu, atitraukę rankas nuo veido, ištarė eiles:

„Šioje giraitėje, kur sandalo medžių eilė –
Pačių nuostabiausių iš visų medžių išaugo –
Mūsų Mokytojas išėjo į nirvaną
Ir toje vietoje mes išbarstėme gėles...“

„Toje vietoje, kur jis pasuko Dharmačakrą, Vaišalyje, Pandubhumi, dievų srityje, Balaghne ir Kaušambi, dykumoje, Uširauči, bambukų giraitėje ir Kapilavastu mieste – kiekvienoje iš šių vietų Valdovas, Aukščiausias iš būtybių buvo po metus. Dvidešimt tris metus jis prabuvo Šravasti, keturis metus vietoje, kurioje gausu vaistų (Sudaršane), du metus jis buvo Indrašailaguhe, penkis metus Radžagrihos kaimuose, šešis metus jis užsiiminėjo tapaso praktika, dvidešimt devynis metus jis praleido savo tėvo rūmuose – tokiu būdu, viešpats Buddha, šviesiausias ir aukščiausias iš išminčių, pasiekė aštuoniasdešimties metų amžių ir išėjo į nirvaną“ (Mahavibhaša-šashtra).

Mokytojo Buddos Kūną, po visų paruošimų, padėjo ant laidotuvių laužo. Paskelbė visiems bhikšu, esantiems toli. Visi, kas galėjo, atėjo ir pagerbę kūną, atsisveikino su juo. Laužo ugnis užsidegė savaime. Po to, kai viskas sudegė, buvo užgesinta pienu, o likę Mokytojo Buddos pelenai buvo išdalinti tarp visų genčių ir tautų kuriose mokė Tathagata.

Brangiausių relikvijų turėtojai pastatė gražius monumentus arba atminimo maldos-šventyklas jų saugojimui, taip pat pastatė stupas tose Indijos vietose, kur Mokytojas išreiškė pasauliui savo gimimą, prabudimą, mokymą ir didingą išėjimą.